

VILNIAUS UNIVERSITETAS
FILOSOFIJOS FAKULTETAS
SOCIOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

TAIKOMOSIOS IR TEORINĖS KRIMINOLOGIJOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

Benita Reivytytė

**SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO NAKTINIO
PASILINKSMINIMO VIETOSE SUVOKIMAS IR
PREVENCIJA**

Magistro darbas

Darbo vadovas: doc. Dr. Algimantas Čepas

Vilnius
2026

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. TEORINĖ DALIS	8
1.1. Seksualinio priekabiavimo apibrėžimas	8
1.2. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškinyje užsienio ir Lietuvos literatūroje.....	11
1.3. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose atsakomybė ir prevencija	15
1.4. Seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose teorinių prieigų požiūriu	20
2. EMPIRINĖ DALIS	22
2. 1. Tyrimo metodika	22
2.2. Empirinio tyrimo rezultatai	26
2.2.1. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose apibrėžimas	26
2.2.2. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose atpažinimas ir paplitimas	29
2.2.3. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksniai	34
2.2.4. Naktinio pasilinksminimo vietų lankytojų, darbuotojų bei teisėsaugos vaidmenys ir atsakomybė bei seksualinio priekabiavimo šiose erdvėse prevencija	41
DISKUSIJA	50
IŠVADOS	54
LITERATŪRA	55
PRIEDAI	60
1 priedas. INTERVIU GAIRĖS	60
2 priedas. MAXQDA kodų sistema.....	64

SANTRAUKA

Magistro darbe analizuojamas visuomenės grupių suvokimas apie seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškinį ir jo prevencijos galimybes. Mokslinėje literatūroje akcentuojama problema, jog seksualinį priekabiavimą yra sudėtinga apibrėžti dėl plataus tokio elgesio diapazono, o barai ir klubai vertinami kaip didesnės rizikos vietos, tokio pobūdžio elgesiui, įvykti (Bulovec, Eman 2020). Pažymima, jog šiam reiškiniui yra būdingas latentiskumas dėl nukentėjusių asmenų patiriamų neigiamų padarinių bei kaltinimo iš visuomenės (Dobryninas, Pocienė 2021; Fernandes, Meeus, Coene; Williamson 2024). Apskritai manoma, jog skirtingas suvokimas apie tai, kas yra seksualinis priekabiavimas gali lemti atitinkamų veiksmų visuomenėje normalizavimą bei reagavimo trūkumą (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022). Darbe remiamasi 3 teorinėmis prieigomis: Racionalaus pasirinkimo teorija, Rutininės veiklos teorija ir feministinės kriminologijos perspektyva.

Atliktas kokybinis tyrimas, atliekant pusiau struktūruotus interviu su 3 tiriamųjų grupėmis, kurios gali būti siejamos su A. Schutz (1946) epistemine stratifikacijos schema išskiriamomis idealaus tipo grupėmis: naktinio pasilinksminimo vietų lankytojų, kurios ten yra patyrusios seksualinį priekabiavimą, barų ir klubų darbuotojais bei ekspertais, kurių profesinė veikla yra susijusi su seksualinio priekabiavimo tema. Išanalizavus gautus tyrimo duomenis, paaiškėjo, jog tyrimo grupės seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose suvokia kaip paplitusią bei nuo naktinio pasilinksminimo vietų neatsiejamą problemą moterims ir išskiria individualius, socialinius/kultūrinius, aplinkos bei kitus veiksnius galinčius didinti riziką patirti seksualinį priekabiavimą, o atsakomybė už reagavimą ir tarpusavio priežiūrą neretai perkeliama lankytojams. Tyrimo dalyviai veiksmingiausias prevencijos galimybes daugiausiai sieja su socialine prevencija bei atsakomybės užtikrinimu.

Raktažodžiai: seksualinis priekabiavimas, naktinio pasilinksminimo vietos, seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose suvokimas, seksualinio priekabiavimo prevencija.

SUMMARY

This Master's thesis analyzes how different social groups perceive the phenomenon of sexual harassment in nightlife venues and the possibilities for its prevention. Academic literature emphasizes the difficulty of defining sexual harassment due to the broad spectrum of such behavior, while nightlife venues are considered environments with higher risk for the occurrence of this type of behavior (Bulovec, Eman 2020). It is noted that this phenomenon is characterized by latency due to the negative consequences experienced by victims and societal victim-blaming (Dobryninas, Pocienė 2021; Fernandes, Meeus, Coene; Williamson 2024). Overall, it is argued that differing perceptions of what constitutes sexual harassment may contribute to the normalization of such behavior and a lack of appropriate response within society (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022). The thesis is based on three theoretical approaches: Rational Choice Theory, Routine Activity Theory, and the perspective of feminist criminology.

A qualitative study was conducted using semi-structured interviews with three groups of participants, which may be associated with the ideal-type groups distinguished in A. Schutz's (1946) epistemic stratification scheme: visitors of nightlife venues who had experienced sexual harassment there, bar and nightclub employees, and experts whose professional activities are related to the topic of sexual harassment. The analysis of the collected data revealed that the research groups perceive sexual harassment in bars and clubs as a widespread problem inseparable from nightlife venues and affecting women, while identifying individual, social/cultural, environmental, and other factors that may increase the risk of experiencing sexual harassment. Responsibility for responding to incidents and ensuring mutual care is often shifted onto visitors themselves. The participants associated the most effective prevention opportunities primarily with social prevention measures and the strengthening of accountability.

Keywords: sexual harassment, nightlife venues, perception of sexual harassment in nightlife venues, prevention of sexual harassment.

IVADAS

Seksualinis priekabiavimas yra apibrėžtas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – LR BK) (152 str. 1 d.) ir vienas iš svarbiausių aspektų, kada seksualinis priekabiavimas yra laikomas baudžiamuoju nusižengimu – kai tarp priekabiautojo ir aukos yra pavaldumo santykiai. Dėl šios priežasties kyla problema, jog teisėsauga ir kitos atsakingos institucijos reaguodamos į veiksmus, kuriuos galima apibrėžti ir įrodyti remiantis LR BK, kitų situacijų, kaip pavyzdžiui, naktinio pasilinksminimo vietų kontekste, tik labai nedidelę dalį atvejų vertina baudžiamosios teisės požiūriu (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 4). Remiantis moksline literatūra, seksualinį priekabiavimą yra itin sudėtinga apibrėžti dėl plataus tokio elgesio diapazono, turint omenyje, jog sunku nuspėti visas galimas situacijas ar elgesį, kurias asmuo suvoks kaip seksualinį priekabiavimą (Bulovec, Eman 2020, p. 259). Apskritai skirtingas suvokimas apie tai, kas yra seksualinis priekabiavimas gali lemti atitinkamų veiksmų, kurie visuomenėje gali būti laikomi nepriimtinais, normalizavimą (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022, p. 968), kas gali prisidėti prie teisėsaugos ir kitų institucijų ar visuomenės neįsitraukimo sprendžiant šią problemą ir taip – atsakomybės bei problemos sumenkinimo iššūkius.

Kaip teigiama mokslinėje literatūroje, naktinio pasilinksminimo vietos gali būti didesnės rizikos aplinka dėl jai būdingo alkoholio ar narkotinių medžiagų vartojimo (Bulovec, Eman 2020, p. 255), o barams ir klubams būdinga seksualizuota aplinka gali tapti nepageidaujamo seksualinio elgesio priežastimi (Graham et. al. 2017, p. 1433). Seksualinio priekabiavimo kontekste, tokio elgesio paplitimą naktinio pasilinksminimo vietose yra sudėtinga nustatyti dėl būdingo latentiskumo, kurį lemia nukentėjusių asmenų jaučiama gėda, baimė pranešti ir kreiptis pagalbos į teisėsaugos institucijas (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 5), ypač atsižvelgiant į tai, kad nukentėję asmenys neretai yra kaltinami dėl tokių patirčių (Bulovec, Eman 2020; Fernandes, Meeus, Coene; Williamson 2024), o toks elgesys normalizuojamas barų ir klubų kontekste (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022, p. 972). Atsižvelgiant į teisinio seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reguliavimo spragas Lietuvoje bei esamą latentiskumą, oficialių statistinių duomenų, kurie galėtų pagrįsti tokio elgesio paplitimą iš esmės nėra. Tuo tarpu užsienyje atlikti moksliniai tyrimai pažymi, jog apskritai nuo tokių veiksmų dažniausiai nukenčia moterys (Latcheva 2017, p. 1821), o Europos Sąjungos valstybėse atlikta apklausa atskleidė, jog seksualinį priekabiavimą, per laikotarpį nuo 15 metų iki dalyvavimo tyrime, bent kartą patyrė 45-55 proc. moterų (FRA, 2014). Taip pat viename iš mokslinių tyrimų atliktų Kanadoje, teigiama, kad 75 proc. iš tyrime dalyvavusių moterų teigė patyrusios seksualinius prisilietimus ir kitokį įkyrų elgesį baruose ir klubuose (Graham et. al. 2017, p. 1430).

Lietuvoje atliktų tyrimų nagrinėjančių seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose yra itin mažai. Ko ne vienintelis tyrimas analizuojantis šį reiškinį buvo atliktas ir aprašytas 2021 m. publikacijoje „Seksualinis priekabiavimas Vilniaus naktinio pasilinksminimo vietose“, kuriuo šis reiškinys buvo nagrinėjamas iš tai patyrusių ar mačiusių asmenų, medijų turinio bei vietų

savininkų, policijos ir savivaldybės atstovų pozicijų (Dobryninas, Pocienė 2021). Jame analizuojami įvairūs susiję probleminiai aspektai aktualūs Vilniaus naktinio pasilinksminimo vietų kontekste, kaip pavyzdžiui, perpildytos ir neprižiūrimos erdvės, apsaugos trūkumas, darbuotojų abejingumas ir nukentėjusio asmens kaltinimas, prevencinių priemonių trūkumas, visuomenėje egzistuojančios patriarchalinės nuostatos, teisinio reguliavimo trūkumas ir pan. (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 19-32). Užsienio mokslinėje literatūroje šis reiškinys yra nagrinėjamas kiek daugiau, analizuojamos tokio elgesio formos (Bulovec, Eman 2020), veiksniai galintys nulemti elgesį (Fung et. al. 2021), įvairios su šiuo reiškiniu susijusios problemos, pavyzdžiui, sutikimo klausimas (Muehlenhard et al. 2016), nukentėjusių asmenų patiriami neigiami padariniai (Fernandes, Meeus, Coene 2025; Graham et. al. 2017), kurie trukdo nukentėjusiems asmenims įsitraukti į visuomeninį gyvenimą (Button et. al. 2025a, p. 14-16), narkotinių medžiagų vaidmuo (Recalde-Esnoz et. al. 2024; Stephenson et al. 2024; Davies et. al. 2025), kaltininko atsakomybė bei jos perkėlimas nukentėjusiems (Fernandes, Meeus, Coene 2025), prevencija bei jos problemos (Button 2024; Quigg et. al. 2024) ir t. t. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad naktinio pasilinksminimo vietos yra specifinė socialinė erdvė, kurioje seksualinio priekabiavimo rizika gali būti didesnė, o Lietuvoje įstatymiškai toks elgesys baruose ir klubuose yra beveik nereguliuojamas bei retai nagrinėjamas moksliniais tyrimais, yra svarbu ir aktualu nagrinėti šį reiškinį. Be to, remiantis moksliniais tyrimais, su seksualiniu priekabiavimu susiduria didelė dalis moterų, dėl ko patiria neigiamus padarinius ir yra neretai kaltinamos dėl šių patirčių bei visuomenėje esančios nuostatos normalizuoja tokį elgesį. Skirtingas suvokimas apie tai, kas yra seksualinis priekabiavimas gali lemti tokio elgesio priimtinumą ir reagavimo trūkumą, tad atsižvelgiant į šio reiškinio problematiką ir mokslinių tyrimų trūkumą Lietuvoje, svarbu analizuoti kaip seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose yra suvokiamas skirtingų visuomenės grupių bei kokios jų manymu prevencinės priemonės galėtų užtikrinti saugesnę aplinką baruose ir klubuose.

Taigi, šio **darbo tikslas** – atskleisti kaip tarp skirtingų visuomenės grupių yra suvokiamas seksualinis priekabiavimas ir jo prevencijos galimybės naktinio pasilinksminimo vietose.

Darbo uždaviniai:

1) išanalizuoti mokslinę literatūrą bei teisinius dokumentus, kurie nagrinėja seksualinio priekabiavimo apibrėžimą, seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškinį Lietuvoje ir užsienyje, lankytojų, barų ir klubų darbuotojų ar savininkų bei institucijų vaidmenį ir atsakomybę, tokio elgesio prevenciją;

2) išnagrinėti kaip tiriamųjų grupės suvokia seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose apibrėžimą bei išanalizuoti jų suvokimą apie seksualinio priekabiavimo reiškinio paplitimą ir veiksniai;

3) ištirti tiriamųjų grupių suvokiamą lankytojų, barų ir klubų darbuotojų ar savininkų, teisėsaugos vaidmenį ir atsakomybę seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietų kontekste;

4) išanalizuoti, tiriamųjų grupių nuomonę apie seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose prevenciją ir jos galimybes.

Darbo struktūra: pirmojoje darbo dalyje analizuojami ir aptariami moksliniai šaltiniai, teisės aktai, statistiniai duomenys susiję su seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose tema: jo apibrėžimu, seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškiniu Lietuvoje ir užsienyje, atsakomybe ir prevencija bei teorinėmis seksualinio priekabiavimo prielaidomis. Antroje darbo dalyje pristatoma tyrimo metodika bei analizuojami empiriniu tyrimu gauti duomenys, kurie pateikiami skirtinguose skyriuose.

Tyrimo metodika: Tyrimui atlikti pasirinkta kokybinė metodologinė prieiga. Atlikti 16 pusiau struktūruotų interviu su trejomis tiriamųjų grupėmis: lankytojais, kurie patyrė seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose, barų ir/ar klubų darbuotojais bei ekspertais, pagal iš anksto sudarytas pusiau struktūruoto interviu gaires.

1. TEORINĖ DALIS

1.1. Seksualinio priekabiavimo apibrėžimas

Analizuojant seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškinių yra svarbu detaliai išnagrinėti patį seksualinio priekabiavimo apibrėžimą. Teisine prasme, seksualinio priekabiavimo samprata Lietuvoje yra įtvirtinta keliuose pagrindiniuose teisės aktuose. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo (toliau – LR MVLGĮ), kuris buvo priimtas 1998 metais, 2 straipsnyje¹ yra atskiriamos priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo sąvokos. Priekabiavimas yra apibrėžiamas, kaip: „<...> *nepageidaujamas elgesys, kai dėl asmens lyties siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriamas bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka*“. Iš esmės priekabiavimo sąvokoje yra pabrėžiama, kad tokie veiksmai yra atliekami būtent dėl asmens lyties. Seksualinis priekabiavimas, šio LR MVLGĮ ribose, yra konceptualizuojamas, kaip: „<...> *nepageidaujamas užgaulus, žodžiu, raštu ar fiziniu veiksmu išreikštas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, kai tokį elgesį lemia tikslas ar jo poveikis pakenkti asmens orumui, ypač sukuriant bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką*“. Taigi, seksualinis priekabiavimas šiuo atžvilgiu, skirtingai nuo priekabiavimo, yra apibrėžiamas per nepageidaujamo elgesio veikimo formas bei išreikštą seksualinio pobūdžio elgesį. Svarbu akcentuoti, kad remiantis šiuo seksualinio priekabiavimo apibrėžimu, yra svarbu nustatyti pagrindinius tokio pažeidimo požymius: kad tai buvo seksualinio pobūdžio elgesys, kuris išreikštas žodžiais, raštu arba fiziniais veiksmais, kad toks elgesys buvo nepageidaujamas ir užgaulus bei kad tokį, seksualinio pobūdžio elgesį lėmė tikslas pakenkti nukentėjusio asmens orumui. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad LR MVLGĮ yra orientuojamasi į atvejus, kuomet seksualinis priekabiavimas yra įvykdomas darbinėje, švietimo įstaigų bei institucijų aplinkoje. Remiantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksu (toliau – LR ANK)², už tokį pažeidimą yra numatyta atsakomybė 81 straipsnyje kaip „Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimas“, tačiau ši norma yra bendro pobūdžio, nustatanti atsakomybę ne priekabiautojui, o juridiniam asmeniui, kuriame tų normų yra nesilaikoma.

Seksualinis priekabiavimas taip pat yra įtvirtintas LR BK (toliau – LR BK) 152 str.³: „<...> *siekdamas seksualinio bendravimo ar pasitenkinimo vulgariais ar panašiais veiksmais, pasiūlymais ar užuominomis priekabiavo prie pagal tarnybą ar kitaip priklausomo asmens* <...>“. Nors šiame straipsnyje yra pabrėžiamas seksualinis bendravimas, pasitenkinimas vulgariais ar panašiais

¹ Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, priimtas 1998 m. gruodžio 1d., įsigaliojo 1999m. kovo 1d. Valstybės žinios, 1998-12-23, Nr. 112-3100.

² Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, priimtas 2015m. birželio 25d., įsigaliojo 2015 m. liepos 11d. TAR, 2015-07-10, Nr. 11216 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, priimtas 2000m. rugsėjo 26d., įsigaliojo 2003 m. gegužės 1d. Valstybės žinios, 2000-10-25. Nr. 89–2741 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

veiksmams, pasiūlymai, užuominos, tačiau šioje vietoje svarbu pabrėžti, kad pagal esamą apibrėžimą, baudžiamoji atsakomybė už seksualinį priekabiavimą yra numatyta tik tais atvejais, kuomet tarp kaltininko ir nukentėjusiojo egzistuoja pavaldumo ryšys, t. y. būtinas pagal tarnybą ar kitoks priklausomumas. Pagal Lietuvoje egzistuojantį teisinį reguliavimą, seksualinis priekabiavimas įstatymų pažeidimu yra laikomas daugiausiai tais atvejais, kai jis yra įvykdomas darbinėje aplinkoje, kuomet tarp nukentėjusiojo ir kaltininko egzistuoja pavaldumo santykiai, todėl dėl egzistuojančio teisinio tokių veikų reguliavimo, teisėsaugos institucijos reaguoja tik į tokias situacijas, kurias galima aiškiai apibrėžti remiantis teisinėmis nuostatomis, taigi seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose dažniausiai nėra fiksuojamas ir identifikuojamas kaip įstatymų pažeidimas (nusikalstama veika). Iš esmės teisine prasme, seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose kaip nusikalstama veika gali būti identifikuojama tik tais atvejais, kai baro ar klubo savininkas, vadovas įvykdo tokius veiksmus prieš jam pavaldžius darbuotojus (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 4). Taigi, nors toks elgesys naktinio pasilinksminimo vietose iš esmės nėra kriminalizuotas LR BK, tačiau tai nereiškia, kad deviacijos nėra ir, kad prevencija nėra reikalinga.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose egzistuojantys seksualinio priekabiavimo apibrėžimai yra suformuluoti Europos Sąjungos konvencijų ir direktyvų pagrindu. Europos Sąjungos lygmeniu, seksualinis priekabiavimas yra apibrėžtas 2011 m. Europos Tarybos konvencijoje dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo konvencijoje (Stambulo konvencijoje), kurioje seksualinis priekabiavimas yra įvardinamas kaip viena iš smurto prieš moteris formų.⁴ Iš esmės apibrėžimas yra panašus į esamą LR MVLGĮ – „<...> bet kokios formos nepageidaujamus seksualinio pobūdžio žodinius, nežodinius ar fizinius veiksmus, kurių tikslas arba pasekmė yra asmens orumo pažeminimas, ypač jei sukuriami bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar užgauli aplinka, būtų taikomos baudžiamosios ar kitos teisinės sankcijos.“. Seksualinio priekabiavimo sąvoka yra nurodoma ir įvairiose direktyvose. Taip pat 2004 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 2004/113/EB įgyvendinančios vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo 2 str. yra įtvirtintas seksualinio priekabiavimo apibrėžimas. Šios direktyvos 4 str. yra aprašytas vienodo požiūrio principas bei nurodyta, kad seksualinis priekabiavimas yra laikomas diskriminacija dėl lyties ir dėl šios priežasties yra laikomas draudžiamu. Seksualinį priekabiavimą panašiai apibrėžia ir kitos direktyvos, pavyzdžiui, 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Europos

⁴ Svarbu pabrėžti, kad seksualinis smurtas mokslinėje literatūroje yra apibrėžiamas, kaip kaip žodinis, fizinis ar virtualus veiksmas, arba seksualinė prievarta, bandymas lytiškai santykiauti ar kiti veiksmai, kurie yra atliekami naudojant fizinę jėgą, valdžią, apgaulę, prievartą, grasinimą prieš nukentėjusio asmens valią (Kipane 2016, p. 4). Ir nors seksualinis smurtas plačiąja prasme yra siejamas su sunkesnėmis seksualinio pobūdžio elgesio formomis, tačiau remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos apibrėžimu, seksualinis priekabiavimas yra suprantamas, kaip viena iš seksualinio smurto formų (2012).

Sąjungos tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) bei 2010 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos tarybos direktyva 2010/41/ES dėl vienodo požiūrio į savarankiškai dirbančius vyrus ir moteris principo taikymo, kuria panaikinama Tarybos direktyva 86/613/EEB. Ir nors šiose direktyvose yra koncentruojamasi į darbinę bei profesinę aplinką, tačiau svarbu pabrėžti, kad minėtos 2004/113/EB direktyvos preambulės 9 p. yra pabrėžiama, jog seksualinis priekabiavimas egzistuoja ne tik darbo rinkoje, tačiau ir kitose srityje, kas gali tapti kliūtimi integruotis į ekonominį ir visuomeninį gyvenimą ir tai gali būti tiek pat žalinga. Iš esmės galima daryti išvadą, kad Europos Sąjungos lygmeniu yra pripažįstama, kad seksualinis priekabiavimas visuomeniniame gyvenime, pavyzdžiui naktinio pasilinksminimo vietose, gali būti ne mažiau svarbesnė problema nei seksualinis priekabiavimas darbinėje, profesinėje srityje.

Svarbu pabrėžti, kad skirtingai nuo teisinio konteksto, sociologiniu ir kriminologiniu požiūriu „nusikaltimas“ nėra suvokiamas tik kaip baudžiamojoje teisėje nurodytas elgesys, veikiau – kaip elgesys pažeidžiantis visuomenės vertybes (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 7). Anot Emilio Durkheimio, nusikaltimas yra elgesys, kuris sulaukia visuomenės reakcijos, kuri pažadina kolektyvinę sąmonę bei atspindi visuomenės jausmus, kuriais išreiškiamas veiksmų nepripažįstamumas. Taigi „nusikaltimas“ yra tai į ką reaguoja bei nepritaria visuomenė, o ne konkretus apibrėžimas įstatymuose (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 7).

Galima pastebėti, jog apibrėžiant seksualinio priekabiavimo sampratą dažnai yra vartojamos sąvokos kaip fizinis, verbalinis ir neverbalinis elgesys. Šiame kontekste **fizinis** elgesys yra suvokiamas kaip nepageidaujamas fizinis kontaktas t. y. prisilietimai, glostymas, masažavimas, bučiavimas ir pan. **Verbalinis** – seksualinio pobūdžio pasiūlymai, komentarai, užuominos, kreipimaisi, švilpimas, o **neverbalinis** – siunčiami seksualinio pobūdžio vaizdai, nuotraukos ar tekstai, stebėlyjimas į asmenines kūno vietas (Bulovec, Eman 2020, p. 260-261). Moksliniuose šaltiniuose akcentuojama, jog seksualinį priekabiavimą yra itin sudėtinga apibrėžti dėl plataus tokio elgesio diapazono, turint omenyje, jog sunku nuspėti visas galimas situacijas ar elgesį, kurias asmuo suvoks kaip seksualinį priekabiavimą (Bulovec, Eman 2020, p. 259).

Seksualinio priekabiavimo sąvokoje yra pabrėžiamas seksualinio pobūdžio elgesio nepageidaujamumas, todėl šiame kontekste aktualu aptarti ir sutikimo aspektą. Apskritai kyla nemažai diskusijų kas yra sutikimas ir ar jo buvimas sudaro prielaidą pažeidimui nebūti pažeidimu. Moksliniuose šaltiniuose aprašoma, jog sutikimu yra laikoma, kai asmuo sutinka savo pasirinkimu ir turi laisvę bei galimybę priimti tokį sprendimą (Munro 2017, p. 419). Čia yra pabrėžiama asmens laisvė ir galimybė priimti sprendimus toje situacijoje, kas iš esmės suponuoja, jog asmens sutikimas duodamas tokioje situacijoje, kai jis/ji neturi visiškos laisvės ir gebėjimo priimti sprendimo, nėra laikomas sutikimu. Pavyzdžiui, kai yra grasinama, patiriamas spaudimas, nepakankamas

informuotumas su kuo sutinkama, apsvaigimas nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų (Muehlenhard et al. 2016, p. 465-467).

Apibendrinant, seksualinis priekabiavimas LR BK yra apibrėžiamas per pavaldumo santykį, todėl seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose yra retai fiksuojamas kaip baudžiamosios teisės pažeidimas. Nors LR MVLGI seksualinis priekabiavimas yra apibrėžiamas plačiau, tačiau šiuo įstatymu yra koncentruojamasi į darbinę, švietimo įstaigų ir institucinę aplinką. Plačiąja prasme, seksualinis priekabiavimas yra apibrėžiamas kaip bet koks nepageidaujamas fizinis, žodinis, nežodinis seksualinio pobūdžio elgesys ir nors seksualinį priekabiavimą yra sudėtinga apibrėžti konkrečiais veiksmais, dėl skirtingo tokio elgesio suvokimo, šiame kontekste itin svarbus nepageidaujamumas ir veiksmų seksualinis pobūdis.

1.2. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškiny užsienio ir Lietuvos literatūroje

Atsižvelgiant į tai, kad dėl esamo teisinio reguliavimo ir seksualinio priekabiavimo apibrėžimo, seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose atvejai yra retai fiksuojami, oficialios statistikos Lietuvoje, kurią rinktų teisėsaugos ar kitos institucijos, nėra. Todėl kad, kaip ir buvo minima, seksualinis priekabiavimas LR BK įtvirtintas per pavaldumo santykį, verta paminėti, kad tokių veikų per laikotarpį nuo 2021 iki 2025 m. iš viso buvo užregistruota vos 20⁵. Apskritai, kaip teigiama, dėl egzistuojančio siauro seksualinio priekabiavimo apibrėžimo baudžiamojoje teisėje (dėl ko skiriamas dėmesys tik taip apibrėžtam elgesiui) ir plataus seksualinio priekabiavimo suvokimo visuomenėje, susidaro situacija, jog visuomenė seksualinį priekabiavimą laiko plačiai paplitusiu elgesiu, tačiau statistiniuose duomenyse tai neatspindi (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 7).

Nors įvardinti seksualinio priekabiavimo paplitimą sudėtinga dėl būdingo latentiškumo (Bulovec, Eman 2020, p. 277), kurį lemia tai, kad nukentėję asmenys dažnai jaučia gėdą, bijo pranešti apie savo patyrimus ir kreiptis dėl šių įvykių į teisėsaugos institucijas (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 5), tačiau kai kurie moksliniai tyrimai pateikia tokią statistiką. Pavyzdžiui, teigiama, jog nuo tokių veikų nukenčia dažniausiai moterys (Latcheva 2017, p. 1821), o Europos Sąjungos valstybėse atlikta apklausa atskleidė, jog seksualinį priekabiavimą, per laikotarpį nuo 15 metų iki tyrimo atlikimo, bent kartą patyrė 45–55 proc. moterų (FRA, 2014). Analizuojant seksualinio priekabiavimo paplitimą naktinio pasilinksminimo vietose Kanadoje atliktame kiekybiniame tyrime analizuojančiame seksualinio priekabiavimo patirtis ir reakcijas į jį baruose ir vakarėliuose, nustatyta, jog daugiau nei 75 proc. moterų respondenčių patyrė seksualinius prisilietimus ir įkūrų elgesį (Graham et. al. 2017, p. 1430). Kalbant apie seksualinius prisilietimus, dažniausiai patyrė vyrų sugriebimus, lietimą arba

⁵ Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenys.

trėnkimà į sėdmenis, taip pat buvo minimas ir trynimasis (*angl. grinding*), kuomet vyrai šokdami trina lytinius organus prie moters nugaros bei sėdmenų, krūtinės lietimas. Įkyrus elgesys šio tyrimo ribose buvo suprantamas kaip nuolatiniai nepageidaujami seksualiniai bandymai užmegzti santykius. Tyrimo dalyvės tokį elgesį apibūdino kaip pakartotinį bandymą šokti kartu to atsisakius ir po to sekantį nuolatinį stebėjimą, sekimą ir pan. (Graham et. al. 2017, p. 1428-1429).

Kaip ir buvo minima, seksualinis priekabiavimas būtent naktinio pasilinksminimo vietose nėra itin plačiai nagrinėjamas Lietuvoje. Pavyzdžiui, vienas pagrindinis šaltinis analizuojanti seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose yra jau anksčiau minėto projekto metu „Seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose“ (*angl. „Sexual Harassment in Nightlife Entertainment Venues“*) 2021 metais pristatyta Aleksandro Dobrynino ir Aušros Pocienės publikacija „Seksualinis priekabiavimas Vilniaus naktinio pasilinksminimo vietose“. Pirmoje tiriamojoje dalyje analizuoti įvairūs aspektai, kaip pavyzdžiui, suvokimas apie seksualinį priekabiavimą. Tyrimo dalyviai nurodė pagrindinius elementus apibrėžiančius seksualinį priekabiavimą – tokių veiksmų nenorą ir nesutikimą jiems iš nukentėjusio pozicijos bei asmeninių ribų peržengimą (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 17). Paaiškėjo, jog skirtingas suvokimas apie naktinio pasilinksminimo vietą nulemia ir skirtingus tikslus toje vietoje, pavyzdžiui, vieni jas suvokia kaip atsipalaidavimą, pasilinksminimą, kiti – atitinkamų santykių užmezgimą. Kalbant apie seksualinio priekabiavimo apibrėžimą, užsienio tyrime analizuojančiame Australijos naktinio pasilinksminimo vietų lankytojų normas susijusias su trejomis seksualinio elgesio formomis – bučiavimu, lietu (*angl. grabbing*) ir trynimusi (*angl. grinding*), paaiškėjo, kad tyrimo dalyvių manymu, būtent toks elgesio modelis yra tipiškas vyrų elgesiui naktinio pasilinksminimo vietose, o kuomet toks elgesys pasireiškia iš moterų – jis laikomas labiau priimtiniu (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022, p. 968).

Mokslinėje literatūroje pažymima, jog seksualinį priekabiavimą patyrusios moterys naudoja įvairias reagavimo į tokį elgesį strategijas. Pavyzdžiui, viename iš tyrimų, didžioji dalis tyrime dalyvavusių moterų teigė, kad naudojo įvairias vengimo taktikas, o kiek daugiau nei 70 proc. moterų liepdavo liautis ar naudojo agresyvią reakciją, taip pat įvardijamos konkrečios reakcijos į tokį elgesį, kaip veido išraiška, tiesioginis atsisakymas, draugų pagalba ar tiesiog pasišalinimas iš patalpų. (Graham et. al. 2017, p. 1430-1434). Pabrėžtina, kad moterys patyrusios nepageidaujamą seksualinį elgesį bei išreiškusios tokio elgesio nepriimtinumą, pasiūlymų atsisakymą, sulaukdavo vyrų agresyvių reakcijų t. y. žodinius užgauliojimus, persekiojimą ir pan. (Graham et. al. 2017, p. 1432). Iš esmės tokia agresyvi reakcija gali būti pagrindžiama egzistuojančiomis lyčių normomis, kuomet vyrai jausdami socialinį spaudimą iš savo aplinkos inicijuoti seksualinius santykius, jų siekia pernelyg atkakliai, o tokių santykių atsisakymas gali kelti pyktį (Graham et. al. 2017, p. 1433). Įdomu yra tai, kad tyrimai atskleidžia, jog tais atvejais, kuomet esant arba nesant sutikimui yra išreiškiami seksualiniai veiksmai „kito vyro“ moteriai, tai veikiau yra laikoma įžeidimu tam vyrui dėl

pažeidžiamos „teritorijos“. Iš esmės pats faktas, kad moteris tai patyrė ir jos (ne)sutikimas tampa mažiau svarbiu nei tai, kad vyras tam prieštaravo (Becker, Tinkler 2021, p. 96-97).

Šiuo atžvilgiu svarbu pabrėžti, kad moterys susidūrusios su nepageidaujamu seksualiniu elgesiu dažnai patiria įvairius neigiamus padarinius ir jausmus, kaip pavyzdžiui, pyktį, pažeminimą, nepagarbą, baimę ir pan. (Graham et. al. 2017, p. 1433). Patiriamus neigiamus padarinius pabrėžia ir kiti tyrimai. Pavyzdžiui, Australijoje atliktas kiekybinis tyrimas su vyrais ir moterimis (76 proc. sudarė moterys), kurie per pastaruosius 12 mėn. patyrė seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose, atskleidė, jog visi tyrime dalyvavę asmenys patyrė vienokius ar kitokius neigiamus padarinius, dažniausi jų – nerimas, pyktis, diskomfortas. Nors emociniai padariniai pasireiškė dažniau, tačiau ne ką rečiau, ypatingai moterų tarpe, pasireiškė elgesenos padariniai, tokie kaip padažnėjęs alkoholio vartojimas, vengimas lankytis pasilinksminimo vietose, aprangos stiliaus keitimas ir pan. (Button et. al. 2025a, p. 14-16). Iš esmės šio tyrimo rezultatai patvirtina, kad tokios patirtys paveikia moterų galimybę dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Reikia paminėti ir tai, kad tyrime analizuojančiame seksualinį smurtą naktinio pasilinksminimo vietose pažymima, jog tokie įvairūs neigiami padariniai kyla ne tik dėl patirto smurto, bet ir dėl naktinių klubų darbuotojų, teisėsaugos, sveikatos priežiūros specialistų reakcijos t. y. patyrimo nuvertinimo, nukentėjusio asmens kaltinimo, priešiško požiūrio (Fernandes, Meeus, Coene 2025, p. 17). Darbuotojų polinkis kaltinti dėl alkoholio vartojimo, aprangos ar judesių pažymimas ir Lietuvoje atliktame tyrime, kartu akcentuojant, kad apskritai, pasilinksminimo vietų savininkai nesiima jokių seksualinio priekabiavimo prevencinių priemonių, o baruose ir klubuose egzistuojantis apsaugos trūkumas, darbuotojų abejingumas gali turėti sąsajų su seksualinio priekabiavimo raiška naktinio pasilinksminimo vietose (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 22-23). Moksliniuose šaltiniuose taip pat plačiai analizuojami ir kiti veiksniai, kurie gali didinti riziką nukentėti nuo seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose. Lietuvoje atliktame tyrime paaiškėjo, jog tyrimo dalyviai įvardino tokius veiksnius kaip, žmonėmis perpildyta erdvė, neprižiūrima bei garsi aplinka, kurioje sumažėja saugumas, laiko aspektas, turint omenyje didesnę klientūrą savaitgaliais bei laiko praleisto klube/bare sąsaja su suvartotu alkoholio kiekiu (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 19). Aplinkos aspektą pažymi ir užsienio tyrimai, pavyzdžiui, tyrimas analizuojantis seksualinės žalos (seksualinio pobūdžio komentarų, glostymų, griebimų, stebėjimų, seksualinės prievartos, nepageidaujamų bučinių ir kt.) naktinio pasilinksminimo vietose sąsajas su sociodemografiniais ir aplinkos veiksniais atskleidė, kad seksualinė žala pasireiškėdavo dažniau baruose ar klubuose, kuriuose yra silpnėsnis apšvietimas bei konkrečiose vietose – šokių aikštelėse ir prie baro, kur yra didesnė žmonių koncentracija (Button et. al. 2025b, p. 3536).

Itin plačiai yra analizuojamas alkoholio vaidmuo seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose situacijose, atsižvelgiant į tai, kad baruose ir klubuose egzistuoja alkoholio

ir narkotinių medžiagų vartojimo kultūra, dėl kurios šios vietos tampa didesne rizikos zona seksualiniam priekabiavimui įvykti (Bulovec, Eman 2020, p. 255). Alkoholis šioje vietoje svarbus dar dviem aspektais: 1) kaip veiksnys mažinantis kaltininko savikontrolę; 2) kaip veiksnys mažinantis asmens saugumą dėl sulėtėjusios reakcijos, sumažėjusios galimybės apsiginti, prašyti pagalbos ar pasakyti „ne“ (šioje vietoje svarbus ir kito žmogaus apsvaiginimas narkotinėmis medžiagomis) (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 20). Apskritai pabrėžiama, kad potencialiam kaltininkui alkoholis gali mažinti agresijos kontrolę (Mellgren et al. 2017, p. 275-276) bei vyrai esantys apsvaigimo būsenoje seksualinį priekabiavimą gali vertinti kaip „normaliu“ elgesiu baruose ir klubuose, dėl paveiktos savikontrolės, o moterų elgesys gali būti interpretuojamas klaidingai – kaip kviečiantis (Mellgren et al. 2017, p. 275-276). Tuo tarpu potencialiai aukai alkoholis gali paveikti gebėjimą atpažinti ir reaguoti į pavojingų situacijų ženklus (Graham et. al. 2017, p. 1430-1434). Svarbu pažymėti, kad seksualinio priekabiavimo kaltininkai naktinio pasilinksminimo vietose dažniausiai ieško „aukų“, kurios vartojo alkoholį, tačiau tyrimas atskleidė, kad nuo 38 iki 59 proc. nukentėjusių teigė, kad tuo metu vartojo alkoholį ar narkotines medžiagas seksualinio priekabiavimo patyrimo metu (Peterson et. al. 2023, p. 697). Kartu, didžioji dalis tyrimo dalyvių, kurios nukentėjo nuo seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose, teigė, kad žinojo, kad kaltininkas iki įvykio vartojo alkoholį (Peterson et. al. 2023, p. 698).

Moksliniuose tyrimuose kalbant apie alkoholį, neretai yra pabrėžiamas ir narkotinių medžiagų vaidmuo šiose situacijose. Teigiama, jog yra sudėtinga žinoti ir fiksuoti kaip dažnai narkotinės medžiagos yra įdedamos į gėrimą naktinio pasilinksminimo vietose siekiant įvykdyti seksualinius pažeidimus (Recalde-Esnoz et. al. 2024, p. 1821), tačiau iš esmės jie yra naudojami siekiant tiek prieinamumo, tiek apribotos reakcijos, sąmonės ir atminties netekimo. Apskritai svarbu pabrėžti, kad „spikinimas“ yra apibūdinamas, kaip slaptas narkotinių medžiagų (arba alkoholio) įmaišymas į kito asmens gėrimą jam to nežinant, kuris gali būti tiek atskiras veiksmas, tiek veiksmas po kurio įvykdomas nusikaltimas, pavyzdžiui, išprievartavimas ar vagystė (Burrell et. al. 2023, p. 5). Tyrimai rodo, kad „spikinimas“ dažniausiai pasireiškia būtent naktinio pasilinksminimo vietose (Stephenson et al. 2024, P. 652; Davies et. al. 2025, p. 673), o apie tokius patyrimus dažniausiai praneša moterys (Davies et. al. 2025, p. 682). Kartu, vieno iš tyrimų dalyviai teigė, kad jų manymu ne tik kiti lankytojai galėjo atlikti tokius veiksmus, bet ir barų ar klubų darbuotojai (arba visai negali identifikuoti kaltininko) (Stephenson et al. 2024, p. 651). Kalbant apie tokio elgesio motyvus, nors neretai yra pabrėžiama „spikinimo“ sąsaja su seksualiniais pažeidimais ir lytinių santykių ar seksualinės prievartos siekiu, tačiau taip pat minimos ir vagystės, pagrobimai bei tokio elgesio pateisinimas siekiu pasilinksmininti (Burrell et. al. 2023, p. 25). Kiekybiniame tyrime su 1916 dalyviais išsiaiškinta, jog narkotikų įdėjimo į gėrimo motyvų suvokimas skiriasi priklausomai nuo lyties, moterys mano, jog tai yra atliekama siekiant seksualinės prievartos, o vyrai dažniau minėjo pasilinksminimą (Bendau et. al.

2025, p. 98). Atkreiptinas dėmesys, kad kituose tyrimuose teigiama, kad „spikinimas“ ne visuomet baigiasi seksualine prievarta, pavyzdžiui tyrime nagrinėjančiame „spikinimo“ patirtis, teigiama, kad 1 iš 5 asmenų po „spikinimo“ patyrė seksualinę prievartą (Davies et. al. 2025, p. 682). Svarbu atsižvelgti į tai, kad „spikinimas“ savaime negali būti suvokiamas kaip seksualinio priekabiavimo forma, veikiau tai yra instrumentinis veiksmas, kuriuo gali būti siekiama sumažinti kito asmens galimybę priimti sprendimus, sutikti su veiksmais ar apskritai atimti galimybę priešintis, taip sudarant sąlygas sunkesnėms seksualinio smurto formoms (seksualinis priekabiavimas gali būti to pradžia). Iš esmės „spikinimas“ galėtų būti laikomas pasikėsiniu išžaginti asmenį, tačiau atsižvelgiant į tai, kad anot tyrimų, „spikinimas“ ne visuomet baigiasi seksualine prievarta, svarbu įrodyti siekį seksualiai išnaudoti.

Apibendrinant galima teigti, jog remiantis moksliniais tyrimais, seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose yra paplitęs reiškiny, su kuriuo dažniausiai susiduria moterys bei patiria įvairius neigiamus tokio elgesio padarinius. Kaip veiksniai, kurie gali didinti seksualinio priekabiavimo riziką naktinio pasilinksminimo vietose, nurodomi kaip darbuotojų trūkumas, abejingumas, perpildyta, neprižiūrima bei neapšviesta erdvė ir t. t. Tuo tarpu alkoholio vaidmuo yra apibrėžiamas kaip mažinantis kaltininko savikontrolę, didinantis agresiją bei klaidingą situacijų interpretavimą, o lankytojoms – mažinantis galimybę apsisaugoti bei reaguoti. Nors apsvaiginimas narkotinėmis medžiagomis neretai yra siejamas su seksualiniu priekabiavimu, tačiau tai yra suprantama, kaip elgesys, kuriuo mažinama galimybė priešintis ir (ne)sutikti, taip sudarant palankesnes aplinkybes sunkesnėms seksualinio smurto, pavyzdžiui, išžaginimas, formoms įvykti.

1.3. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose atsakomybė ir prevencija

Kaip ir buvo minima anksčiau, atsakomybė asmeniui už seksualinį priekabiavimą teisiniame kontekste yra įtvirtinta LR BK 152 str. Baudžiamosios atsakomybės prasme už seksualinį priekabiavimą LB BK 152 str. yra numatyta, jog asmuo yra „<...> *baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu*“. Tačiau svarbu dar kartą pabrėžti, kad šiuo metu teisinė atsakomybė už seksualinį priekabiavimą yra numatyta tais atvejais, kai tarp kaltininko ir nukentėjusiojo egzistuoja pavaldumo santykis ar darbiniai ryšiai, todėl dažniausiai atsakomybė už seksualinį priekabiavimą tokiose vietose kaip klubai ar barai, nėra taikoma.⁶ Turint omenyje įvairių

⁶ Svarbu paminėti, jog magistro darbo rašymo metu Lietuvos Respublikos Seime yra sudaryta darbo grupė seksualinio priekabiavimo ir smurto prevencijos bei užkardymo teisiniui reguliavimui tobulinti (Lietuvos Respublikos Seimo valdybos sprendimas, 2025). 2026 m. gegužės 13 d. bendradarbiaujant su institucijomis, universitetais, nevyriausybėmis organizacijomis ir t. t. registruotas aiškinamasis raštas dėl įvairių įstatymų, susijusių su seksualine prievarta pakeitimo projekto. Seksualinio priekabiavimo kontekste teikiamais LR ANK ir LR BK pakeitimo įstatymų projektais yra siekiama išplėsti atsakomybės už seksualinį priekabiavimą taikymą. Pabrėžiama problema, kad į LR BK 152 str. ribą neįeina neintensyvūs ar vienkartiniai veiksmai, arba priekabiavimas, kai asmenų nesieja priklausomumo santykiai. Pakeitimais

problematiką susijusią su šia tema, t. y. sunkumu teisiškai įrodyti, plačiai suvokta samprata, nepranešimu apie veikas dėl baimės ar nepasitikėjimo, nukentėjusio asmens kaltinimo, šioms veikoms yra būdingas didelis latentiskumas, kas gali suponuoti, jog teisinės atsakomybės taip pat yra „išvengiama“. Teisine prasme atsakomybė yra numatyta ir LR ANK 81 straipsnyje kaip „Moteryų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimas“, kuris „<...> užtraukia baudą juridinių asmenų vadovams, darbdaviams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo keturiasdešimt iki penkių šimtų šešiasdešimt eurų. 2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo penkių šimtų šešiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.“. Taigi, už LR MVLGĮ pažeidimą atsako vadovai, darbdaviai ar kiti atsakingi asmenys, kurie seksualinio priekabiavimo kontekste, remiantis LR MVLGĮ 11 str. 5 p., neužtikrina, kad darbuotojas nepatirs seksualinio priekabiavimo⁷.

Analizuojant kaltininko atsakomybę per socialinę prizmę, vienuose moksliniuose tyrimuose teigiama, jog visuomenėje vyrauja neigiamas nusistatymas ir noras griežtesnės atsakomybės asmenims įvykdžiusiems seksualinius pažeidimus dėl visuomenės moralinių normų pažeidimo (King 2019, p. 267). Kituose teigiama, jog atitinkamam žmonių požiūriui įtaką daro demografiniai, elgesio ir nusistatymų požymiai, pavyzdžiui, seksualinį smurtą labiau toleruoja mažiau išsilavinę, vyresnio amžiaus vyrai bei tie, kurie toleruoja seksizmą (Sirvent Garcia del Valle 2020, p. 1094). Mokslinėje literatūroje taip pat analizuojamas normalizavimo aspektas, kai teigiama, jog toks elgesys yra normalus naktinio pasilinksminimo vietų kontekste, o tokia nuostata yra dar labiau sustiprinama, kai toks elgesys yra plačiai toleruojamas (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022, p. 972) ar kad barams ir klubams būdinga seksualizuota aplinka gali būti paverčiama į pretekstą nepageidaujamam seksualiniam elgesiui (Graham et. al. 2017, p. 1433). Toks seksualinio priekabiavimo normalizavimas iš esmės prisideda ir prie to, kaip savo patirtis vertina nukentėję asmenys. Pavyzdžiui, jau minėtas tyrimas Kanadoje atskleidė, kad moterys nepageidaujamą seksualinį elgesį baruose laiko įprastu ir normaliu bei normalizuoja buvimą tokio elgesio aukomis, t. y. nepaisant to, kad maždaug pusė tyrimo dalyvių nurodė, kad į incidentą nežiūrėjo rimtai, o ketvirtadalis – jautėsi pamalonintos, beveik visos tyrimo dalyvės teigė, kad tuo metu pajautė bent vieną neigiamą jausmą (Graham et. al. 2017, p. 1431).

Mokslinėje literatūroje yra teigiama, kad atsakomybė neretai yra perkeliama nukentėjusiam asmeniui dėl egzistuojančių socialinių normų, kas anot šaltinių yra tipiška seksualiniam smurtui

siūloma papildyti šį straipsnį ir numatyti, kad baudžiamoji atsakomybė kiltų už sistemingą priekabiavimą, kuomet asmens ir kaltininko nesieja priklausomumo santykiai, bet tai yra daroma sistemingai. Taip pat siūloma į LR ANK įtraukti naujo 489¹ str. administracinio nusižengimo – seksualinio priekabiavimo sudėtį, kai administracinė atsakomybė kiltų tais atvejais, kuomet nėra nustatomas sistemiškumas ir tuomet, kai tarp nukentėjusio ir kaltininko nėra priklausomumo (Lietuvos Respublikos Seimas, 2026).

⁷ Atsakomybė už seksualinį priekabiavimą numatyta ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso 30 str. ir LR ANK 96 str. 4 d., kaip atsakomybė darbdaviams, vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims, jeigu nebuvo įgyvendintos priemonės smurto ir priekabiavimo prevencijai užtikrinti, nebuvo imtasi aktyvių pagalbos veiksmų arba nustatomas darbdavio fizinio asmens ar juridinio asmens vadovo smurto ar priekabiavimo draudimo pažeidimas.

(Bulovec, Eman 2020, p. 276). Nukentėję yra kaltinami dėl aprangos ar elgesio (Bulovec, Eman 2020 p. 276), alkoholio vartojimo ar kad patys skatino tokį elgesį ar neturėjo būti toje vietoje taip vėlai (Williamson 2024, p. 3001), o dėl paties elgesio toleravimo kultūros, tokio toleravimo yra tikimasi ir iš moterų (Bulovec, Eman 2020, p. 276). Kaltinimo aspektas atsiskleidžia iš viešojoje erdvėje – atliktoje Lietuvos medijų turinio analizėje išryškėjo nukentėjusių kaltinimo tendencija aprašant kaip asmenis, pačius atsakingais už įvykius ir žinančius išvaizdos ir elgesio sukeltas rizikas (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 26-27). Pabrėžiamas nukentėjusių asmenų kaltinimas ir iš policijos, barų darbuotojų ir sveikatos priežiūros darbuotojų, kas iš esmės trukdo suteikti nukentėjusiems pagalbą ir sumenkina jų patirtį (Fernandes, Meeus, Coene 2025, p. 17). Tačiau viename iš anksčiau aptartų tyrimų, hipotezė, jog tarp tyrimo dalyvių nukentėjusių kaltinimas bus didesnis, nei kaltininkų, nepasitvirtino (Ball, Wesson 2017, p. 13). Atliktas tyrimas parodė priešingai, tas iš esmės būtų galima daryti prielaidą apie anksčiau minėtą demografinių, elgesio ir nusistatymų įtaką atitinkamam požiūriui. Vis dėlto svarbu akcentuoti, kad dėl visų anksčiau minėtų neigiamų padarinių, t. y. baimės, gėdos jausmo, patiriamo kaltinimo bei tokio elgesio normalizavimo nukentėję asmenys gali vengti kreiptis į pagalbos ar teisėsaugos institucijas. Iš esmės tyrimai rodo, kad moterys nesikreipia į institucijas ir dėl siekio išvengti tolimesnės agresijos, o viešas normalizavimas ir tolerancija tokiam elgesiui gali sudaryti įspūdį, kad tokie elgesio modeliai yra socialiai priimtini ir nenusipelno socialinių ar teisinių sankcijų (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022, p. 970). Moksliniuose šaltiniuose taip pat pažymima, jog nukentėję asmenys retai praneša apie patirtą seksualinį priekabiavimą ir dėl baimės, kad juos pasmerks aplinkiniai, nepasitikėjimo teisėsauga (Bulovec, Eman 2020, p. 277), tačiau kartu, kiekybiniame tyrime apie nepageidaujamą seksualinį elgesį paaiškėjo, jog kuo sunkesnis seksualinis elgesys, tuo nukentėję yra labiau linkę pranešti apie jį (Ball, Wesson 2017, p. 13).

Analizuojant naktinio pasilinksminimo vietų atsakomybę šiame kontekste, mokslinių tyrimų rezultatai suponuoja, jog naktinio pasilinksminimo vietų atsakomybė pasireiškia saugios aplinkos užtikrinimo ir kontrolės aspektu. Pavyzdžiui, tyrimo dalyviai patyrę seksualinį priekabiavimą ar jį matę teigia, jog šiose vietose trūksta apsaugos (pavyzdžiui, stebėsenos viduje), apsaugos darbuotojų, taip pat, jog barų/klubų darbuotojai yra abejingi tokiems įvykiams, o iš apsaugos darbuotojų pastebimas nukentėjusį kaltinantis požiūris (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 23). Visą tai suponuoja, jog barų/klubų lankytojai tikisi būti saugioje aplinkoje bei atsakomybės už tokios erdvės užtikrinimo.

Analizuojant esamas ir galimas seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose prevencines priemones, galima įvardinti dvi pagrindines prevencijos formas: socialinę ir situacinę. Kaip minima anksčiau nurodytame projekte „Seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose“ (angl. „*Sexual Harassment in Nightlife Entertainment Venues*“), socialinė prevencija plačiąja prasme apima polinkio į nusikalstamą elgesį sumažinimą bei visuomenės edukaciją, kuri

efektyviausia dar prieš susidarant atitinkamas nuostatas. Teigiama, jog svarbu nuo mažens kalbėti su vaikais apie lyčių vaidmenis, nesusiformavus atitinkamoms socialinėms nuostatoms aktualias šiame kontekste, lygiai taip pat edukuoti ir suaugusius šia tema įvairiomis paskaitomis, mokymais, renginiais, žiniasklaidos priemonėmis. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose kontekste, socialinė prevencija akcentuoja seksualinio priekabiavimo „sustabdymo“ bet kokioje aplinkoje svarbą. Taip pat pabrėžiama naktinio pasilinksminimo vietų komunikacijos apie pastangas užtikrinti, kad tose vietose nebūtų priekabiuojama svarba (Center for Crime Prevention in Lithuania). Įvairiomis programomis turėtų būti siekiama didinti informuotumą tiek apie seksualinį smurtą, jo paplitimą ir poveikį nukentėjusiems, tiek apie socialines normas, kaip seksualinio smurto normalizavimo pagrindą (Quigg et. al. 2024, p. 6). Kiti moksliniai tyrimai taip pat pabrėžia įvairių intervencijų siekiant pakeisti naktinių barų ir klubų lankytojų socialines normas svarbą, kuriomis galėtų būti keičiamas lankytojų elgesys, tačiau kartu pabrėžiama, kad įgyvendinant jas reikalinga atsižvelgti į lyčių ir socialinių normų skirtumus, kurie lemia tokio elgesio (ne)priimtinumą (Wrightson-Hester, Allan, Allan 2022, p. 972). Taip pat siekiant veiksmingos seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose prevencijos, svarbus ne tik lankytojų, tačiau ir darbuotojų nuostatų keitimas, kadangi teigiama, jog apsaugos darbuotojai taip pat prisideda prie vyriškumo ir seksizmo kultūros formavimo baruose dėl kurios seksualinis priekabiavimas šioje aplinkoje gali būti laikomas priimtiniu elgesiu (Mellgren et al. 2017, p. 276).

Situacinės prevencijos priemonės apima priemones, kuriomis siekiama apriboti elgesio apraiškas, tad apribojimai šiame kontekste yra pagrindinės priemonės siekiant užtikrinti saugumą naktinio pasilinksminimo vietose (Center for Crime Prevention in Lithuania). Vienos iš tokių – su aplinka susijusios priemonės, t. y. naktinio pasilinksminimo vietose įvardijama užtikrinta galimybė darbuotojams stebėti aplinką ir sureaguoti, pavyzdžiui, vengti perpildytos erdvės, užtikrinti pakankamą apšvietimą įvairiose vietose, vaizdo kamerų matomumą bei didesnis darbuotojų skaičius didesnės rizikos zonose (pavyzdžiui, mažiau apšviestose) (Button et. al. 2024a, p. 2622). Apskritai siekiant didesnio barų ar klubų darbuotojų įsitraukimo ir reagavimo seksualinio priekabiavimo situacijose, barų darbuotojai turėtų būti apmokomi kas tai yra bei kaip ir iš kokių veiksmų atpažinti tokias situacijas (Graham et. al. 2017, p. 1434). Pavyzdžiui, Liverpulyje taikomos GNOC (*angl. The Good Night Out Campaign*) darbuotojų apmokymo programos veiksmingumo tyrimas atskleidė, jog ji buvo veiksminga keičiant darbuotojų požiūrį šia tema (darbuotojai mažiau pritarė mitams apie seksualinį smurtą), jie dažniau sutiko, jog jaučiasi norintys ir galintys įsikišti į tokius atvejus naktinio pasilinksminimo vietose (Quigg, Bigland, 2020, p. 7). Mokslinėje literatūroje minimos ir įvairios kitokios priemonės, pavyzdžiui teigiama, jog stebėtojo intervencijos programos (*angl. bystander*) gali teikti teigiamų rezultatų šiame kontekste keičiant esamas socialines normas, įtraukiant aplinkinius, kurie gali įsikišti ir sustabdyti tokį elgesį skatinant bendruomenę (pavyzdžiui, darbuotojus ar

lankytojus) veikti kartu, t. y., apmokant žmones kaip atpažinti tokį elgesį, į jį įsikišti ir pan. (Quigg et. al. 2024, p. 2). Atliepian Rutininės veiklos teoriją, taip užtikrinti, jog šalia būtų žmogus galintis ir turintis įgūdžių tinkamai reaguoti (Button et. al. 2024a, p. 2615). Minimos ir specialiai apmokytos priežiūros darbuotojų grupės, pavyzdžiui, „Drinkaware Crew“, kurie apmokyti saugoti ir suteikti pagalbą lankytojams, tačiau jų veiksmingumas moksliniais tyrimais kol kas nėra įrodytas (Button et. al. 2024a, p. 2621). Apskritai pabrėžtina, jog nukentėję asmenys neturi būti kaltinami, spaudžiami palikti vietą, turi būti suteikiamos pagalbos priemonės, tokios kaip, įvairios aplikacijos, slapti signalai darbuotojams („Angel shot“), kurių nesuprastų galimi pažeidėjai, skatinti draugų atsakomybę ir pagalbą šiose situacijose (Center for Crime Prevention in Lithuania).

Lietuvoje atliktame tyrime apie seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose problematiką, paaiškėjo, jog savivaldybių, barų bei klubų darbuotojai bei policijos pareigūnai pripažįsta problemą, jos latentiskumą ir reikalingumą didinti visuomenės sąmoningumą, pripažįsta ir tai, kad trūksta tarpusavio bendradarbiavimo, mokymų darbuotojams bei prevencinių priemonių (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 28-30). Remiantis tyrimo rezultatais pateikiamos prevencinių priemonių rekomendacijos, į kurias turėtų atsižvelgti naktinių pasilinksminimo vietų savininkai, savivaldybės ir policijos atstovai. Atsižvelgiant į situaciją Lietuvoje buvo rekomenduojama gerai parengti visuomenės informavimo kampaniją apie situaciją susijusią su seksualiniu priekabiavimu, išaiškinti ir detalizuoti seksualinio priekabiavimo sąvoką teisiniuose dokumentuose įtraukiant atsakomybę tiems asmenims, nuo kurių nukentėję asmenys nėra jiems pavaldūs bei atsakomybę juridiniams asmenims, kurie neužtikrina saugios aplinkos klientams. Taip pat seksualinio priekabiavimo klausimai turi atsispindėti miesto savivaldybės politikos dokumentuose bei turi būti inicijuojami ir įgyvendinami prevencijos ir reagavimo mokymai visoms suinteresuotoms grupėms (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 32). Tyrimo dalyviai, kurie yra patyrę seksualinį priekabiavimą ar jį matę taip pat pateikė prevencijos priemonių rekomendacijas, kaip visuomenės informavimą apie seksualinio priekabiavimo suvokimą ar situacinės prevencijos priemones – daugiau apsaugos darbuotojų, tinkamas erdvių apšvietimas, didesnė kontrolė tualetuose, piktnaudžiavimo alkoholiu kontrolė, simbolinė komunikacija su personalu, apriboti kaltininko patekimą į naktinio apsilinksminimo vietą (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 23). Svarbu atkreipti dėmesį, kad gali egzistuoti įvairios kliūtys, kurios gali trukdyti įgyvendinti įvairias prevencijos priemones naktinio pasilinksminimo vietose. Mokslinėje literatūroje aptariamos tokios kliūtys, kaip finansų trūkumas organizuojant mokymus, ar apskritai vietų veiklos susikoncentravimas į pelno gavimą, dažna darbuotojų rotacija bei dviprasmiškos situacijos ir socialinių normų egzistavimas identifikuojant galimus pažeidimus (pvz. tokio elgesio normalizavimas) (Button et. al. 2024a, p. 2622).

Apibendrinant, dėl egzistuojančio teisinio reguliavimo Lietuvoje, už seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose teisinė atsakomybė nėra taikoma (išskyrus tuos atvejus, kuomet yra

darbiniai ar pavaldumo ryšiai). Moksliniuose tyrimuose pabrėžiamas visuomenės noras už tokį elgesį asmenis bausti griežčiau, tačiau kartu yra pabrėžiamas seksualinio priekabiavimo normalizavimas bei nukentėjusio asmens kaltinimas visuomenėje, taip perkeliant atsakomybę aukoms (kas gali lemti nesikreipimą į institucijas). Taip pat akcentuojama, kad lankytojai iš naktinio pasilinksminimo vietų tikisi saugios aplinkos užtikrinimo. Kalbant apie seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose prevenciją, šiame kontekste yra pabrėžiama socialinė ir situacinė prevencija, tačiau taip pat išvelgiamos kliūtys, su kuriomis susiduriama siekiant ją įgyvendinti.

1.4. Seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose teorinių prieigų požiūriu

Aiškinant seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose remiamasi trimis teorinėmis prieigomis: Racionalaus pasirinkimo teorija, Rutininės veiklos teorija ir feministinė kriminologija. Racionalaus pasirinkimo teorija orientuojasi į sprendimo priėmimą atlikti nusikalstamas veikas ir veiksnius kurie daro įtaką tam sprendimui. Pagrindinė prielaida yra, jog prieš atliekant seksualinio pobūdžio veiksmus asmuo priima tikslingus ir racionalius sprendimus tai atlikti (Cornish, Clarke 1986). Teigiama, jog yra įvertinama veiksmo atlikimo galimybė atsižvelgiant į riziką, pastangas ir atlygį, o priimamu sprendimu siekiama patenkinti savus poreikius, pavyzdžiui, siekiama keršto, pinigų, seksualinio pasitenkinimo, galios, valdžios, jaudulio (Leclerc et. al. 2022, p. 793-794). Taip pat teigiama, jog tokiems sprendimams įtaką daro apsvaigimas ar seksualinis susijaudinimas. Pažymėtina, jog sprendimams yra būdingas ribotas racionalumas, t. y. racionalus vertinimas apribotas laiko, pastangų ir turimos informacijos, o sprendimai nepriimami visapusiškai apsvarsčius veiksnius, kurie gali daryti įtaką jo siekiamam rezultatui, pavyzdžiui, seksualinio pobūdžio nusikalstamų veikų atveju – netoliese esantis ir galintis įsikišti asmuo (Leclerc et. al. 2022, p. 794). Tad iš esmės remiantis šia teorija galima daryti prielaidą, jog asmuo prieš atlikdamas seksualinio priekabiavimo veiksmus racionaliai įvertina situaciją ir siekdamas patenkinti savo poreikius tikslingai pasirenka tai įvykdyti.

Rutininės veiklos teorija (Cohen, Felson 1979), kurioje teigiama, jog motyvuotas nusikaltėlis, potenciali auka ir veiksmingos apsaugos nebuvimas yra pagrindinės nusikaltimo įvykdymo aplinkybės. Didesnė dalis mokslinių šaltinių analizuoja Rutininės veiklos teorijos pritaikymą seksualinio pobūdžio nepageidaujamam elgesiui universitetų miesteliuose ar bendrai viešose vietose, tačiau minėtiems 3 elementams galima pritaikyti seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose ypatumus, kai motyvuotu nusikaltėliu dažniausiai laikomi vyrai, kurie siekia atrasti lengviausią būdą su mažiausiai pastangų įvykdant tokią veiką (pavyzdžiui naudojant psichoaktyvias medžiagas) (Krishnakumar, Verma 2020, p. 22), o tyrimuose kaip itin pažeidžiama grupė yra įvardinamos jaunos nepatyrusios moterys, kurios siekia integruotis naujame mieste

(Dobryninas, Pocienė 2021, p. 20). Galima daryti prielaidą, jog veiksmingos apsaugos nebuvimą sudaro tyrimuose įvardintas alkoholio vartojimas, kaip saugumą sumažinantis veiksnys (Bulovec, Eman 2020 p. 268) atsiskyrimas nuo draugų, didelis žmonių kiekis, apsaugos trūkumas, darbuotojų abejingumas (Dobryninas, Pocienė 2021, p. 20-23). Tad iš esmės galima teigti, jog toks elgesys yra motyvuoto nusikaltėlio racionalus visų aplinkos veiksnių įvertinimas ir sprendimo priėmimas ieškant potencialios neapsaugotos aukos veiksmingai neapsaugotoje aplinkoje.

Remiantis feministinės kriminologijos perspektyva, seksualinis priekabiavimas yra struktūrinės lyčių nelygybės ir galios santykių pasekmė. Teigiama, jog Liz Kelly (1987) ir jos seksualinio smurto kontinuumo koncepcija pabrėžė tai, jog pagrindinė seksualinio smurto prieš moteris priežastis yra lyčių galios santykiai, t. y. vyrų noras kontroliuoti moteris naudojant įvairias prievartos ir jėgos formas (Powell, Henry 2017, p. 27). Iš esmės toks elgesys sustiprina moterų, kaip vyrų dominavimo subjektų, skirtingą padėtį visuomenėje. Atskleidžiama ir tai, jog patriarchalinėje visuomenėje, kur vyrų dominavimas prieš moteris yra laikomas normaliu dalyku, seksualinis smurtas taip pat yra normalizuojamas argumentuojant tuo, jog vyrų seksualumas yra „nekontroliuojamas“, „nepriklausomas“, o moterų elgesys interpretuojamas kaip seksualinio smurto provokavimas (Powell, Henry 2017, p. 29). Šiame kontekste taip pat teigiama, jog moterų patiriami smurto atvejai yra minimizuojami ir normalizuojami įvardijant seksualinės prievartos veiksmus kaip vyrų naudojamą „gundymą“ (Powell, Henry 2017, p. 30).

Apibendrinant, remiantis Racionalaus pasirinkimo teorija, seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose gali būti suprantamas kaip veiksmai, kuriuos atlieka asmuo, racionaliai įvertinęs galimas pasekmes, kurių dėl egzistuojančių seksualinio priekabiavimo reiškinių problemų asmuo gali negauti bei įvertinęs naudą, pavyzdžiui asmeninių norų patenkinimą. Tuo tarpu remiantis Rutininės veiklos teorija, motyvuotas nusikaltėlis priima sprendimą įvertinęs esamos aplinkos veiksnys, pavyzdžiui, barams ir klubams būdingą aplinką, kurioje nėra užtikrinamas saugumas bei neapsaugotos potencialios aukos buvimą. Feministinė kriminologija pažymi, kad seksualinis priekabiavimas gali būti suprantamas kaip struktūrinės nelygybės ir lyčių galios santykių pasekmė.

2. EMPIRINĖ DALIS

2. 1. Tyrimo metodika

Tyrimo metodas. Tyrimui atlikti pasirinkta kokybinė metodologinė prieiga, taip siekiant geriau ištirti ir suprasti nagrinėjamą reiškinį t. y. seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose (baruose ir klubuose). Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo atlikimui pasirinktos trys skirtingos tiriamųjų grupės, šiuo konkrečiu atveju kokybinis tyrimas leidžia įvairiais pjūviais iš artimos bei skirtingos perspektyvos įsigilinti į kiekvienos grupės tiriamųjų suvokimą bei nuomonę ir sąsajas tarp grupių (Aleksnevičienė, Pocienė, Šupa 2020, p. 46). Svarbu pažymėti, kad šiame tyrime teritoriškai pasirinkta analizuoti situaciją Vilniaus miesto kontekste dėl egzistuojančio aktyvaus naktinio gyvenimo ir didesnio kiekio esamų gyventojų. Taip pat tyrime pasirinkta analizuoti moterų patiriamą seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose, atsižvelgiant į tai, kad remiantis tyrimais, tokį elgesį dažniausiai patiria būtent moterys.

Tyrimo instrumentas. Tyrimo pradžią sudarė temai aktualios mokslinės literatūros analizė siekiant išnagrinėti šios socialinės problemos aktualumą, pagrindimą, ištirtumą Lietuvoje ir užsienyje bei atskleisti šių atliktų tyrimų rezultatus ir teorinio pagrindimo aspektus. Po atliktos mokslinės literatūros analizės buvo sukurti pusiau struktūruoto interviu scenarijai siekiant atskleisti tyrimo tikslą ir turėti galimybę įsigilinti į tiriamųjų suvokimą užduodant papildomus aktualius klausimus. Tyrimo instrumentą sudarė 3 interviu scenarijai (*žr. 1 priedas*), kurių pagrindą sudarė tos pačios potėmės ir klausimai, tačiau kai kurie iš jų buvo pakoreguoti atsižvelgiant į tiriamųjų dalyvių turimą skirtingą žinojimą ir įsigilinimą taip siekiant natūralesnės tyrimo atlikimo aplinkos bei išsamesnių rezultatų. Pusiau struktūruoto interviu potėmės sudarė: suvokimas apie naktinio pasilinksminimo vietas, seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose apibrėžimas, suvokimas apie reiškinį, suvokiamas suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė bei suvokimas apie prevenciją.

Tyrimo imtis ir atranka. Kaip ir buvo minima, tyrimą pasirinkta atlikti su trejomis tiriamųjų grupėmis – naktinio pasilinksminimo vietų lankytojos, kurios ten lankydamosi patyrė seksualinį priekabiavimą, barų ir/ar klubų darbuotojai bei ekspertai, kurių profesinė veikla susijusi su seksualinio priekabiavimo tema. Toks skirtingų grupių pasirinkimas padeda atskleisti seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose daugialypiškumą. Iš esmės skirtinga socialinė pozicija ir santykis su nagrinėjamu reiškiniu gali atskleisti įvairų jo interpretavimą, apibrėžimą bei veiksmų, vaidmens, atsakomybės bei prevencijos galimybių suvokimą. Šių trejų grupių analizė užtikrina gilesnį ir kompleksiškesnį reiškinio supratimą.

Šiuo atveju yra aktualu remtis Alfred Schutz episteminės stratifikacijos schema, kuria yra išskiriamos trys episteminės grupės, kurios pagal dalykinio žinojimo kompetenciją skirstomos į šiuos idealiųjų grupių tipus: 1) „žmonės iš gatvės“ – turintys kasdienį, praktinį žinojimą, bei asmenine

patirtimi įsitikinimais paremtą žinojimą; 2) „gerai informuoti piliečiai“ – tarpinė pozicija tarp „žmonių iš gatvės“ ir „ekspertų“, turintys pagrįstą nuomonę įvairiose, jiems aktualiose srityse, bei linkę kvestionuoti ir žinoti argumentuotas tam tikrų reiškinių ar dalykų priežastis, kilmę ir pan.; 3) „ekspertai“ – turintys specializuotą profesinį žinojimą konkrečioje temoje ar srityje, kuris yra paremtas faktais (Schutz 1946). Pažymėtina, kad šios episteminės statifikacijos schemoje grupės yra apibrėžiamos, kaip 3 idealaus tipo konstruktai, kuriems yra išskirti konkretūs bruožai, o patys tipai yra skirti suprasti socialinį žinojimą visuomenėje, todėl realybėje šios grupės ir bruožai nėra griežtai atskirti, o idealiai ir tiesiogiai atitinkančius nurodytus bruožus grupes rasti yra sudėtinga. Iš esmės yra pabrėžiama, jog priklausomai nuo turimo žinojimo srities, tas pats asmuo skirtingame kontekste gali būti ir „žmogus iš gatvės“, ir „gerai informuotas pilietis“, ir „ekspertas“ (Schutz 1946). Dėl šios priežasties, šiame tyrime nėra siekiama tiesiogiai ir absoliučiai priskirti tiriamųjų grupes konkrečiam žinojimo tipui, veikiau ieškoma sąsajų su esamomis tiriamųjų ir schemoje išskirtomis idealaus tipo grupėmis bei naudojamas kaip įrankis, galintis padėti paaiškinti skirtingą seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose suvokimą. Svarbu pabrėžti, kad A. Schutz požiūriu, nors ir įvairios socialinės problemos turi būti sprendžiamos remiantis konkrečios srities ekspertų žiniomis, tačiau socialinių problemų supratimas ir jų sprendimo būdų paieška neturėtų būti paremta vien tos srities ekspertų ar specialistų žinojimu, kadangi socialinė tikrovė yra patiriama ir interpretuojama skirtingose socialinėse pozicijose esančių visuomenės narių, todėl ir problema ar jos sprendimo būdai gali būti suvokiami skirtingai, taigi, iš esmės, socialinės problemos analizavimas iš šių idealių tipų perspektyvų leidžia išsamiau atskleisti tiriamo reiškinio suvokimą (Schutz, 1946).

Šio tyrimo kontekste, lankytojų, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose grupę tam tikrais aspektais galima sieti su „žmonių iš gatvės“ tipu, kadangi jų žinojimas remiasi asmenine patirtimi, socialiai perimtais įsitikinimais bei kasdieniu situacijų interpretavimu. Barų ir klubų darbuotojai gali būti siejami su „gerai informuotų piliečių“ tipu, kurie dėl darbo specifikos *tikėtina*, jog dažniau susiduria su seksualinio priekabiavimo atvejais, reagavimo į tokias situacijas praktikomis ar prevencinių priemonių taikymu. Tuo tarpu ekspertų grupei priskirti nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) bei teisėsaugos institucijų atstovai, kuri gali būti siejama su „ekspertų“ tipu, kadangi jų profesinė veikla siejasi su seksualinio priekabiavimo tema bei profesiniu žinojimu šioje srityje. Svarbu pabrėžti, kad apibūdintas skirstymas nėra absoliutus, kadangi tyrimo dalyvių žinojimas ir suvokimas seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose tema, gali peržengti atitinkamam tipui būdingo žinojimo ribas.

Tyrimo dalyviai buvo atrinkti tikslinė ir „sniego gniūžtės“ atranka. Tikslinė atranka buvo atrinktos dvi tiriamųjų grupės: lankytojos patyrusios seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose ir ekspertai. Lankytojos buvo atrinktos skelbiant įrašą socialiniame tinkle „Facebook“ su kvietimu dalyvauti tyrime pagal atitinkamus kriterijus: moterys (atsižvelgiant į tai,

kad šio tyrimo ribose yra koncentruojamasi tik į moterų patirtis dėl dažnesnio seksualinio priekabiavimo patyrimo), identifikuoja save kaip patyrusias seksualinį priekabiavimą Vilniaus baruose ir klubuose (bent vieną kartą), per pastaruosius 2 metus. Tyrimo dalyvės dėl dalyvavimo tyrime susisiekė pačios. Ekspertai buvo atrinkti tiesiogiai susisiekiant su NVO ar teisėsaugos institucijų darbuotojais, kurie remiantis viešaisiais šaltiniais, profesine sritimi yra susiję su seksualinio priekabiavimo tema. Pagrindiniai kriterijai atrenkant šiuos asmenis buvo jau minėta darbinė veikla, kuri būtų orientuota į Vilniaus kontekstą bei, kad veikla šioje pozicijoje netruktų trumpiau nei 2 metus. Barų ir klubų darbuotojai buvo atrinkti netikimybine „sniego gniūžtės“ atranka, atsižvelgiant į tokius kriterijus, kaip – tyrimo atlikimo metu dirbtų bare ar klube Vilniuje nepriklausomai nuo užimamų pareigų, o darbinė patirtis tęstųsi ne trumpiau nei metus (šiuo metu nedirbantys bare ar klube neįtraukti į tyrimą, atsižvelgiant į tai, kad asmenys gali nežinoti esamos padėties, pavyzdžiui, prevencinių priemonių kontekste). Iš viso tyrimo metu atlikti 16 interviu su: 6 lankytojomis, patyrusiomis seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose, 6 barų ir/arba klubų darbuotojais ir 4 ekspertais (14 moterų ir 2 vyrai) (žr. 1 lentelę). Tyrimo dalyvių skaičius grindžiamas „duomenų prisotinamumu“, interviu buvo atliekami tol, kol naujai surinkti duomenys neatskleidė naujų aspektų t. y. gaunama informacija kartojosi (Aleksnevičienė, Pocienė, Šupa 2020, p. 47).

1 lentelė. Interviu dalyvių informacinė lentelė

Interviu dalyvis	Tiriamųjų grupė	Lytis	Interviu trukmė	Interviu atlikimo data	Interviu atlikimo būdas
L1	Lankytoja patyrusi seksualinį priekabiavimą	Moteris	1 val. 5 min. 4 s.	2025-04-15	Nuotolinis, „Messenger“
L2	Lankytoja patyrusi seksualinį priekabiavimą	Moteris	59 min. 3 s.	2026-04-20	Nuotolinis, „Microsoft Teams“
L3	Lankytoja patyrusi seksualinį priekabiavimą	Moteris	1 val. 3 min. 10 s.	2026-04-20	Nuotolinis, „Messenger“
L4	Lankytoja patyrusi seksualinį priekabiavimą	Moteris	32 min. 46 s.	2026-04-16	Kontaktinis
L5	Lankytoja patyrusi seksualinį priekabiavimą	Moteris	31 min. 31 s.	2026-04-17	Kontaktinis
L6	Lankytoja patyrusi seksualinį priekabiavimą	Moteris	34 min. 51 s.	2026-04-21	Kontaktinis
D1	Baro ir/ar klubo darbuotojas	Moteris	35 min. 31 s.	2026-04-16	Kontaktinis
D2	Baro ir/ar klubo darbuotojas	Moteris	38 min. 25 s.	2026-04-20	Nuotolinis, „Messenger“
D3	Baro ir/ar klubo darbuotojas	Moteris	41 min. 18 s.	2026-04-21	Kontaktinis
D4	Baro ir/ar klubo darbuotojas	Moteris	38 min. 2 s.	2026-04-22	Nuotolinis, „Messenger“
D5	Baro ir/ar klubo darbuotojas	Vyras	30 min. 11 s.	2026-04-23	Nuotolinis, „Messenger“
D6	Baro ir/ar klubo darbuotojas	Vyras	48 min. 27 s.	2026-04-23	Nuotolinis, „Messenger“
E1	Ekspertas	Moteris	1 val. 11 min. 35 s.	2026-04-14	Nuotolinis, „Microsoft Teams“
E2	Ekspertas	Moteris	47 min. 34 s.	2026-04-15	Nuotolinis „Microsoft Teams“
E3	Ekspertas	Moteris	37 min. 2 s.	2026-04-24	Nuotolinis „Microsoft Teams“
E4	Ekspertas	Moteris	30 min. 6 s.	2026-04-24	Nuotolinis „Microsoft Teams“

Duomenų rinkimas ir analizė. Duomenų rinkimui ir analizei pasirinkta fenomenologinė strategija, siekiant suprasti reiškinių esmę ir ją aprašyti (Aleksnevičienė, Pocienė, Šupa 2020, p. 50). Duomenys buvo renkami kontaktiniu arba nuotoliniu būdu. Nors prioritetas buvo teikiamas kontaktiniam būdui atsižvelgiant į jautrų temos pobūdį, siekiant, kad tyrimo dalyvis interviu metu jaustųsi saugiai, tačiau renkantis duomenų rinkimo būdą buvo pasirenkamas toks būdas, kurio pageidavo tyrimo dalyvis. Atliekant interviu tiek kontaktiniu, tiek nuotoliniu būdu buvo užtikrinama saugi aplinka t. y. interviu buvo atliekami vietose, kuriose pašaliniai žmonės negalėtų girdėti pokalbio turinio. Interviu buvo įrašomi mobiliuoju telefonu ir transkribuojami „Microsoft Word“ programoje. Transkribuoti interviu buvo analizuojami naudojant „MAXQDA“ programinę įrangą, koduojant transkribuotus tekstus pagal iš anksto sukurtą kodų sistemą, o vėliau tęsiama tolimesnė analizė. Kokybinei duomenų analizei buvo parengta kodų sistema atsižvelgiant į uždavinius ir pusiau struktūruotų interviu gaires (žr. 2 lentelę ir 2 priedą). Atskirai kiekvienai tiriamųjų grupei buvo sukurti kodai ir jų subkodai.

2 lentelė. „MAXQDA“ kodų sistema

„Žmonės iš gatvės“; „Gera informuoti piliečiai“; „Ekspertai“
„Naktinio pasilinksminimo vietų kultūra“
„Seksualinio priekabiavimo apibrėžimas/veiksmai“ „neverbaliniai“, „verbaliniai“, „fiziniai“
„Seksualinio priekabiavimo riba ir atpažinimas“
„Seksualinio priekabiavimo reiškinys“ „paplitimas“; „veiksniai“; „elgesio priežastys“; „priekabaujantis asmuo“; „susimąstymas“
„Suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė“ „lankytojai“; „darbuotojai/savininkai“; „teisėsauga“
„Seksualinio priekabiavimo prevencija“ „esamos priemonės ir jų vertinimas“; „prevencijos galimybės“
„Pagrindinės problemos“ „lankytojai/nukentėję“; „darbuotojai/savininkai“; „teisėsauga“; „teisinis reguliavimas“

Tyrimo etika. Kokybinis tyrimas atliktas laikantis tyrėjų etikos principų, t. y. užtikrinamas duomenų konfidencialumas, asmeninių duomenų apsauga (nuasmeninimas ar nepateikimas informacijos, kuri galėtų padėti identifikuoti tyrimo dalyvius). Prieš interviu pradžią kiekvienas tyrimo dalyvis buvo informuotas apie tyrimo temą, gautos informacijos panaudojimą. Taip pat tyrimo dalyviai buvo supažindinti su jų teisėmis ir atsižvelgiant į jautrų temos pobūdį, informuoti, kad tyrimo metu pasijutus nepatogiai, nejaukiai ar dėl kitokių priežasčių nenorint tęsti interviu užtikrinama galimybė jį iš karto nutraukti. Pabrėžtina, kad tyrimo dalyviai buvo informuoti, kad interviu bus įrašomas, o įrašas bus naudojamas tik tyrimo tikslais ir po tyrimo atlikimo jis bus ištrintas. Interviu buvo pradedami tik gavus informuotą tyrimo dalyvių sutikimą.

2.2. Empirinio tyrimo rezultatai

2.2.1. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose apibrėžimas

Analizuojant seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose (toliau – NPV) suvokiamą apibrėžimą, paaiškėjo, jog žmonės iš gatvės t. y. lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą NPV bei ekspertai, jį apibrėžia per tris tokio elgesio formas: fizinį, verbalinį ir neverbalinį elgesį, tuo tarpu gerai informuoti piliečiai neverbalinių veiksmų neįvardino. Visos trys tiriamųjų grupės daugiausiai įvardino plataus spektro fizinį elgesį, kuriuo apibrėžiamas seksualinis priekabiavimas, kaip pavyzdžiui, įvairūs grybštelėjimai, apsikabinimai, sodinimas ant kelių, einant pro šalį trenkimas į sėdmenis, kūno vietų bučiavimas, nepaleidimas, bandymas šokti ir pan. Taip pat buvo įvardijami įvairių kūno vietų graibymai ir lietimai, kaip pavyzdžiui, intymios kūno vietos bei tempimas į atokesnes klubų ar barų vietas: „<...> *merginas yra ir tempę lauk iš ten, tarkim, sako einam parūkyt eit link lauko, o jas tiesiog už parankės tįst kažkur <...>*“ (L1). Svarbu pažymėti, kad seksualinis priekabiavimas NPV žmonių iš gatvės yra suvokiamas ir kaip kabinėjimasis ar persekiojimas: „<...> *neatstojimas žmogaus nu vat kai tu jam pasakai, kad išeik ar ten aš nu nenoriu su tavim šnekėt.. tas toksai prikibimas <...>*“ (L4).

Kalbant apie verbalinį elgesį, visos trys tiriamųjų grupės įvardino tokius žodinius veiksmus, kaip įvairios replikos, siūlymai (pavyzdžiui vykti kartu namo), komentarai apie išvaizdą ar kūną, *catcall* ⁸ *inimas*⁸ pašiepiantys bei netaktiški išsireiškimai, klausinėjimas, seksualizuotų epitetų ir kreipinių sakymas, paskalų skleidimas ir pan.: „*Pradedu kažką klausinėti, tada tu vienu momentu supranti, kad jau čia toliau kažką nori jau.*“ (D4). Svarbu pabrėžti, kad nors ir žmonės iš gatvės bei ekspertai seksualinį priekabiavimą suvokia ir per neverbalinio elgesio formas, pavyzdžiui lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą baruose, vaizdo įrašų, turinčių seksualines užuominas siuntimą ar kito asmens žvilgsnį taip pat suvokia kaip seksualinį priekabiavimą: „<...> *atrodo net negali pasižiūrėti į akis kažkam, nes tiesiog tas žvilgsnis kartais suprantamas kaip vos ne pakvietimas, kad vat aš čia sutinku, aš noriu, pabendraujame <...>*“ (L3), tačiau ekspertai seksualinį priekabiavimą NPV apibrėžia per platesnį neverbalinių veiksmų spektrą, kaip pavyzdžiui, įvairių judesių, ženklų rodymą, seksualizuotų garsų leidimą ar imitavimą, švilpimą, mimikas, žinučių siuntimą bei žvilgsnius. Kalbant apie gerai informuotų piliečių, t. y. barų ar klubų darbuotojų suvokiamą seksualinio priekabiavimo NPV apibrėžimą, skirtingai nuo žmonių iš gatvės bei ekspertų, nebuvo įvardinami neverbaliniai veiksmai. Ši tiriamųjų grupė seksualinį priekabiavimą veikiau suvokia kaip fizinį ar verbalinį elgesį ir apskritai, gerai informuotų piliečių manymu, verbalinis elgesys dažnai yra pradžia, po kurių seka fiziniai veiksmai: „<...> *visą laiką yra tas, kur iš pradžių prasideda nuo kažkokių pasikalbėjimų.*“ (D6). Apibūdindami seksualinį priekabiavimą, lankytojos,

⁸ Angl. *catcall* yra apibūdinamas, kaip moters dėmesio atitraukimas švilpimu, gestais, garsais, kurie apibrėžia moterį kaip seksualinį objektą (Walton, Pedersen 2021, p. 1)

kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą NPV remiasi savo patirtomis ar girdėtomis situacijomis: „<...>stovėjau prie staliuko pasilenkus ir taip nugarą atsukusi <...> jaučiu, kaip mane iš galo apgraibė tiesiog praeinant.“ (N2), o darbuotojai, remiasi darbo metu matytomis situacijomis, kurios gali suformuoti atitinkamą veiksmų, kurie yra suvokiami kaip seksualinis priekabiavimas, spektrą: „Tai yra tiesiog kalbinimas, kibinimas, taip sakant, nežinau, kaip tau įvardinti.. fizinio kažkokio ten stipriai nesu mačius bet būna labiau žodžiais.“ (D4).

Analizės metu paaiškėjo, jog tiriamųjų grupių seksualinio priekabiavimo NPV suvokiamam apibrėžimui yra aktuali tokį elgesį patyrusių asmenų reakcija. Pavyzdžiui, lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose atskleidžia, jog toks elgesys privertė jas pasijausti nejaukiai, jausti baimę, nesaugumą, agresiją, „<...> man kaupėsi akyse ašaros ir aš aš.. tiesiog man šokas <...>“ (L6), „<...> būtent imant merginas, įsijungia va ta vat baimė, kur tu bijai pasakyt ne <...>“ (L1), „<...> būnu agresyvesnė, bet nu užtikrinčiau atrodau tada, nes kartais to paprasto ne su šypsena nu jo neužtenka <...>“ (L3). Seksualinis priekabiavimas NPV gerai informuotų piliečių bei ekspertų taip pat yra suvokiamas kaip neigiamus padarinius tai patyrusiam asmeniui keliantis veiksmas: „<...> jautiesi bejėgis toj situacijoj.“ (D3), „<...> moterim tampa labai nekomfortabilu.“ (D5), „Tai yra nu žiaurus.. tada neteisybės jausmas ir izoliavimo, ir vienatvės.“ (E1).

Apskritai, visos trys tiriamųjų grupės seksualinį priekabiavimą NPV suvokia kaip nepageidaujamą elgesį, veiksmus, kurių asmuo nenori, atsisako bei neatsako tuo pačiu, taip seksualinio priekabiavimo ribą suvokdami, kaip nesutikimą: „<...> kada tu nerodai jokios nežinau iniciatyvos, jokio noro, kad tu nori kažko iš kito žmogaus ir tu tu leidi, kaip čia pasakyti.. kai kitas pažeidžia tavo ribas tada, kada jos yra pažeidžiamos be tavo sutikimo <...>“ (L6), „Ir jeigu dabar sakai, kad ne, tai nu jau gaunasi seksualinės priekabiavimas. Nu tai veiksmai, kurių žmogus nenori.“ (D2), „<...> tai kuomet sąmoningai žino, kad tas žmogus nenori to veiksmo, bet vis tiek jį darai ar ne, kuomet nėra atsako <...>“ (E3). Žmonės iš gatvės ir ekspertai pažymi ir seksualinės konotacijos svarbą apibrėžiant seksualinį priekabiavimą: „<...> tai yra visiškai nu viskas tas pats nu kas gali toje erdvėje įvykti, kas yra nepageidaujama ir kas turi seksualinę konotaciją <...>“ (E1). Darbuotojų suvokime labiau atsispindi minėtas nepageidaujamumo aspektas, o seksualinis tų veiksmų pobūdis nėra tiesiogiai apibrėžiamas, jis labiau išreiškiamas įvardinant veiksmus, kurie yra seksualinio pobūdžio, kaip pavyzdžiui, intymių vietų lietimasis ar siūlymas vykti namo.

Taip pat svarbu pabrėžti, kad visos trys tiriamųjų grupės apsvaiginimą narkotinėmis medžiagomis (arba alkoholiu) suvokia kaip svarbų aspektą seksualinio priekabiavimo NPV kontekste. Apsvaiginimas pats savaime, lankytojų, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą, nėra suvokiamas kaip seksualinis priekabiavimas, tačiau tai yra suvokiama kaip priemonė palengvinanti priėjimą prie asmens, atimanti galimybę išreikšti (ne)sutikimą ar atsiminti patirtų veiksmų ir taip įvykdyti seksualinį priekabiavimą: „<...> kai žmogus kažką ar išgeria ar suvartoja

to nežinantis, jisai tampa nenuovokus ir tuomet labai jį lengva pažeisti ir tuomet ir prisieina prie to seksualinio priekabiavimo <...>“. (L6). Tuo tarpu, nors ir ekspertai apsvaiginimą taip pat suvokia, kaip priemonę ar būdą neatsakyti už įvykdytus veiksmus: „<...> aiškus tikslas yra pasinaudoti ir likti nenubaustam <...> ir padaryti tą nu maksimaliai lengvu būdu, nes šiaip tai žinai, žmogus dar gali gali priešintis <...>“ (E1), tačiau paaiškėjo, jog vieni apsvaiginimą ir seksualinį priekabiavimą suvokia kaip du skirtingus reiškinius, kurie gali sąveikauti: „<...> tai jie gali papildyti vienas kitą, gali eiti tiesiog šalia vienas vienas kito reiškiniai <...>“ (E3), kiti mano, kad apsvaiginimas yra lygus seksualiniam priekabiavimui ir turėtų būti įtrauktas į apibrėžimą kaip nauja seksualinio priekabiavimo forma: „<...> kadangi tas apibrėžimas seksualinio seksualinio priekabiavimo yra pakankamai kaip pasakyt siauras, galbūt taip pasakysiu.. ir ir suformuluotas, na pakankamai seniai <...> manau, kad tas apsvaiginimas yra atsiradęs yra kaip nauja seksualinio priekabiavimo forma ir kuri nepatenka į tą tradicinį kažkokį apibrėžimą.“ (E2). Taip pat išsiskyrė ir suvokimas, kad apsvaiginimas turėtų būti suprantamas kaip rengimasis ar pasikėsinimas išžaginti ir taip reikalaujant griežtesnės atsakomybės: „<...> jeigu jau pila narkotiką, tai aš nežinau, kokios dabar yra bausmės, taip sakant, už už tokį pasikėsinimą <...> net jeigu išžaginimas neįvyko, aš jį vis tiek traktuočiau kaip pasikėsinimas išžaginti.“ (E1). Kalbant apie gerai informuotus piliečius, jų suvokimu, tai taip pat yra priemonė lengvesniam pasinaudojimui: „Kad jos taptų tokios labiau prieinamos, nieko nesuprastų ir jomis pasinaudotų.“ (D1), tačiau išryškėjo, jog darbuotojai apsvaiginimą prilygina seksualiniam priekabiavimui akcentuodami tai per turimą patirtį, t. y. dažniausiai pastebimas situacijas klubuose ir baruose: „<...> dabar labiausiai paplitęs atvejis yra tai, kai tiesiog bandoma kažko įpilti į gėrimą.“ (D3).

Žmonės iš gatvės išskiria, kad išprievartavimas nėra suvokiamas kaip seksualinis priekabiavimas, veikiau, seksualinis priekabiavimas jų suvokimu, gali būti kaip pradinis veiksmas: „<...> išprievartavimas jau nebūtų seksualinis priekabiavimas.. Bet vis visi išprievartavimai prasideda nuo seksualinio priekabiavimo.“ (L3). Pabrėžtina, kad kai kurie gerai informuoti piliečiai išprievartavimą suvokia kaip seksualinį priekabiavimą, įvardindami jį kaip sunkiausią tokio elgesio formą: „Nusitempt į tualetą ir išprievartauti, aš manau, čia.. na arba įsisodinti taksą ir kažkur kitur išprievartaut ne klubo erdvėj.“ (D1).

Šiame kontekste svarbu paminėti, kad visos trys tiriamųjų grupės išvelgė svarbių problemų susijusių su seksualinio priekabiavimo teisiniu reguliavimu Lietuvoje. Pirmiausia pabrėžiama, kad esamas seksualinio priekabiavimo apibrėžimas LR BK yra susietas su pavaldumo santykiais: „<...> žinau tai kad seksualinio priekabiavimo įstatyme yra nurodytas tik tie veiksmai, kurie vyko darbo vietoje. Tai čia yra didžiulė spraga. Man atrodo, dėl to gal ir nėra registruojama tiek daug įvykių <...>“ (L4) bei, kad dėl esančio apibrėžimo bei apsvaigimo būsenos yra sudėtinga įrodyti įvykdytą nusikalstamą veiką: „<...> mes turim tą seksualinio priekabiavimo kažkokį tai apibrėžimą <...> jį

pakankamai yra sudėtinga įrodyti, jeigu, tarkim, nėra kažkokių tai vaizdo įrašų <...>“ (E2) „<...> labai mažai tų atvejų dėl to kad negali įrodyt, nes jo sakau, visi sako, tu buvai išgėrus, jis buvo išgėręs ir nieko nebuvo, ir viskas <...>“ (D4).

Apibendrinant, žmonės iš gatvės bei ekspertai seksualinio priekabiavimą NPV suvokia kaip neverbalinius, verbalinius ir fizinius seksualinio pobūdžio veiksmus, kurie yra nepageidaujami. Nepageidaujamumo išraišką tyrimo dalyviai supranta, kaip neatsakymą tuo pačiu, nerodomą iniciatyvą, nesutikimą su veiksmais. Apskritai visų trijų tiriamųjų grupių suvokimu, seksualinis priekabiavimas NPV yra itin neigiamus pojūčius ir reakcijas tai patyrusiam asmeniui keliantis elgesys. Tuo tarpu gerai informuoti piliečiai apibrėždami seksualinį priekabiavimą neįvardino neverbalinių veiksmų ir tiesiogiai neakcentavo veiksmų seksualinės konotacijos bei skirtingai nei kitos grupės, išprievartavimą suvokia kaip seksualinį priekabiavimą. Taip pat išryškėjo, jog gerai informuoti piliečiai ir dalis ekspertų apsvaiginimą narkotinėmis medžiagomis supranta kaip seksualinio priekabiavimo formą.

2.2.2. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose atpažinimas ir paplitimas

Analizuojant suvokiamas seksualinio priekabiavimo NPV atpažįstamumą, paaiškėjo, jog visų trijų grupių manymu apie galimą seksualinį priekabiavimą indikuoja vyro buvimas šalia itin apsvaigusios merginos ir mato jas, kaip negalinčias išreikšti nepageidaujamumo: „<...> *panelė labai jau gal net nestabili <...> tikrai girta, nu, tai iš viso ką jinai ten veikia.., jeigu ten jos būtų bičas arba draugas aš manau, jie vestų kuo greičiau namo, o ne šokt eitų su ja ten leisgyve <...>“ (D1), „<...> *pamatai, ten nežinau pergėrusią merginą, <...> paklausi, ar pažįsta tą vaikiną <...>“ (L3), „<...> labai didelis skirtumas apsvaigimo kai kai, tarkim, blaivas žmogus yra su labai apsvaigusiu kitu žmogumi. Tada, kai vienas kitą veda kažkur <...>“ (E2). Taip pat tyrimo grupės pažymėjo, kad seksualinis priekabiavimas yra atpažįstamas iš tai patiriančios moters reakcijų, pavyzdžiui, žvilgsnio, kūno kalbos, t. y. bandymas atsitraukti, nervingumas, mimikos, kitaip tariant, nepageidaujamumo išraiškos: „<...> *mano akyse buvo galima matyti įtampą, stresą, baimę ir viską viename ir mano kūno kalba viską išdavė.*“ (L6), „<...> *kūno kalba.. žvilgsniai, galbūt kažkokia tai.. Žodžiais pasakomi, nežinau, kad eik iš čia <...>“ (E2). Tuo tarpu gerai informuoti piliečiai pabrėžia, jog atpažinti padeda pati darbo specifiška, kadangi pažinodami savo nuolatinius klientus, su įtarimu stebi naujus lankytojus: „*Aš pati pažįstu gal apytiksliai gal 200 žmonių iš tų pagrindinių lankytojų, tai tikrai visad žinau, ar jie atėjo su draugais, ar ne, tai vat iš šitų žmonių aš aš tikrai pati galiu spręsti.*“ (D3). Nors darbuotojai pripažįsta, kad sudėtinga spręsti apie situaciją stebint ją iš šono, tačiau seksualinį priekabiavimą atpažįsta iš vyrų elgesio, pavyzdžiui, lindimo prie moterų, ypač jeigu pastebima, kad vyrai anksčiau nebendravo su tomis moterimis, arba, kad moterys yra labai jaunos: „<...> *merginos,****

kurios yra jaunesnės ateina į klubą, dažniausios eina vienos, tai jau iš karto nu reiktų atreipti dėmesį, jeigu jau yra kokie vyrukai aplinkui <...>“ (D3).

Tyrimo metu paaiškėjo, jog žmonių iš gatvės ir gerai informuotų piliečių suvokimu, lankantis baruose ir klubuose apie seksualinį priekabiavimą susimąsto didžioji dalis moterų bei apmąsto galimus apsisaugojimo nuo tokio elgesio būdus prieš lankantis šiose vietose, kas iš esmės parodo, jog šios dvi grupės seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose supranta kaip neatsiejamą nuo klubų ir barų problemą moterims: *„Labai didelį procentą nu bent jau 95 kokius laisvai duočiau, kad visos merginos <...> bent minimaliai apie tai pagalvoja <...> valandos prieš jau galvoji, kas būtų, jeigu būtų <...> pipirinių dujų nusiperki ir kas tazerį nusiperka nešiojas, kad tik kažkaip žinai saugiau jaustis.“ (L1), „Aš manau, kad iš merginų pusės tai susimąsto beveik kas antra, gal net kiekviena <...>“ (D2). Šiuo atveju pabrėžiami ir lyčių skirtumai, jog susimąstymas priklauso nuo lyties bei turimos seksualinio priekabiavimo patirties. Tyrimo dalyvių teigimu, vyrai apie seksualinį priekabiavimą susimąsto rečiau, argumentuojant tai retesniu tokių situacijų patyrimu: *„<...> vyram kažkaip nėra tai.. <...> man atrodo daug rečiau, kažkaip ypatingai galvoja apie tai, ar rūpinasi dėl to <...>“ (L2). Šios abi grupės akcentuoja, kad lankydamosios baruose ir klubuose ypač susimąsto tos moterys, kurios jau anksčiau yra susidūrusios su tokiu elgesiu: „<...> labiausiai.. sumąsto tie, kurie yra su tuo susidūrę <...>“ (L5), „<...> ypatingai, kai susidūrusios arba yra turi draugį su kažkokioj artimoj aplinkoj kažką, kas yra susidūręs <...>“ (D6). Ekspertų atsakymuose galima išvelgti atsargumo darant išvadas apie lankytojų mąstymą, kadangi jo negali pagrįsti atitinkamais duomenimis, tačiau dažnesnį galvojimą apie seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose suvokia veikiau kaip aktyvaus kalbėjimo viešojoje erdvėje šia tema, dėl kurio lankytojai geba identifikuoti tokį elgesį, o ne anksčiau buvusios patirties, pasekmę: *„<...>jeigu, pavyzdžiui viešojoje erdvėje yra <...> daugiau kalbama apie tai <...> daugiau yra komunikuojama šia tema, žmonės labiau susimąsto.. Vėliau <...> viskas normalizuojasi ir vėl šiek tiek pamiršta, kad žmonės turi patys ir savim rūpintis <...>“ (E2).***

Analizuojant kokį seksualinio priekabiavimo NPV paplitimą suvokia tiriamųjų grupės, paaiškėjo, jog tiek žmonės iš gatvės, tiek gerai informuoti piliečiai šį reiškinį baruose ir klubuose supranta kaip itin paplitusį. Abi šios tiriamųjų grupės pabrėžia, kad seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose dažniausiai patiria moterys: *„<...> prie vyro labai retai kas lenda priekabiauja tai vis tiek baruose arba klubuose, vis tiek dažnesnis tas atvejis yra, kada reikia padėti merginai moteriai <...>“ (D6). Apskritai, lankytojos, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą NPV mano, jog su vienokiomis ar kitokiomis seksualinio priekabiavimo formomis yra susidūrusi kiekviena moteris: „<...> kiekviena mergina, kurią aš pažįstu yra susidūrus su kažkokia seksualinio priekabiavimo forma nu vat bare ar klube <...>“ (L4). Verta pabrėžti, kad iš esmės žmonių iš gatvės suvokimą apie tokio elgesio paplitimą formuoja asmeninės bei aplinkos patirtys: *„<...> labai daug tekę girdėti, teko**

ir pačiai patirt <...> atrodo, kad labai.. nu tarp merginų tai yra žiauriai normalizuota <...>“ (L2) bei matomos situacijos viešojoje erdvėje, kurios paskatina tarpusavyje apie tai kalbėti: „<...> kai viskas prasidėjo na socialinėj erdvėj <...> kiekvienas turi po 5 istorijas <...> tai dėl to ir susidaro toks įspūdis, kad čia yra labai labai dažnas reiškinys.“ (L4). Tuo tarpu gerai informuoti piliečiai savo suvokimą yra linkę argumentuoti tiek per savo asmenines kaip lankytojų, tiek darbinės patirtis: „Pati į barus vaikštau tikrai savaitgaliais <...> tikrai tenka pamatyt, pačiai tenka susidurti irgi su tuo gan dažnai tam tikruose baruose.“ (D3). Iš esmės barų ir klubų darbuotojai pripažįsta, kad seksualinio priekabiavimo situacijos jų darbo aplinkoje įvyksta dažnai ir, kad tokias situacijas tenka matyti kiekvieną savaitgalio ar didesnio renginio vakarą: „<...> per kiekvieną renginį tikrai atsitinka taip, kad kažkas prie kažko priekabiaus <...>“ (D3), „Savaitgaliais, ten ketvirtadienį penktadieniai, šeštadieniai tai tikrai yra bent po vieną <...>“ (D2). Svarbu pabrėžti, kad apskritai, suvokimas apie šio reiškinio paplitimą gali priklausyti nuo to, kokius veiksmus šios tiriamųjų grupės supranta kaip seksualinį priekabiavimą. Pavyzdžiui, jau anksčiau buvo minima, kad darbuotojai apsvaiginimą narkotinėmis medžiagomis suvokia kaip seksualinį priekabiavimą, todėl kalbėdami apie paplitimą, jie tokius veiksmus įtraukia taip pat: „<...> dabar labiausiai paplitęs atvejis yra tai, kai tiesiog bandoma kažko įpilti į gėrimą.“ (D5). Lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą taip pat pabrėžia, kad paplitimas gali priklausyti nuo to, kaip asmuo supranta ir priima tokį elgesį: „<...> paplitimas nu čia.. reikia pirmiausiai apsibrėžti kaip ir traktuoja kiekvienas žmogus individualiai seksualinį priekabiavimą. Nes vienam tai gali būti tiesiog paprastas elgesys, kuris yra tinkamas etiškas, nežinau, faina smagu <...>“ (L6). Analizuojant ekspertų suvokimą apie seksualinio priekabiavimo paplitimą baruose ir klubuose, galima teigti, kad jis yra nevienareikšmis. Kaip ir anksčiau buvo minėta, ekspertai kalbėdami apie seksualinį priekabiavimą stengiasi remtis konkrečiais duomenimis, todėl paplitimo atžvilgiu – jis buvo vertinamas atsargiai. Pavyzdžiui, vieni teigė, kad seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose turėtų būti paplitęs atsižvelgiant į tai, kad su tokiau elgesiu dažnai yra susiduriama visose kitose viešosiose vietose: „<...> man atrodo tai kad paplitęs. Nes jeigu jo apstu yra aplinkose, kurios, kaip ir neturi seksualinės konotacijos <...>“ (E1). Kiti ekspertai teigė, kad atsižvelgiant į tai, kad nėra oficialios seksualinio priekabiavimo NPV statistikos, paplitimo situaciją vertinti yra sudėtinga, o remiantis tik girdimomis istorijomis toks elgesys gali atrodyti ypač paplitęs ir neatspindėti realios situacijos, todėl šią problemą supranta kaip ne tokia paplitusia: „Kaip pasirodo <...> tos istorijos.. tai atrodo, kad čia kiekvienoj vietoj galima rasti <...> tų situacijų <...> taip, jų galima rasti, bet tikrai nėra taip, kad kiekvieną vakarą ten išvedamos <...>“ (E2). Nors ekspertai pamini buvusius tyrimus Lietuvoje ar statistinius duomenis Europos Sąjungoje ir akcentuoja galimą didelį paplitimą, tačiau vengia daryti konkrečias išvadas apie esamą situaciją ir labiau pabrėžia paplitimo ištyrimo problematiką dėl skirtingai suvokiamo apibrėžimo: „Tai aš kažkaip stengiuosi nuomonės, gal taip neturėti <...> yra studentų <...> darytas toks tyrimas, kuris

įrodė, kad 77 % patyrė priekabiavimą <...> manau, kad yra kažkas panašaus <...> Jeigu <...> nesijaučiu, arba kad tarkim ten kažkoks elgesys man nėra nepriimtinas, aš jo netraktuoju, kaip netinkamo <...>“ (E3). Svarbu akcentuoti, kad išryškėjo ekspertų skirtingas seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose paplitimo suvokimas dėl jų veiklos srities. Teisėsaugos pareigūnai atstovaudami instituciją, suvokimą atskleidė savo, kaip institucijos, ribose, t. y. remdamiesi esamu teisiniu reguliavimu ir turimais duomenimis. Iš esmės teisėsaugos ekspertai seksualinio priekabiavimo NPV nesuvokia kaip plačiai paplitusios problemos, kadangi negaunama pranešimų apie tokį elgesį: „<...> žinotų, jeigu būtų problema priekabiavimo naktiniuose klubuose, pavyzdžiui, mes, tai žinotumėm, nes mes gautumėm skundus, mes turėtumėm kažkokius tai tyrimus pradėtus, ar ne. Tai negirdžiu tokio fono, vadinasi, tai nėra ryški problema <...>“ (E4). Tai atspindi vieną pagrindinių šio reiškinių problemų – ribotą seksualinio priekabiavimo apibrėžimą Lietuvos įstatymuose. Tai pažymi ir patys ekspertai: „<...> tai jeigu jūs paklaustumėte manęs, tai tokios nusikalstamos veikos kaip priekabiavimas pasilinksminimo vietose, pas mus nėra <...>“ (E4). Apskritai, galima teigti, kad toks teisėsaugos ekspertų suvokimas apie seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose paplitimą bei problemą gali būti natūralus, atsižvelgiant į tai, kad teisėsauga situaciją vertina remiantis įstatymais ir jų veiklą reguliuojančiais dokumentais, todėl dėl egzistuojančių įstatymų (tiksliau, LR BK nereguliuojamo seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose), teisėsauga apskritai nefiksuoja tokių atvejų, ko pasekoje, nemato tokio elgesio kaip paplitusio. Prie to prisideda ir tai, kad kaip pabrėžia tiriamųjų grupės, nukentėję asmenys retai kreipiasi pagalbos dėl nepasitikėjimo, baimės ir pan., todėl teisėsaugos institucijos taip pat negauna indikacijų apie esamą situaciją.

Siekiant išsiaiškinti tiriamųjų grupių suvokimą apie seksualinio priekabiavimo veiksmus baruose ir klubuose atliekančius asmenis, buvo prašoma tokius asmenis apibūdinti. Paaiškėjo, jog visos trys tiriamųjų grupės seksualiai priekabiaujančią asmenį baruose ir klubuose suvokia kaip vyriškosios lyties atstovą. Ir nors visos trys grupės išskyrė, kad nėra vieno konkretaus apibūdinimo, pagal kurį būtų galima identifikuoti ar apibrėžti tokius veiksmus atliekančius asmenis: „<...> visose socialinėse grupėse <...> visokio išsilavinimo ir visokių ten nežinau finansinių padėčių ir socialinių padėčių žmonės taip elgiasi, tai aš manau, kad čia nėra išskirtinis kažkoks <...>“ (L2), „Anksčiau buvo tie asmenys, kurie tokie kur ateina <...> kurie turi labai didelį pasitikėjimą savimi <...> ir savo žargonų viską, o dabar kažkiek laikai keičiasi ir jau yra kuo toliau, tuo labiau sunku atpažinti žmones <...>“ (D5), „Tai norėtumėm, kad būtų kažkokie taip bendri bruožai <...> būtų labai lengva pasakyti vat būtent tas žmogus <...> tačiau taip nėra.“ (E2). Tačiau išryškėjo kelios tendencijos, kokius bruožus tiriamosios grupės suvokia kaip priskirtinus tokiems asmenims. Pavyzdžiui, žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai išskyrė, kad dažniausiai tai būna nepažįstami žmonės, tačiau žmonės iš gatvės remiantis savo patirtimis akcentavo, kad tokį elgesį patiria ir iš pažįstamų vaikinių, kas tą patirtį

padaro dar sunkesnia: „<...> *tada tiesiog tas mano draugas pas kurį ieškojau saugios vietos jisai tiesiog paskui eidamas, mes atsisveikinam, man už šiknos paėmė.*“ (L5). Kalbant apie amžių, žmonių iš gatvės manymu nėra konkretaus amžiaus, kuriuo būtų galima apibrėžti tą asmenį: „<...> *amžius nesvarbu, nes esu mačius ir labai jaunų vaikinių, kurie kažką daro tokio ir labai senų vyrų, kurie irgi tai daro.*“ (L4). Kita vertus, gerai informuoti piliečiai remdamiesi savo darbine patirtimi mano, kad dažniau mato situacijas, kuomet baruose ir klubuose seksualiai priekabiauja vyresnio amžiaus vyrai: „<...> *yra toks stereotipas seno sovietinio vyro.. tai būna vat labai dažnai tokių dalykų iš tikrųjų, kur yra žmogus, kuris yra šiek tiek vyresnis, yra išgėręs ir jisai bando tada.*“ (D4). Tyrimo metu paaiškėjo, jog „žmonės iš gatvės“ ir „gerai informuoti piliečiai“ asmenis, kurie taip elgiasi, dažniausiai suvokia kaip pavartojusius alkoholio, apsvaigusius: „<...> *kažkoks girtas, labai ten jau lenda bučiuojasi ir panašiai <...>*“ (L3). Dar vienas aspektas, kurį akcentuoja žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai yra tai, kad tokie asmenys yra linkę neprisiimti atsakomybės už savo veiksmus ir nepripažinti kaltės: „*Sakau tavo draugelis sakė, kad ne jisai tai vadinasi, tada tu ir abu visiškai tokie šlangos apsimeta visiškai ta prasme tokie oi ne.. čia nu čia ne tau pasivaideno čia tikrai ne mes, čia kažkas kitas čia gal <...>*“ (L2), „<...> *pastatysi 5 tokius vyrus ir ką jie sakys, aš aš aš nekaltas.*“ (D1). Verta paminėti, kad dėl turėtų patirčių, lankytojos, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą NPV asmenis, kurie įvykdo tokius veiksmus apibūdina itin neigiamai: „*Visais įmanomais gražiausiais epitetais.. na ta prasme žmogus nevertas žmogaus vardo <...> Psichopatai? Galima taip sakyti.*“ (L1). Taip pat apibūdinamos tokie asmenys, teigia, kad jie dažnai būna savimi pasitikintys vyrai: „<...> *kiek aš susidūrus, kad dažniausiai daro vyrai, kurie labai savim pasitiki <...>*“ (L3), tačiau kuomet yra tiesiogiai konfrontuojama, elgiamasi priešingai arba išreiškiamas nepasitenkinimas: „<...> *kai tu pradedi tiesiai šviesiai į akis jam sakyti, ar tu čia mane graibe, tai tada ne <...> toks pasimeta ir matai, kad nieko ten kieto iš jo nėra šiaip iš tiesų.*“ (L2), „<...> *tada nežinau galiausiai dar gausi žodelį ar 2 atgal, kokia tu nežinau, esi pasikėlus ar ar net dar kažkas.*“ (L3). Ekspertų grupė vengė naudoti konkrečius apibūdinimus kalbant apie taip besielgiančius asmenis, tačiau veikiau kalbėjo apie polinkį naudoti įvairias strategijas norint pasiekti potencialią auką: „<...> *vat kokia tu ten ypatinga <...> reiškia, tave kaip lyg ir pagyrė ir įvertino <...> paskui reiškia, pastato į tokią situaciją <...> kad tu turi atidėkoti kažkuo <...> vat daug gi gero padarė ten, tai negi aš dabar čia vat dėl to <...> eisiu apskūsiu <...> manipuliavimo yra labai daug <...> tai sukurti tokią patrauklaus vyruko įvaizdį, nes tada visiems kažkaip būna taip.., ne nu tai bet negali būti, jis toks fainas bičas negi jis galėjo šitaip pasielgt <...>*“ (E1).

Apibendrinant, tiriamųjų grupių suvokimu, seksualinį priekabiavimą NPV galima atpažinti per nepageidaujamumą – iš moterų reakcijų, kūno kalbos, vyro buvimo šalia apsvaigusios moters. Žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai seksualinį priekabiavimą NPV suvokia kaip neatsiejamą nuo šios erdvės elgesį. Šių grupių manymu, galvojimas apie seksualinį priekabiavimą lankantis NPV

priklauso nuo lyties ir turimos patirties, akcentuojant, kad tiek prieš, tiek lankymosi metu, moterys galvoja apie tokių situacijų galimą įvykimą. Šios dvi grupės seksualinį priekabiavimą NPV suvokia kaip itin paplitusį reiškinį, su kuriuo dažniausiai susiduria moterys. Ekspertai vengė vertinti šio reiškinio paplitimą, tačiau galima teigti, kad ekspertai paplitimą suvokia nevienareikšmiškai, kadangi atskleidžiant supratimą yra siekiama remtis oficialiais duomenimis. Apskritai galima teigti, kad tiriamųjų grupių suvokimas apie paplitimą priklauso nuo suvokiamo seksualinio priekabiavimo apibrėžimo. Taip pat visos trys tiriamųjų grupės seksualiai priekabiaujančią NPV asmenį suvokia kaip vyriškosios lyties atstovą ir nors teigė, kad nėra konkretaus apibrėžimo galinčio apibūdinti tokį asmenį, tačiau išskyrė pagrindinius bruožus.

2.2.3. Seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksniai

Analizuojant tiriamųjų grupių suvokiamus seksualinio priekabiavimo NPV veiksnius, išryškėjo 3 pagrindinės veiksmų kategorijos: individualūs, socialiniai/kultūriniai ir aplinkos veiksniai, kurie pateikti 3, 4 ir 5 lentelėse. Žmonės iš gatvės t. y. lankytojos, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą NPV (žr. 3 lentelę), tokį elgesį sieja su įvairiais individualiais veiksniais būdingais asmenims, kurie seksualiai priekabiauja šiose vietose. Pavyzdžiui, manoma, kad taip yra elgiamasi dėl negebėjimo gerbti kito asmens ribų bei kūno, neigiamo atsakymo nepriėmimo ar jo nesupratimo. Žmonių iš gatvės suvokimu, asmenys seksualiai priekabiauja dėl siekio įtikti, sudaryti geresnį įvaizdį prieš savo draugus ir norą dominuoti, kitaip tariant, patenkinti savo ego. Apskritai, pabrėžiama, kad tokie vyrai turi perdėtą pasitikėjimą savimi ir taip elgiasi dėl savo savivertės sustiprinimo: „<...> savivertės toks dalykas, kad prieit prie kažko kažką užkalbint, persilaužt <...>“ (L6). Kitas individualus veiksnys, kuris yra siejamas su seksualiniu priekabiavimu baruose ir klubuose – klaidingas situacijos interpretavimas, kuomet draugiškas bendravimas ar žvilgsnis į tą asmenį yra suprantamas kaip noro išreiškimas. Verta pažymėti, kad lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą, jį suvokia kaip nebaudžiamumo pasekmę, kuomet asmenys sąmoningai taip elgiasi žinodami, kad nebus pasekmių: „<...> kai jauties nebaudžiamas ir kai tau nėra jokios absoliučiai atsakomybės ir tu neprisiimi jos, tai nu tu darai, tu elgies belekaip.“ (L3). Kalbant apie socialinius/kultūrinius veiksnius, žmonių iš gatvės manymu, visuomenėje vyraujantys stereotipai apie socialinius lyčių vaidmenis ir skirtumus gali prisidėti prie šio reiškinio raidos. Atsižvelgiant į tai, kad nuo vaikystės vyrai yra mokomi, kad toks elgesys yra normalus arba pateisinant tokį elgesį pabrėžiant vyrų turimą didesnę seksualinę energiją, seksualinis priekabiavimas visuomenėje yra normalizuojamas. Paaiškėjo, jog žmonės iš gatvės seksualinio priekabiavimo pasireiškimą NPV sieja su įvairiais aplinkos veiksniais, būdingais klubams ir barams, kurie iš esmės atspindi Rutininės veiklos teorijos elementus. Pavyzdžiui, pažymimas aplinkai būdingas apsaugos nebuvimas t. y., darbuotojų, galinčių kontroliuoti ir stebėti situaciją trūkumas, netinkama aplinka pavojaus

atpažinimui ir reagavimui į jį, pavyzdžiui, didelė žmonių koncentracija bei maža erdve, kuri ne tik sudaro palankias sąlygas tokiems veiksams, bet ir palengvina atsitraukimą veiksmus vykdžiusiam asmeniui. Taip pat muzikos garsumas bei apšvietimo trūkumas yra suvokiami, kaip veiksniai, galintys sumažinti galimybę tokiam elgesiui būti pastebėtam ar išgirstam. Tiriamųjų nuomone, įvairios uždaros, mažai apšviestos ir nuošalyje esančios barų ar klubų vietos gali sudaryti palankias sąlygas seksualiniam priekabiavimui. Svarbu paminėti, kad lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą NPV išskyrė skirtumus tarp barų ir klubų, atsižvelgiant į tai, kur dažniau jų manymu pasireiškia seksualinis priekabiavimas. Pavyzdžiui, barai yra suvokiami kaip saugesnė aplinka seksualinio priekabiavimo kontekste, kadangi ten yra mažesnė žmonių koncentracija, didesnis apšvietimas, tylenė muzika ir apskritai, barams yra būdinga ramesnė aplinka: „<...> baruose yra daugiau ramesnė aplinka, kur vis tiek yra gal ir mažiau žmonių <...> sėdi prie savo, tarkim staliukų.. toks tokios atskirties truputėlį yra.. tas erdvėj, pasiskirstymas, biškį kitoks <...> ir baruose šviesiau vis tiek būna apšvietimo prasme, muzika tikrai nėra klubinė muzika, kuri yra garsi ir tranki.“ (L4). Įdomu tai, kad lankytojos pažymi, kad seksualiniam priekabiavimui baruose ir klubuose reikšmingas gali būti ir kompanijos pobūdis, pavyzdžiui, jeigu draugų grupėje yra bent vienas vyras, rizika patirti seksualinį priekabiavimą yra mažesnė dėl didesnės vyrų tarpusavio pagarbos. Kaip riziką patirti seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose didinantį veiksnį žmonės iš gatvės išskyrė alkoholį, dėl kurio moterims sumažėja galimybė reaguoti ir apsisaugoti, o asmenims kurie seksualiai priekabiauja – padidina drąsą ir pasitikėjimą savimi.

3 lentelė. Žmonių iš gatvės suvokiami seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksniai

Individualūs veiksniai	Ribų negerbimas	„<...> negebėjimas gerbti ribų <...> Gal net nesuvokimas, kad tai yra iš viso riba, kad moters vat kūnas yra riba <...> kad nu tu negali jos peržengt belekaip.. tiesiog sumąstydamas vat aš noriu ir viskas.“ (L3)
	Nepriėmimas neigiamo atsakymo	„<...> nesupratimas, ką reiškia žodis ne, nedomina, nenoriu nieko bendro jiems <...> tai tampa kaip ir žaidimas jiems atrodo, gal smagu visai čia jinai laužo žinai, nesilaužyk, <...> toliau tas pats tęsiasi <...>“ (L1)
	Ego	„<...> yra ego vyrų, kad tipo tenai žinai pasigirt draugam, kuria kažkokias istorijas <...> kietesni prieš draugus būtų <...>“ (L5) „<...> reikia ir panų nusičiėšint žinai <...> kažkokiu mačo pasirodyt <...> kad galėtum ryte savo fellow kaimiečiams pasakot, kad seni parsivedžiau.. jinai nenorėjo, bet parsivedžiau.“ (L1)
	Klaidingas situacijos interpretavimas	„<...> tokiose vietose atrodo net negali pasižiūrėti į akis kažkam, nes tiesiog tas žvilgsnis kartais suprantamas kaip vos ne pakvietimas, kad vat aš čia sutinku, aš noriu <...>“ (L3) „<...> bernai tiesiog sumaišo draugišką bendravimą su kažkokia žinai..“ (L5)
Socialiniai/kultūriniai veiksniai	Stereotipinis požiūris į socialinius lyčių vaidmenis ir skirtumus	„<...> tau mano mažų dienų kaip merginai yra sakoma, tai gi kybina, normalu <...> Mūsų mamos augo taip, nes mūsų močiutės joms sakė, kad čia normalu <...> o vyrukai tuo metu yra auginami taip, kad tai tu eik pa pakybink <...> eik įgnybk.“ (L1) „<...> pateisina tą vyrų elgesį, kad ai <...> ten jų didesnis libido yra <...> Daugiau seksualinės energijos <...> vat vyresnės kartos ir ten

		<i>tėvų.. nu tai tikrai jie žiauriai pabrėžia tuos moterų ir vyrų skirtumus, <...> kad jie teisina vyrų elgesį.. netinkamą. “ (L4)</i> <i>„<...> požiūris į moteris, požiūris į vyrą. Koks visuomenės vyras turėtų būti ir kokia moteris turėtų būti, kad o vyras aš galiu ateiti ir pasiimti. “ (L3)</i>
Aplinkos veiksniai	Anonimiškumas	<i>„<...> nėra jokio <...> formalaus reikalavimo ten susipažinti, ar ten kažkaip save identifikuoti <...> tamsu, žmonės <...> ten apsirengę gal kitaip negu įprastai <...> va tas anonimiškumas tai tam tikra prasme įgalina nu būti drąsesniu žmogumi tokiose <...> situacijose. “ (L2)</i>
	Apsaugos nebuvimas	<i>„<...> labai mažai staffo pačio, yra per per mažai žmonių tikrai, kurie dirbtų ir kontroliuotų tokią situaciją <...> “ (L6)</i>
	Žmonių koncentracija	<i>„Jeigu daug žmonių yra vienoj vietoj tai <...> manau sukuria tą tokią izoliuojančią truputėlį aplinką, kad tu net nebesiorientuoji kas aplinkui tave vyksta, tai tada ir gali kažkas <...> prisiliesti pagriebti tave ir niekas <...> nepastebės. Ir tada tas, kaip kaltininkas gali labai lengvai išsisukti ir paskęsti toj toj minioj tarp tų žmonių. “ (L4)</i>
	Erdvės dydis	<i>„<...> kadangi yra erdvė, tu gali nu pats save pasistatyti, kad tu nebūtum tarp žmonių <...> tada yra lengviau <...> nebūt paliestai <...> gali atstumą palaikyti, jeigu reikia atstumi <...> sunkiau jiems prilipti tiesiog, o čia vat būna maža erdvė, viens prie kito susispaudę, kažkas kažką paliečia <...> tarkim liemenį, tada jau žiūrėk <...> iš karto nepasakai ne, tai jau jau eina per visą vos ne kūną.. “ (L3)</i>
	Muzikos garsumas	<i>„<...> garsi muzika, kad irgi niekas <...> negirdi ir tada, irgi sukuria tą tokią terpę, kad kaltininkas gali kažką sakyti ir niekas ten negirdės <...> “ (L4)</i>
	Uždaros, atokios erdvės	<i>„<...> uždaresnės patalpos ten antokesnis kažkoks tualetas ir panašiai <...> man atrodo, kad daug saugesnis variantas yra kabinos, kur <...> matosi kojos <...> ir viskas girdisi <...> labiau tikėtina kad pastebės <...> kuo mažiau kažkokių uždarytų erdvių, kur gali kažkaip tai nu už už užspaust. “ (L2)</i>
Kiti riziką didinantys veiksniai	Alkoholis	<i>„<...> kur yra alkoholis, yra labai didelis ir pasitikėjimo lygis <...> tu pradėsi nebeįsibėginti kitų erdvių, nebeįsibėginti kitų ribų <...> “ (L3)</i> <i>„<...> matyti girtas merginas, apsinešusias merginas kur tu neturi jokios savisaugos instinkto <...> “ (L1)</i>
	Kartu besilankantys asmenys	<i>„Didžiausia man atrodo rizika, kai esat tiesiog dviese merginos <...> nes tada atrodo toks lengvas taikinytis <...> kai aš buvau savo draugu ir aš buvau saugiausia <...> ir ne dėl to, kad jisai mane apsaugotų <...> bet dėl to, kad kai mato, kad tu šoki su kažkokiu vaikinu tave mato, kaip kažkokio vaikino labiau teritoriją ir tada jau nebelenda <...> kiti vaikinai labiau gerbia vaikinų <...> “ (L2)</i> <i>„<...> jau net su draugėmis nesinori varyti, nes jeigu, <...> varai su vien tik su draugėmis, tai toks didesnis šansas kad prie tavęs lįs, bet jeigu <...> bent vienas bernas grupėje būna, toks nu jau nebe taip lenda žinai.. kažkaip nu nežinau saugiau tiesiog jauties <...>. “ (L5)</i>

Gera informuotų piliečių, kitaip tariant, barų ir klubų darbuotojų suvokiami seksualinio priekabiavimo veiksniai atvaizduoti 4 lentelėje. Analizuojant individualius veiksnius, kaip ir žmonės iš gatvės, gerai informuoti piliečiai išskyrė ego, kaip vieną iš seksualinio priekabiavimo veiksnių. Iš esmės, „gerai informuotų piliečių“ manymu, asmenys seksualiai priekabiauja siekdami patenkinti savo ego, įrodyti savo statusą ar siekdami keršto. Kartu, gerai informuoti piliečiai mano, jog tokį elgesį gali lemti psichologinės problemos, kurių asmuo nesprendžia, taip pat siekis patenkinti savo poreikius bei vienišumo jausmas, kuomet negaunamas moterų dėmesys ir vienintelis matomas to pasiekimo būdas yra prievarta: „<...> tikrai per nelegalius dalykus bando gauti merginos <...> bet jeigu tu negali tiesiog merginos užkalbinti kas tau yra negerai?“ (D1). Gerai informuoti piliečiai

seksualinį priekabiavimą baruose sieja ir su socialiniais/kultūriniais veiksniais, pavyzdžiui, stereotipiniu visuomenės požiūriu į socialinius lyčių vaidmenis – suformuotą manymą, jog moterims patinka toks vyrų elgesys. Kaip ir lankytojos, kurios patyrė seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose, šių vietų darbuotojai seksualinį priekabiavimą suvokia kaip normalizuotą elgesį, dėl kurio nėra kreipiamas atitinkamas dėmesys į tokias situacijas bei pabrėžia, kad barų ir klubų darbuotojų kontekste, toks elgesys ypatingai yra normalizuojamas, kuomet asmenys turi ryšį su barų ar klubų savininkais ir dėl šios priežasties nėra kreipiamas dėmesys į jo elgesį: „<...> *darbuotojai valdžia, nežinau, apsauginiai jie tą leidžia, nes galbūt ten jų draugai ar kažkas tokio, tai tokie va gali būti veiksniai, kur kai kuriems žmonėms duodamos didesnės galimybės būtent dėl to, nes jie pažįsta kažką tai.*“ (D6). Barų ir klubų darbuotojai pripažįsta, kad egzistuoja barams ir klubams būdingi bruožai, kurie susiję su seksualinio priekabiavimo raiška šiose vietose. Šiuo atžvilgiu taip pat atsispindėjo Rutininės veiklos teorijos elementai, kaip pavyzdžiui apsaugos nebuvimas. Remiantis savo darbine patirtimi ar girdėtomis situacijomis kituose baruose ir klubuose, pabrėžiama, kad dėl darbuotojų trūkumo (kai kada patys barų ar klubų savininkai siekdami sutaupyti lėšas, nesamdo nuolatinių apsaugos darbuotojų), esamų atokių, neprižiūrimų vietų baruose ir klubuose kyla didesnė rizika patirti seksualinį priekabiavimą. Taip pat darbuotojai minėjo ir kitus aplinkos veiksnius, kurie gali sudaryti palankias sąlygas seksualiniam priekabiavimui, kaip pavyzdžiui, ilgas darbo laikas, didelė žmonių koncentracija, šviesos ir kamerų trūkumas, sudarantys netinkamą aplinką atpažinti ir reaguoti į galimą pavojų: „<...> *kamerų neturėjimas, irgi tas gali būti toks vienas veiksnys, kuris padeda ir kai apsižiūri žmogus, kad jis yra ne prie kamerų tai jis jau įsivaizduoja, kad jam yra leidžiama viskas.*“ (D5). Nors didžioji dalis darbuotojų teigė, kad baro ar klubo aplinka yra reikšmingas veiksnys, tačiau, kaip ir dalis žmonių iš gatvės išskyrė priešingai: „<...> *aš nesakyčiau, jog tai turi būti kažkokia būdinga vieta <...> nes viskas priklauso nuo žmogaus <...> Tai gali būti paprastas baras, kur visi sėdi <...>*“ (D2). Gerai informuoti piliečiai taip pat barą suvokia kaip saugesnę vietą, kurioje, lyginant su klubais, yra mažiau sąlygų vykti seksualiniam priekabiavimui vykti: „<...> *baruose visi dažniausiai sėdi su savo draugais ir dažniausiai ramiai sėdi, o klubuose gali pasiskirstyti <...> yra daugiau galimybių prieiti manau. Yra ir tamsesnės erdvės ir tikrai daug daugiau žmonių.*“ (D4). Atkreiptinas dėmesys, kad darbuotojų suvokimu moterų, lankymasis baruose ir klubuose vienoms ar dviese su drauge, pats savaime jau yra riziką patirti seksualinį priekabiavimą didinantis veiksnys. Taip pat kaip ir žmonės iš gatvės, gerai informuoti piliečiai alkoholio vartojimą suvokia kaip svarbų veiksnį seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose situacijose, kuris gali lemti sumažėjusią savo elgesio kontrolę ir apskritai lankytojų neprognozuojamą elgesį.

4 lentelė. Gerai informuotų piliečių suvokiami seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksniai

Individualūs veiksniai	Psichologinės problemos	„<...> labiau čia viskas yra psichologiškai susiję.. per kažką žmogus pats turėjo pereit gyvenime, kad prieit iki tokių žingsnių.“ (D3) „<...> psichologinės problemos, ties kuo žmogus nesusitvarko ir jisai jų nesupranta ir nesupras.“ (D2)
	Poreikių patenkinimas	„<...> kad jiems būtų gerai ir kad patenkinti savo tą poreikį.“ (D6) „<...> žmogus yra <...> savanaudiška tokia būtybė.. vistiek tu darysi tai, kas tau yra gerai.“ (D6)
	Vienišumas	„<...> gal vyrai.. bet čia tiesiog žmonės jaučiasi gal vieniši, tikrai.. šitoj šaly <...>“ (D1) „Galbūt tai, kad į jį mažiau visuomenėj atkreipia dėmesį panelės ar vaikinai.“ (D3)
	Ego	„<...> tipo aš aš čia dabar karalius pasaulyje ir aš čia dabar įrodysiu, kad galiu viską, gauti viską, ko noriu <...> pasimaitint savo tą ego.“ (D1) „<...> gal kažkas yra taip su juo pasielgęs <...> įskaudinus ta pati mergina kažkada.“ (D1)
Socialiniai/kultūriniai veiksniai	Stereotipinis požiūris į socialinius lyčių vaidmenis ir skirtumus	„<...> iš senų laikų <...> vis dar neateina į mąstymą, kad iš tikrųjų, kai sakai ne tai sakai ne <...> kad mergaitės mėgsta būti kibinamos berniukų požiūris tai vis dar yra.“ (D4)
	Elgesio normalizavimas	„<...> labai sunormalizuota, jog tokie veiksmai vyksta, nes mes girdim daug atvejų ir.. visi žino <...> bet niekas nieko nedaro <...> iš merginų pusės jos bijo būti pažeidžiamos ir gal jaučia didžiulę gėdą <...> žmonės tiesiog nenori spręst tos problemos, nes jiems atrodo, kad tai yra per sunki problema ir ypatingai jeigu su jais tai yra nesusiję, jie nenori jos spręsti, nes tai yra ne jų problema <...>“ (D2)
Aplinkos veiksniai	Apsaugos nebuvimas	„<...> mažiau darbuotojų tom visom didelėm erdvėm ir tai tikrai nėra taip sužiūrima.“ (D4) „<...> apsauga yra tam, kurie jau atfiltruoja tuos žmones, bet yra tokių vietų, kurie galbūt neįperka apsaugos, sutaupo ant to <...>“ (D6)
	Uždaros, atokios erdvės	„<...> kampani kažkokie sakykim, tam pačiam mano klube yra vieta.. daryt tai, ką tu nori daryt ir <...> niekam ten visai nesvarbu <...>“ (D1) „Labai daug erdvių, kurios yra tokios kaip slaptos neprieinamos <...> jos nematomos yra akim <...> papildomos kažkokios patalpos <...> kaip... tie vip lounge <...>“ (D5)
	Didelė žmonių koncentracija	„<...> žmonių yra bekiek, labai labai daug žmonių ir tu nesugaudysi visų <...>“ (D4)
Kiti riziką didinantys veiksniai	Alkoholis	„<...> baras ir alkoholis, jie linkę išgerti ir kartais padauginti, ir kartais būna situacijų, kai <...> asmenys.. šiek tiek padauginę priekabiauja.“ (D4) „<...> niekad nežinai, kaip girtas žmogus gali pasielgt kiekvienoj situacijoje tai.“ (D5)
	Kartu besilankantys asmenys	„<...> merginos, kurios yra jaunesnės ateina į klubą, dažniausiai eina vienos, tai jau iš karto nu reiktų atreipti dėmesį, jeigu jau yra kokie vyrukai aplinkui, ar neįyla pavojus jom pačiom.“ (D3) „<...> vyrų kokia grupelė priekabiauja, prie kokių ten.. 2 draugės, kurios ateina tiesiog pasilinksimint pabūti.“ (D5)

Ekspertų, kurių profesinė veikla yra susijusi su seksualinio priekabiavimo tema, suvokiami seksualinio priekabiavimo NPV veiksniai pavaizduoti 5 lentelėje. Paaiškėjo, jog ekspertai vieną iš individualių veiksnių, kurie gali būti susiję su seksualiniu priekabiavimu baruose ir klubuose, suvokia galios išraišką t. y. jog vyrai seksualiai priekabiauja siekdami parodyti savo galią ir įgyti aukštesnį

statusą moterų atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kad barams ir klubams yra būdinga seksualizuota aplinka, nesuvokimas ir negebėjimas valdyti savo libido, pojūčių bei impulsų gali lemti seksualinio priekabiavimo situacijas. Vienas iš pagrindinių veiksnių, kuriuos išskyrė ekspertai – asmeninės nuostatos, kurios apima suvokimą kaip galima elgtis, bendrauti bei kito asmens ribų supratimą ir priėmimą. Kalbant apie socialinius/kultūrinius veiksnius, ekspertai seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose normalizavimą, suvokia, kaip itin svarbų seksualinio priekabiavimo kontekste. Anot ekspertų toks elgesio normalizavimas ir toleravimas gali didinti ne tik tokio elgesio apraiškas, kadangi asmenys nesuvoks to kaip netinkamo elgesio, bet ir reiškinio latentiskumą. Taip pat ekspertų manymu, seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose taip pat gali lemti visuomenėje vyraujantis stereotipinis požiūris į socialinius lyčių vaidmenis ir skirtumus, t. y. požiūris į moteris, kaip turinčias žemesnį statusą, patriarchalines nuostatas, dėl kurių visuomenėje egzistuoja požiūris, kad vyrai turi aukštesnį statusą nei moterys, kuris pasireiškia moterų objektyvizavimu ir ribų nepaisymu. Kalbant apie ribų nepaisymą, šiuo atžvilgiu ekspertai kaip vieną iš seksualinio priekabiavimo veiksnių suvokia informuoto sutikimo kultūros nebuvimą Lietuvoje t. y. nesuvokiama, kad norint turėti fizinį kontaktą su žmogumi yra reikalingas to žmogaus sutikimas. Kalbant apie aplinkos veiksnius, nors ekspertai išskyrė tokius veiksnius, kaip uždaro erdvės ir didelė žmonių koncentracija, tačiau jų teigimu, barų ir klubų aplinka nėra itin specifiška, kuri galėtų lemti seksualinį priekabiavimą, kadangi toks elgesys yra gajus ir betkokoje kitoje aplinkoje: „<...> *barai tai čia yra tikrai nu labai toks lokalus vienas iš atvejų, ir tai nėra kažkas nu.. kaip čia pasakyt <...> tame nėra jokio kažkokio specifiškumo <...>*“ (E1). Labiau yra pabrėžiama barų ir klubų komunikacija dėl seksualinio priekabiavimo nepriimtino šiose vietose. Atsižvelgiant į tai, kad žmonės renkasi kur lankytis, matydami, kad konkrečiame bare ar klube toks elgesys yra nepriimtinas ir į tokį elgesį bus nukreipti atitinkami veiksmai, žmonės renkasi ten nesilankyti. Kaip ir anksčiau buvo minima, žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai akcentavo alkoholio vartojimą seksualinio priekabiavimo kontekste, lygiai taip pat, šį veiksnį pabrėžė ir ekspertai. Jų manymu, alkoholio vartojimas kelia papildomą riziką lankytojams dėl pasikeitusio gebėjimo vertinti situacijas bei suteikia drąsos asmenims užsiimti nepriimtina elgsena. Tačiau kaip pabrėžia ekspertai: „<...> *vėlgi ne visi pavartoję alkoholio tampa priekabiautojais ar ne, tai čia vėlgi grįstu prie tų pačių nuostatų.*“ (E3).

5 lentelė. Ekspertų suvokiami seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksniai

Individualūs veiksniai	Galios išraiška	„<...> <i>vyriską statusą įtvirtinti per moterų žeminimą <...> sukuria tą terpę <...> tokiem smulkaus kalibro <...> žinai gal ten pinigų neturiu, mašinų krūtų neturiu, nu bet išžaginti taigi galiu nu va tai jau ir krūtas vyras <...></i> “ (E1) „<...> <i>galbūt yra ne visą laiką tolygiai pasiskirsčiusi ta galios dinamika <...></i> “ (E3)
	Libido	„<...> <i>pakrauta libidinė energija <...> libido tokio išsiskleidimo yra daugiau <...> tai yra padidinta rizika, kad tas seksualinis priekabiavimas įvyks, nes kada yra libido ir yra nesuvokimas <...></i> “

		<i>kad tavo libido aktyvavosi, tai čia nėra, nėra teisės kažkaip tai nu kito žmogaus kūnu pasinaudot. <...> užkilę tie visi impulsai <...>“ (E1)</i>
	Asmens nuostatos	<i>„<...> jeigu aš esu su žmogum nu, kuris gerbia ribas <...> pagrindinė priežastis tai yra ta nuostata.. Tas galvojimas, kad kad tu turi teisę šitaip pasielgt <...>“ (E1)</i> <i>„<...> nuostatas, tam tikras, ką aš sau leidžiu, tam tikro aplinkoj ir ko aš sau neleidžiu, kas man atrodo, yra teisinga ir galiu daryt ir ko negaliu <...> kaip žmonės gali bendrauti tarpusavyje, ar ne, koks elgesys yra tinkamas ir netinkamas, kaip brėžti tas ribas, kaip jais priimti <...>“ (E3)</i>
Socialiniai/kultūriniai veiksniai	Elgesio normalizavimas	<i>„<...> jeigu mes visuomenėj toleruojam vienokius ar kitokius veiksmus tai tada jie ir yra priimtini <...>“ (E4)</i> <i>„<...> kaupiamasis toks reiškiny <...> metaforom kalbėti, tai vat kaip skerių.. tie būriai tokie susiformuoja.. kaip vienas skėrys jis savaime, jisai nėra pavojingas, bet kada jie susimeta į vis didesnius būrius tai tai tas paskui reiškiny gali būt toks, kad nusiaubiamos tiesiog ištisos teritorijos <...> su priekabautojais yra lygiai tas pats, jeigu tas asmuo, kuris nu turi tokį nepagarbų <...> santykį su su kitais žmonėmis, jeigu jisai yra nesustabdomas pačioj pačioj pirminėj stadijoj, jeigu jo tas elgesys nėra nėra atpažįstamas <...> tai jisai paskui eina vis tolyn <...>“ (E1)</i>
	Stereotipinis požiūris į socialinius lyčių vaidmenis	<i>„Vieni iš mūsų esam aktyvesni ir kitų tas libido yra ramesnis <...> mes turim teisę turėti tokį kūną, kokį turim ir ir tokį libido kokį turim ir taip tenkinti tuos savo poreikius nu.. kaip mums reikia <...>“ (E1)</i> <i>„<...> įsitikinimas ir įsivaizdavimas <...> jeigu toks klasikinis tradicinis patriarchas, jisai turėjo teisę į.. subordinuotus žmonių kūnus <...> įskaitant moteris, vergus, vaikus, seksualine prasme taip pat. Ta ta prasme, kokių būdu jis tenkina savo poreikius buvo kaip ir nesvarbu, koks subjektas buvo, buvo tik svarbu, kad jisai išlaikytų tą.. dominuojantį statusą <...>“ (E1)</i>
	Informuoto sutikimo kultūros nebuvimas	<i>„<...> visuomenei labai trūksta to.. informuoto sutikimo politikos <...> kuria labai didelę riziką ir priekabiavimui <...> pasireikšti, nes šitos kultūros mes mes iš viso neturim <...> nėra suvokiama, kad žmogaus kūnas neliečiamas ir kad, taip, tu turi gauti sutikimą. <...> apskritai netgi paklausti, ar tu žmogų apkabinti gali <...>“ (E1)</i>
Aplinkos veiksniai	Uždaro erdvės	<i>„<...> galbūt yra tokia truputį uždaro tas veiksnys.. nu, kad vis tiek tokios tos erdvės yra uždaros.“ (E1)</i>
	Didelė žmonių koncentracija	<i>„<...> dėl to kad daug žmonių.. didelė minia, labai sunku pastebėti, atpažinti vieniems kitus, tad atsekamumas toksai galbūt sudėtingesnis.“ (E2)</i>
	Barų ir klubų komunikacija	<i>„<...> svarbu komunikuoti aiškiai, kad šitoj vietoj smurtas nėra toleruojamas ir kai mes labai aiškiai tai pasakom <...> jeigu žino, kad čia bus problema, man elgtis ten, kaip aš noriu elgtis kažkaip sakykim, ar ne, tai aš eisiu į kitą barą <...>“ (E3)</i> <i>„<...> pozicija, kurią <...> rodo baras ar apskritai naktinis klubas <...> jeigu jie, tarkim, turi pas save ir komunikuoja tam tikrą politiką, kaip būtų elgiamasi su tam tikru žmogum <...> kad jis bus išlydimas iš tos vietos <...> kad tas priekabautojas žinotų, kaip bus su juo elgiamasi <...>“ (E2)</i>
Kiti riziką didinantys veiksniai	Alkoholis	<i>„<...> aš sutinku, kad būti apsvaigusi ir būti tokioj vietoj, nu kyla nu papildomos rizikos <...>“ (E1)</i> <i>„<...> daugelis žmonių yra apsvaigę, tai įsidrąšina elgtis <...> žmonės tam tikra prasme pasileidžia plaukus pasilinksminimo vietoj <...> Kai žmogus yra apsvaigęs tai galvoja, kad čia visi draugiški, visi draugai <...> kad čia visi visi visi to pačio atėję, pašokt, gerai praleist laiką ir panašiai, bet vat jeigu yra tas vienas žmogus, kuris nori tavim pasinaudoti <...>“ (E2)</i>

Apibendrinant, kalbant apie seksualinio priekabiavimo NPV veiksnus, visos trys grupės išskyrė individualius, socialinius/kultūrinius, aplinkos ir kitus, galinčius didinti riziką, veiksnus. Tiriamųjų grupių suvokimas apie veiksnus varijuoja, tačiau visos trys tiriamųjų grupės ypatingai

akcentavo socialinį/kultūrinį veiksnį – stereotipinį požiūrį į socialinius lyčių vaidmenis bei tokio elgesio normalizavimą visuomenėje. Iš esmės grupės išskyrė aplinkos veiksnys, kurie atspindi Rutininės veiklos teorijos elementus bei pažymėjo, jog seksualinio priekabiavimo NPV kontekste yra svarbus alkoholio veiksnys.

2.2.4. Naktinio pasilinksminimo vietų lankytojų, darbuotojų bei teisėsaugos vaidmenys ir atsakomybė bei seksualinio priekabiavimo šiose erdvėse prevencija

Analizuojant kokius NPV lankytojų, darbuotojų bei teisėsaugos vaidmenis ir atsakomybę seksualinio priekabiavimo kontekste suvokia tiriamųjų grupės, paaiškėjo keletas esminių aspektų. Tyrimo metu tiriamųjų grupių taip pat buvo klausiama apie seksualinio priekabiavimo NPV prevenciją, t. y. apie žinomas esamas prevencines priemones bei jų veiksmingumą ir prevencijos galimybes, tačiau analizės metu pastebėta, kad jos siejasi su suvokiamais suinteresuotų grupių vaidmenimis bei atsakomybėmis. Visos trys grupės barų ir klubų lankytojų vaidmenį suvokia, kaip buvimą neabejingiems ir reagavimą bei įsikišimą į seksualinio priekabiavimo situacijas, pagalbos suteikimą (tiek tiesioginį, tiek kreipiantis į darbuotojus): „<...> *nepaisant to, kad tu pažįsti ar nepažįsti tą žmogų <...> iškviešti pagalbą kažkokią ir <...> užstoti, ten palaikyti <...> išlik iki galo, kol bus ta situacija išsiaiškinta ir ten nežinau, paliudyk darbuotojam, ar ten net teisėsaugai <...>*“ (L2), „*Lankytojai turėtų reaguoti.. ir pas mus kiek esu mačiusi tai tikrai reaguoja arba ten draugai ar nedraugai ten tų žmonių kam blogai yra. Tai tikrai ateina ir pasako, arba patys sureaguoja ir kalbasi su tuo piliečiu <...>*“ (D4). Ekspertai pabrėžia, jog pats reagavimas neturėtų būti lygus tiesioginiams konfrontavimui, veikiau – apsimesti pažįstamu, pakviesti į šoną, pranešti darbuotojams ar policijai, kadangi rizikuojama savo saugumu: „<...> *jeigu mes apie tai nekalbam ir nemokam, ir nežinom, kaip reaguoti tai žmonės dažniausiai galvoja <...> arba va reaguoja tiesioginiu kontaktu <...> nes mes kalbam apie saugumą <...> tiesiog gali pranešti kažkam, paskambinti policijai, o gal nueiti iki ten baro barmenių kažkam pasakyti ar <...> apsimentant pažįstamu senu <...>*“ (E3). Kalbant apie pranešimą darbuotojams, visos trys tiriamųjų grupės kalbėdamos apie seksualinio priekabiavimo NPV prevenciją minėjo slaptą terminą „Angel shot“, kuris reiškia, kad asmuo jaučiasi nesaugiai ar patiria nepageidaujamą elgesį iš kito lankytojo. Pasakius šį „slaptažodį“ baro ar klubo darbuotojui yra aktyvuojamas pagalbos algoritmas, tiesiogiai neįvardinant patiriamos grėsmės ir taip apsaugant besikreipusįjį nuo galimo pažeidėjo poveikio: „<...> *jeigu paprašo angel šoto bare žmogus, tai vat irgi, kad būtų kaip.. priimtas kaip signalas, kad lankytojui reikia pagalbos.*“ (E2). Visos trys tiriamųjų grupės šią priemonę vertina teigiamai, gerai informuoti piliečiai teigia, kad išgirdę visuomet padeda, o ekspertai skatina barus ir klubus įtraukti šią priemonę: „*Tai tada jau viskas aišku pasidaro eini ir padedi.*“ (D6), „<...> *bandom tą standartą tokį įsivesti <...> jeigu paprašo angel šoto bare žmogus <...> kad būtų kaip.. priimtas kaip signalas <...>*“ (E2). Tuo tarpu žmonės

iš gatvės išreiškia kritiką, kad kitas baro ar klubo lankytojas gali jau žinoti šį terminą ir dėl to gali kilti papildoma grėsmė besikreipiančiajam: „<...> *jeigu ten žmogus ten šalia tavęs stovi ir <...> laiko tavo suspaudus už rankos, nu, tai tu nežinai, kas jam gali šaut į galvą <...> išgirst tą angel shot užsisakinėjant <...>*“ (L3).

Apskritai visos grupės lankytojus suvokia, kaip besirūpinančius ir vieni kitus prižiūrinčius bendruomenės narius: „<...> *moterys tai vis tiek labiau save prižiūri ir savo drauges <...>*“ (D6), „<...> *skatinam žmones nepalikti vieni vien vieniems kitų ir rūpintis savo draugais ir rūpintis apskritai aplinkiniais ir tiesiog stebėti tą situaciją.*“ (E2). Gerai informuoti piliečiai pabrėžia, jog lankytojai turi mokėti elgtis tokiose situacijose bei veikti kaip tarpininkai tarp seksualinį priekabiavimą patyrusio asmens ir darbuotojų: „,,<...> *jie neturėtų bijoti ateiti pas kolektyvą, pasakyti, kad yra taip ir taip, ir tada mes jau einam ir aiškinam <...>*“ (D6). Apskritai tiriamųjų grupės lankytojų reagavimą suvokia kaip jų moralinę atsakomybę – nereagavimas į seksualinio priekabiavimo situacijas prilyginamas tokio elgesio palaikymui: „<...> *nieko nesakymas, tai yra realiai palaikymas <...> tu palaikai reiškias tą tvarką <...> tai kuo tu tada skyries nuo nuo tų, kurie priekabiauja, nes jeigu tu matai <...> kad tai yra galimai rizikinga situacija <...> tu tiesiog sugebi nususukt <...> tu leidi tam įvykt nu tai tu palaikai tu realiai nedarydamas jokių veiksmų.*“ (L3). Tačiau iš lankytojų perspektyvos akcentuojama baimė įsikišti: „<...> *gali būt nedrąsu tiesiog prieit.. nežinai, kaip reaguos bijai suklyst <...>*“ (L3). Pastebima, kad tiriamųjų grupės atsakomybę perkelia barų ir klubų lankytojams, kurie tampa įpareigoti rūpintis ir saugoti vieni kitus, o barų ir klubų darbuotojų suvokime įžvelgiamas ir seksualinį priekabiavimą patyrusias moteris kaltinantis požiūris, pabrėžiant, kad moterys turi kontroliuoti suvartojamo alkoholio kiekį, pačios rūpintis savo saugumu: „<...> *turi prisižiūrėti kaip žmogus, nes vėliau neverk, kad taip nutiko, nes nu galimai kažkur tu paslydai ir nesusikontroliavai savęs <...> Kad ir ta draugė jinai tavęs neprižiūrės gal kiekvieną sekundę.. valdžia barmenas irgi prie savęs nebudės <...>*“ (D1), „<...> *jeigu tai kyla ne pirmą syk ir antrą sykį tas atvejis.. jom kad nu jau reikia daryt išvadas irgi kaip saugotis viską, kad galbūt būt atsargesnėm, mažiau apsisvaigint klube būnant <...>*“ (D3).

Tyrimo dalyviai barų ir klubų darbuotojų bei savininkų vaidmenį seksualinio priekabiavimo situacijose suvokia plačiausiai. Jų pagrindinis vaidmuo yra suvokiamas kaip saugios aplinkos bare ar klube užtikrinimas, prižiūrint erdvę, skiriant pakankamą kiekį darbuotojų, mokant tinkamai reaguoti į situacijas, suteikiant reikiamą pagalbą, nustatant priimtino elgesio taisykles ir konkretų reagavimo algoritmą, kuriuos tyrimo dalyviai pažymi ir kaip galimas prevencines priemones: „<...> *intensyvesnis prižiūrėjimas pačios salės, kaip, tarkim, darbuotojų žinai iš darbuotojų pusės labiau įsitraukęs bouncerių darbas <...>*“ (L1), „<...> *labai mažai staffo pačio, yra per per mažai žmonių tikrai, kurie dirbtų ir kontroliuotų tokią situaciją <...>*“ (L6), „<...> *kolektyvas turi eiti įsiterpti <...> klausti, ar viskas gerai, ar pažįstami jūs <...> paklausti pusės tos merginos <...> kalbiesi su tuo*

vaikinu <...> mums čia šita nėra priimtina arba ramies, arba mes save šita per jėgą išvesim su apsauga <...>.“ (D6), „<...> labai aiškos taisyklės, kurios yra aiškos ne tikai darbuotojams, bet ir tiems žmonėm <...> jeigu ten pastebėjau, arba jeigu man taip nutiko, ką aš darau, ten žingsnis a eina ten pas barmeną, žingsnis b ten dar gal dar kažką <...> dalykai tikrai galėtų padėti <...>“ (E3). Tyrimo dalyviai kalbėdami apie prevenciją pažymėjo, jog barų ir klubų darbuotojams vyksta mokymai susiję su atpažinimu ir reagavimu į seksualinio priekabiavimo situacijas. Darbuotojai pažymi, kad iš tiesų vyksta tokie mokymai, kurių metu yra modeliuojamos situacijos, mokoma kaip reaguoti į jas, tačiau dalis darbuotojų nurodė, kad patys mokymai nėra periodiškai, veikiau vienkartiniai, ir yra labiau orientuoti į narkotinių medžiagų vartojimo, apsvaiginimo jomis atpažinimu: „<...> labiau gal apie narkotikų gal žalą buvo kaip atpažinti kokį.. žmogų <...> kokių narkotinių prie priemonių jis yra pavartojęs, kaip elgtis situacijose <...>“ (D5). Kalbant apie užtikrinamą pakankamą kiekį darbuotojų bei jų reagavimą į situacijas, žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai tai vertina kaip veiksmingą esančią prevencinę priemonę, kuri atliepia ir ankstesniame skyriuje įvardintą seksualinio priekabiavimo NPV aplinkos veiksnį – apsaugos nebuvimą: „<...> samdo daugiau darbuotojų, kad toks elgesys jis būtų kontroliuojamas.“ (L6), tačiau kai kurios lankytojos, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą teigė, kad apsilankymų metu matydavo tik keletą apsauginių, kurie labiau suinteresuoti žmonių tikrinimu, o ne situacijos stebėjimu baro ar klubo viduje: „<...> buvo tik vienas apsauginis apačioj, kuris tikrina pažymėjimus ir kitas viršų, kuris atsako už tai, kad žmogus su striukėm nepraeitų <...>“ (L6). Tuo tarpu darbuotojai – gerai informuoti piliečiai teigė, kad šiuo metu yra padidinę apsaugos darbuotojų skaičių, kurie stebi aplinką, vaikšto baro ar klubo erdvėje ir apskritai, akcentavo, jog visi baro ar klubo darbuotojai yra pasiskirstę teritorijas, kurias jie prižiūri: „<...> būna bent jau 4 apsauginiai, jeigu didesnis renginys apytiksliai 6 apsauginiai <...> patalpose vaikšto prižiūri tvarką viską <...>“ (D3), „<...> stebėti svečius <...> kiekvienas turi kaip ir savo tą akląją zoną ir kiekvienas turi savo zoną, kurią maždaug prižiūri.“ (D6). Taip pat paaiškėjo, jog baruose ir klubuose yra įsitraukę ir nešališki darbuotojai – veikia „Awareness team“, apie kurią, kaip prevencinę priemonę, žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai atsiliepia itin teigiamai argumentuodami tai lengvu identifikavimu, nešališkumu, efektyviu aplinkos ir moterų savijautos stebėjimu, galimybe padėti net ir tais atvejais, kuomet seksualinis priekabiavimas yra patiriamas iš baro ar klubo darbuotojo: „<...> čia yra labai gera idėja, nes reikia labai tokių vat nešališkų žmonių klube ir irgi tada atsiranda tokių opcijų <...> turi kažkokią laisvę pasirinkti ypatingai, jeigu dar įtari, kad <...> baro darbuotojas <...>“ (L4), „<...> yra pasiunčiama visą laiką klube, tai, kai nuo darbo pradžios iki galo. Turi savo vietą paskirtą, dažniausiai visi klubo lankytojai žino, kad yra awareness team <...> prasieina per klubą, pasižiūri kaip kas jaučiasi žmonės <...> ar ten su merginomis viskas tvarkoj <...>“ (D3).

Kartu, gerai informuoti piliečiai pažymi, kad darbuotojų vaidmuo apima ir patekimo į NPV bei alkoholio vartojimo kontrolę: „<...> nebeserviuoja žmonių, kurie yra pergėrę, tai tiesiog išprašyt pasakyti, kad tau vakaras yra baigtas <...>“ (L3), „Apsauga labiau dabar turbūt ties tuo face controlu ką jie įleidžia ir panašiai.. turi savo bazinius klausimus, kai įleidinėja žmones <...>“ (D3). Žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai tai vertina kaip veiksmingą prevencinę priemonę: „<...> tie patys apsauginiai <...> kiekvieną kartą jie patikrina <...> pašviečia, pavyzdžiui, ar į akis, ar ten pasižiūri, kaip tu bendrauji <...> visos šitos taktikos yra naudojamos <...> pažiūrėt ar žmogus iš viso nėra per girtas būt <...> ir bandoma sustabdyti tai, kad nu nebūtų va tokių vat atvejų <...>“ (L3). Kalbant apie kontrolę, darbuotojai teigė, kad egzistuoja susitarimas tarp barų ir klubų, kuriuo yra pasidalinama asmenų kontaktais, kurie šiose vietose elgiasi nepageidaujamai (pavyzdžiui seksualiai priekabiauja) ir šie asmenys nėra įleidžiami: „<...> yra keletas žmonių, kurie keliuose baruose yra nepageidaujamas dėl šitų situacijų <...> bet nu tiesiog yra patikimų žmonių, kurie pasakė kad taip buvo, ir tada tu nebenori jų savo vietoj.“ (D4). Kaip prevencinė priemonė, kuria yra kontroliuojamas lankytojų elgesys, barų ir klubų darbuotojai taip pat įvardino ir tai, kad klubo tualetuose būna paskirti darbuotojai, kurie prižiūri lankytojų elgesį, įeinančius asmenis ir pan.: „<...> padėta apsauga kuri stebi, kad žmonių neitų ten po 2 po 3 <...> jau kai einama su mergina, ar vyras su mergina aš manau, yra pasakoma kažkas ir neleidžiama eit.“ (D1) bei vaizdo stebėjimo kameras: „<...> vaizdo kameros labai padeda iš tiesų <...> galima tada atsukt ir žiūrėt kas ten kaip elgiasi prie to staliuko <...>“ (E2), tačiau kartu, į jas žvelgiama kritiškai – „<...> kameros yra jau post factum dalykas, kai jau yra įvykęs įvykis <...>“ (L6).

Tiek žmonės iš gatvės, tiek gerai informuoti piliečiai darbuotojų atsakomybę suvokia kaip moralinę atsakomybę reaguoti, o situacijos ignoravimas yra prilyginamas atsakomybės nevykdymui bei prisidėjimui prie problemos: „,,<...> ten yra jų erdvė, jie yra atsakingi už tai <...> kas pas juos vyksta yra visiškai jų atsakomybė ir jie turėtų padaryti viską, kad kuo mažiau būtų tokių dalykų ir kad jie sukurtų kuo nepatogesnę erdvę tokiem dalykam būt <...>“ (L3), „<...> žmogiškos pusės tai faktas, kad mes tuose atsakingi ir nešam tai <...> mes, kaip ir prisidedam prie to, jeigu mes <...> pamatom ir tiesiog paliekam <...> nu iš žmogiškos pusės tai tu nu esi tiesiog padugnė <...> mūsų, kaip ir ta pareiga, atsakomybė vis tiek užtikrinti, kad visi svečiai viskas būtų smagu <...>“ (D6). Šios abi grupės taip pat pabrėžia, jog barai ir klubai veiksmų imasi neretai tik dėl įvaizdžio pagerinimo, o ne siekio, kad bare ar klube iš tiesų būtų saugu: „<...> visgi tik dėl to, kaip atrodo, kad kažkokio įvaizdžio, <...> visi kažkaip nori save identifikuoti kaip geriausią klubą kaip saugiausią klubą <...>“ (D1), arba jų visai nesiima: „<...> kur nebuvo visiškai žmonių nu aplinkinių ten buvo tik apsauginis, kas labai keista ir jis matė tą situaciją, bet jis nieko nedarė.“ (L6), „<...> iš darbuotojų.. niekas nieko nelabai darė, tai toks, kur atrodo stebi tiesiog tą moterį ar jai viskas gerai, bet kad kažkas imtųsi fiziškai kažką daryti, realiai imtis veiksmų tai niekas nieko nedarė.“ (D2). Tuo tarpu ekspertai barų ir klubų

atsakomybę suprantą kaip komunikavimą su lankytoais ir bendradarbiavimą su institucijomis: „<...> labai svarbu komunikuoti aiškiai, kad šitoj vietoj smurtas nėra toleruojamas ir kai mes labai aiškiai tai pasakom, žmonės kurie ateina, nu jie renkasi kur eiti.“ (E3), „Jie, manau, yra liudininkai ir jie gali bendradarbiauti su policija, jeigu yra kažkokie tai.. tarkim vat jau ikiteisminiai tyrimai prasideda <...>“ (E2). Barų ir klubų komunikacija ekspertų suvokimu, buvo minimas kaip svarbus seksualinio priekabiavimo NPV veiksnys, kuris atspindėjo ir kalbant apie tokio elgesio prevenciją. Kaip aktuali prevencinė barų ir klubų komunikavimo priemonė, tyrimo dalyvių buvo įvardinti įvairūs plakatai baruose ir klubuose informuojantys apie seksualinio priekabiavimo atpažinimą, elgesį tokiose situacijose, grėšiančią atsakomybę: „<...> iškabintos brošiūros, kaip elgtis ir jog čia saugu ir ką reikia daryti <...>“ (D2), „<...> jų netgi daugėja su ta informacija, tualetuose irgi yra iškabinta informacija, kas.. kokia gresia atsakomybė už tai, jeigu bus seksuališkai priekabiuojama.“ (D3). Žmonės iš gatvės šią priemonę vertina kaip mažą, bet gerą žingsnį saugesnės aplinkos link, o ekspertai pažymi, kad tokie plakatai bei kitos visuomenės informavimo priemonės (pavyzdžiui, švietimo kampanijos socialiniuose tinkluose, įvairios knygelės) yra veiksmingos, nes pasiekia didelį kiekį žmonių: „<...> kuriame ir patį turinį tai ir <...> nuo pačio turinio tokio kūrimo, kampanijų, šviečiamųjų veiklų, socialinių, socialinėj medijoj visokių <...> pasiekia pakankamai daug žmonių <...>“ (E3). Kai kurie gerai informuoti piliečiai kritiškai vertina plakatų veiksmingumą, nes jų manymu, plakatais sudėtinga pasiekti ir pakeisti žmogaus elgesį: „<...> tu turi kažkaip labiau pasiekti tą žmogų, nei nei per brošiūrą.“ (D2).

Šiuo atžvilgiu verta pabrėžti, kad visos trys grupės darbuotojų atsakomybę suvokia kaip neabsoliučią dėl kitokių darbinių pareigų bei sunkumo pastebėti situacijas: „,,<...> negali visur būt visada <...> tu turi savo paskirtą darbą ir nu tu negali <...> prižiūrėt visko ir visada, negali visur būt ir visada <...>“ (L3), „<...> barmenai, nu jie nėra apsauginiai ir nu jie tiesiog nori dirbti savo darbą.. kas nu apsauga žmonių nelabai neįeina į jų darbo.. tokį kaip darbą <...>“ (D5), o kai kurie ekspertai išvelgia atsakomybės perkėlimo darbuotojams problemą: „Darbuotojam galbūt tai, kad lankytojai visiškai uždeda jiems atsakomybę ir patys elgiasi labai laisvai pasilinksminimo vietose ir nusiima nuo savęs atsakomybę.“ (E2).

Analizuojant tyrimo dalyvių suvokiamą teisėsaugos vaidmenį išryškėjo ir pagrindinė problema susijusi su teisėsaugos reagavimu. Visos trys tiriamųjų grupės teisėsaugos vaidmenį suprantą, kaip operatyvų reagavimą į situacijas nekaltinant nukentėjusio asmens: „<...> jeigu tiesiog nuo pačio pirmo klausimo dažnai būna <...> tai, ką apsirengus buvai <...> tiesiog to jautrumo iš teisėsaugos <...> nes nu visiškai nėra jų darbas teist.. jų darbas yra tiesiog surinkt informaciją <...>“ (L3), „<...> jiems atrodo, kad patys kalti, kad jie kalti patys prisiprašę, patys buvo išgėrę, bet tikrai ne visą laiką taip yra. Tai tiesiog neišklauso, gal galbūt išklauso nekompetetingi kažkokie teisėsaugininkai <...>“ (D4), „<...> yra labai įvairių pareigūnų pareigūnių, yra tikrai tokių, kurie

na sutaria ir ten moka ir žino <...> ir yra tokių, kurie sakys, kad nu tai, kas tau čia yra nieko čia tau nenutiko.“ (E3), tačiau kartu darbuotojai teigia, jog jie nėra susidūrę su situacijomis, kuomet įvykus seksualiniam priekabiavimui bare ar klube būtų kviečiami policijos pareigūnai, jų suvokimu, jie dažniau reaguoja į fizinio smurto situacijas: „<...> policija aiškinasi kas čia su kuo mušėsi, bet jau tada tas seksualinis priekabiavimas tampa toksai, kur pa pamirštas dalykas, nes visi tokie, o čia mušėsi <...>“ (D6). Nors žmonės iš gatvės bei gerai informuoti piliečiai teisėsaugos vaidmenį suvokia ne kaip baudžiančią, bet labiau kaip pagalbą turinčią suteikti instituciją, o šis lūkestis ypatingai atsiskleidžia lankytojams pasakojant apie savo neigiamas patirtis su teisėsaugos pareigūnais: „<...> baisiausias dalykas, kurį pati dažnai išgirdavau vat kai pasakodau savo istorijos <...> O tai ko tu į policiją nesikreipei? <...> niekas nepasikeis. Yra kreiptasi ne vieną kartą. Ir tada klausimo sulauki <...> bet tau viskas gerai tai tau tai nieko tai gi nepadarė, nesumušė tavęs, neapvogė tavęs, tai ko tu nori? Ko tu čia laiką dabar čia gaišini žinai policijos.“ (L1), tačiau iš teisėsaugos perspektyvos pažymima ir kitokia pozicija, jog policija, kaip institucija, nėra vienintelė pagalbą teikianti institucija: „<...> nereikia susikoncentruoti tiktai vat policija <...> arba ten prokuratūra išspręs problemą.. yra institucijos, kurios atsakingos už pagalbą <...>“ (E4). Kaip svarbų vaidmenį, gerai informuoti piliečiai bei ekspertai pažymi bendradarbiavimą su barais ir kitomis institucijomis: „<...> kažkaip rūbais apsirengt, kaip va sakykim, paprasti svečiai ir tada iš vidaus žiūrėt visą situaciją bandyt <...>“ (D6), „<...> gydymo įstaigų algoritmas ir policijos algoritmas yra visiškai skirtingi ir jie nėra suderinti tarpusavyje ir vieni veikia sau, kiti veikia sau ir tarkim ta.. pagalba žmogui tiek medicininė ten, tarkim, tiek emocinė pagalba ir visa kita jinai nėra pirmoj vietoj.“ (E2). Tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir didesnę įsitraukimą bei barų ir klubų veiklos kontrolę gerai informuoti piliečiai pažymi ir kaip galimą prevencinę priemonę: „Ta teisėsauga būtų jau prevencinis žingsnis. Paleidus žmogų tu taip šiaip.. nu tu pilnai garantuoji, kad jisai grįš <...> turim pajudint teisėsaugą, informuot, paskambint ir atvažiuoja pagąsdina.“ (D3), „<...> bendradarbiaut su visom įstaigom <...> kaip Vilniaus naktinis biuras <...> kuris veda prevencijas <...> baro darbuotojam, kurie padeda atpažinti <...> ką daryti, jeigu pamatai tokį atvejį <...>“ (D5).

Tuo tarpu žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai teisėsaugos atsakomybę suvokia kaip visuomenės švietimą: „Skirt daugiau laiko ar darbo apšviest visuomenę, pasistengt kažkaip netgi nežinau įvest saugesnę aplinką, viską.. pasirūpint tai, kad mūsų visuomenėj tokių dalykų būtų mažiau.. duotų būdų ar informacijos <...> kaip teisingai elgtis tokiose situacijose.“ (D3), o žmonės iš gatvės bei ekspertai – teisėsaugos pareigūnų atrinkimo, parengimo ir apmokymo užtikrinimą: „<...> apmokymų, manau, yra tikrai trūksta, nes nu pareigūnai nežino, kaip reaguoti tokias situacijas <...>“ (L3), „<...> kai ruošiami tie policininkai <...> kaip jie atrenka personalą <...> kiek jie policininkai jie yra iš tikrųjų nu pasiruošę ginti žmogų <...>“ (E1). Analizės metu išryškėjo, jog žmonių iš gatvės teisėsaugos atsakomybė nėra suvokiama kaip absoliuti, kadangi pareigūnai yra apriboti įstatymų:

„<...> jie irgi yra suvaržyti apribojimų kažkokių įstatymų, tai čia irgi negali visiškai kaltinti jų dėl kažkokių veiksmų, nes jie irgi tiesiog remiasi savo kažkokiais protokolais <...>“ (L4).

Atkreiptinas dėmesys, jog apskritai visos tyrimo grupės kalbėdamos apie seksualinio priekabiavimo NPV prevenciją akcentavo apsvaiginimo narkotinėmis medžiagomis prevenciją, t. y. apsauginių gėrimų dangtelių naudojimą. Tad iš esmės galima teigti, kad suvokimas apie prevenciją gali priklausyti nuo seksualinio priekabiavimo suvokiamo apibrėžimo, atsižvelgiant į tai, kad darbuotojai ir dalis ekspertų apsvaiginimą narkotinėmis medžiagomis prilygina seksualiniam priekabiavimui. Kai kurie darbuotojai pažymėjo, jog apsauginių dangtelių naudojimas baruose ir klubuose yra vis dažniau vartojama priemonė, o seksualinio priekabiavimo NPV kontekste, kai kurių darbuotojų suvokimu, ši priemonė yra vienintelė, kurių imasi barai ir klubai: „<...> *pastarąjį laiką <...> tikrai dažniau jau ima juos <...>*“ (D3), „<...> *kažkokių kitų priemonių dabar <...> nėra, kad mes taikom kažkokių papildomų.*“ (D6).

Žmonės iš gatvės esamas priemones vertina kaip tinkamas, tačiau išvelgiamas susitaikymas su esama situacija, turint omenyje barų ir klubų resursus bei lankytojų elgesio pasirinkimus: „*Šiaip tos priemonės tai tikrai yra logiškos ir man, rodos, turint resursus, kokius turi nu tai tikrai yra visai neblogos*“ (L4), „<...> *barų ar klubų nu tu nei pašviesinsi, nei pritildysi muziką nei tenais kiekvieną lankytoją mokysi, kaip.. nu čia žmogaus pats jų pasirinkimas yra kaip ten elgtis.*“ (L4), „*Tai yra daug geriau negu nieko.. 1000 kartų geriau negu nieko.*“ (L2). Tuo tarpu gerai informuotų piliečių nuomonė apie esamų priemonių veiksmingumą išsiskyrė, vieni teigė, kad jos nėra veiksmingos, nes „<...> *vis tiek apeinant sistemas ir įmanoma jas apeiti.*“ (D1), o kiti tam prieštaravo ir teigė, kad jos yra veiksmingos: „*Aš manau, kad jos yra veiksmingos <...> veiksmingumas jįsai yra.. Ant kiek tas didelis veiksmingumas aš negaliu pabrėžt., bet jįsai yra <...>*“ (D3). Svarbu paminėti, kad ekspertai esamose prevencinėse priemonėse išvelgia atsakomybės perkėlimą lankytojoms, kaip priemones joms apsisaugoti, o ne mažinti paties elgesio raišką: „<...> *ką gi jos dar čia, gali tokio padaryti, kad vat save apsisaugoti. <...> matome, kaip vėl atsakomybė yra perkeliama ant moterų pečių, kad vat jūs ir šitoj vietoj turit kažkaip padaryti <...>*“ (E1), taip pat pabrėžia, kad yra barų ir klubų, kurie apskritai nesiima jokių priemonių: „<...> *yra klubų, kurie stengiasi, daro kažką, kad pakeistų tą turimą susiklosčiusią sistemą <...> ir yra tų, kurie tiesiog nieko nedaro.*“ (E3).

Analizuojant tyrimo dalyvių nurodytas seksualinio priekabiavimo NPV galimybes, paaiškėjo, jog tyrimo dalyviai galimas prevencines priemones didžiąja dalimi siejo su socialine prevencija – visuomenės sąmoningumo didinimu ir švietimu. Žmonės iš gatvės akcentavo darbuotojų mokymų organizavimą, kurių metu darbuotojai būtų mokomi atpažinti ir reaguoti į seksualinio priekabiavimo situacijas: „<...> *mokėti atpažinti, jie turėtų mokėti reaguoti <...> jie bent jau sureaguot normaliai kad mokėtų o ne ten nežinau sakyti, kad ten pati kalta arba čia girta <...>*“ (L2), tuo tarpu gerai informuoti piliečiai teigė, kad mokymai reikalingi ne tik darbuotojams (pripažįstant, kad tokių

švietimo priemonių trūksta), tačiau ir lankytojams: „*Skirt daugiau laiko ar darbo apšviest visuomenę <...> duotų būdų ar informacijos, kaip saugot irgi kaip teisingai elgtis tokiose situacijose.*“ (D3). Ekspertai, kaip galimą prevencinę priemonę nurodė ir mokymų teisėsaugos pareigūnams, kurie reaguoja į tokias situacijas, reikalingumą: „*<...> sudėtinga, nes medikam reikia mokymų, reikia patalpų, reikia papildomų žmonių, policijai reikia papildomų žmonių, reikia mokymų <...> turi būti paremta žmogiškųjų resursų, turi būti paremta ir finansais <...>*“ (E4). Kartu, tyrimo dalyviai pabrėžė švietimo, nuostatų keitimo ir viešinimo reikalingumą: „*<...> turėtų būti kuo daugiau skleidžiama tai socialinėj medijoje <...> šitas gan tikrai priverčia atsimerkti žmones ir biškį susmąstyti dėl to nes nu tu atrodo, girdi, bet nu ne tiek paliečia.*“ (D2), „*<...> požiūris yra kertinis dalykas, labai svarbus tiek atpažįstant, tiek reaguojant, tiek teikiant pagalbą, tiek ir atpažįstant pačiam asmeniui dėl to, kad jeigu aš neatpažįstu, kad šitas veiksmas yra na netinkamas, nelegalus, neturėtų jo būti tai aš čia nieko nedarysiu.*“ (E3). Svarbu pabrėžti, kad tyrimo dalyviai, kaip veiksmingą prevencijos priemonę suvokia atsakomybės užtikrinimą – dalyvių manymu, reikalingos griežtesnės ir neišvengiamos bausmės už seksualinį priekabiavimą NPV: „*<...> tokios bausmės, kaip pinigine bauda nesuvaldo tiesiog tokių žmonių nes ima ir susimoka ir viskas, tai nieko nepakeičia. Aš manau, kad turėtų būti žymiai griežtesnės bausmės <...>*“ (L6), „*<...> bausti griežtai ir ta prasme dėti visas pastangas, kad jie būtų išaiškinti <...> prevencinis darbas yra labiau toksai.. Ne tame, kad ta bausmė yra labai griežta, bet tame, kad tu žinai, kad tu nu greičiausiai <...> neišsisuksi, kad tave vis tiek nubaus ir tai yra kaip prevencija.*“ (E1). Taip pat atsižvelgiant į tai, kad tyrimo dalyviai įvairius aplinkos veiksnius, kaip pavyzdžiui, uždaras erdves, neapšvietimą, didelę žmonių koncentraciją ir pan. įvardino kaip seksualinio priekabiavimo NPV veiksnius, jie taip pat gali būti reikšmingi veiksmingai prevencijai užtikrinti. Kita vertus, nors žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai teikė siūlymus veiksmingai seksualinio priekabiavimo NPV prevencijai, tačiau kartu atskleidžiamas požiūris, kad ji yra neįmanoma: „*<...> nėra dalykų, kuris tai sustabdys. Jeigu tai neatsitiks bare ar klube, tai atsitiks brome šalia.*“ (L1), „*<...> problemos aš nežinau.. mes jos neišspręsim <...> bet nu nuoširdžiai atsakymo tam nu nėra.. kaip sumažint ar, kad nebūtų.. nu nėra taip, aš manau, bus.*“ (D1).

Apibendrinant, galima teigti, kad išryškėjo bendras lūkestis, jog visos šios grupės turi aktyviai prisidėti prie saugesnės aplinkos NPV kūrimo. Lankytojų vaidmenį tyrimo dalyviai suvokia, kaip reaguojančius bei pagalbą teikiančius asmenis, pabrėžiama lankytojų moralinė atsakomybė, neveikimą prilyginant palaikymui. Tuo tarpu tyrimo dalyviai NPV darbuotojų vaidmenį suvokia, kaip saugios aplinkos užtikrinimą, reagavimą, pagalbos teikimą, elgesio kontrolę ir nors viena vertus, darbuotojai yra laikomi atsakingais už tai kas vyksta šiose erdvėse, tačiau žmonės iš gatvės ir gerai informuoti piliečiai pabrėžia, kad jų atsakomybė nėra absoliuti. Teisėsaugos pareigūnų vaidmuo yra suvokiamas, kaip tinkamas ir nekaltinantis reagavimas, pagalbos teikimas, bendradarbiavimas, o atsakomybė – visuomenės švietimas bei pareigūnų paruošimas. Taip pat pastebimas atsakomybės dėl

NPV vyraujančių veiksmų perkėlimas kitoms suinteresuotoms grupėms, o darbuotojai yra linkę kaltinti seksualinį priekabiavimą patyrusias moteris. Tyrimo dalyvių vertinimu, NPV vyrauja kelios pagrindinės seksualinio priekabiavimo prevencinės priemonės, tačiau jos yra vertinamos ne vienareikšmiškai. Apskritai, didelė dalis nurodytų priemonių yra susijusios su jau įvykusios situacijos valdymu, o ne tiesiogine elgesio prevencija. Galima pastebėti, jog tyrimo dalyvių nurodytos prevencijos galimybės didžiąja dalimi apima socialinę prevenciją bei atsakomybės užtikrinimą.

DISKUSIJA

Bendrai tariant, tiriamųjų grupių suvokiamas seksualinio priekabiavimo apibrėžimas atitinka teisiniuose dokumentuose bei moksliniuose šaltiniuose nurodytą seksualinio priekabiavimo apibrėžimą, kadangi jį apibrėžiant, tyrimo dalyviai įvardino svarbiausius apibrėžimo elementus – veiksmų nepageidaujamumą, seksualinį pobūdį, fizinio, verbalinio bei neverbalinio elgesio formas bei patiriamus neigiamus pojūčius. Išsiskyrė tai, kad gerai informuoti piliečiai – barų ir klubų darbuotojai neverbalinių veiksmų nesuvokia, kaip seksualinio priekabiavimo bei tai, kad išprievartavimą ir apsvaiginimą narkotinėmis medžiagomis (šiuo atžvilgiu ir kai kurie ekspertai) suvokė kaip seksualinį priekabiavimą. Tokie duomenys leidžia manyti, jog išsiskiriantis suvokimas apie seksualinio priekabiavimo veiksmus gali lemti darbuotojų (ne)įsikišimą į tokias situacijas, atsižvelgiant į tai, kad barų ir klubų darbuotojai gali būti pirmieji asmenys reaguojantys į šias situacijas ir suteikiantys pagalbą.

Taip pat svarbu pažymėti, kad šis tyrimas neatskleidžia realaus seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose paplitimo masto, veikiau buvo siekiama išsiaiškinti tyrimo dalyvių suvokimą apie jį, todėl lyginti su ankstesniais moksliniais tyrimais nėra tikslinga, tačiau išskirtina, kad tyrimo dalyviai seksualinį priekabiavimą supranta, kaip paplitusią bei neatsiejamą nuo barų ir klubų problemą moterims. Toks suvokimas gali rodyti, kad seksualinis priekabiavimas yra suvokiamas kaip tikėtinas elgesys apsilankymo bare ar klube metu, prie kurio moterys yra priverstos prisitaikyti. Ir nors tyrimo dalyviai atskleidžia, kad egzistuoja įvairios seksualinio priekabiavimo prevencijos priemonės baruose ir klubuose bei vertina jas kaip pakankamai veiksmingas, tačiau toks požiūris apie paplitimą gali sudaryti įspūdį, jog tokio pobūdžio elgesys nėra pakankamai efektyviai kontroliuojamas ar net yra normalizuojamas šioje aplinkoje. Svarbu paminėti, jog suvokimas apie paplitimą nebuvo vienareikšmis ir skyrėsi priklausomai nuo turimos patirties, pavyzdžiui, dėl egzistuojančio tokio elgesio baruose ir klubuose teisinio reguliavimo, teisėsaugos atstovai jo nefiksuoja, tad ir jų suvokimas apie galimą tokių veikų paplitimą yra ribotas. Taip pat paaiškėjo, jog suvokimas apie seksualinio priekabiavimo paplitimą gali priklausyti nuo suvokiamo tokio elgesio apibrėžimo. Apskritai atsižvelgiant į tai, kad seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose yra suvokiama kaip paplitusi problema, o teisinė atsakomybė už tokio pobūdžio elgesį nėra užtikrinama, tai gali lemti neteisingumo jausmą visuomenėje.

Šis tyrimas taip pat patvirtina ankstesnių tyrimų rezultatus apie seksualinį priekabiavimą patyrusių moterų jaučiamus neigiamus padarinius (Graham et. al. 2017), tačiau šiuo tyrimu buvo akcentuojamos ir reakcijos bei aplinkybės seksualinio priekabiavimo patyrimo metu iš kurių, tyrimo dalyvių suvokimu, galima spręsti apie tokio elgesio vykimą, kaip pavyzdžiui kūno kalba, apsvaigimo būseną ir pan. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, jog seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose dažniausiai atlieka vyrai, būtent šis aspektas atsispindėjo ir tyrimo dalyvių

suvokime. Ir nors tyrimo dalyvių manymu nėra konkretaus tokio asmens apibūdinimo, tačiau žmonės iš gatvės bei gerai informuoti piliečiai, remiantis savo patirtimis išskyrė būdingas savybes bei lankytojos atskleidė, jog seksualinio priekabiavimo situacijos tampa sunkesnės, kuomet priekabiauja pažįstamas asmuo. Būtent tai gali lemti sudėtingesnę tokio elgesio atpažinimą bei elgesio pateisinimą ar normalizavimą dėl egzistuojančių tarpusavio socialinių santykių.

Analizuojant tiriamųjų grupių suvokiamus seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksnius, suvokiami veiksniai iš esmės sutapo su ankstesniais tyrimais, ypač per aplinkos veiksnius galinčius didinti riziką patirti seksualinį priekabiavimą (Dobryninas, Pocienė 2021) tačiau šiuo tyrimu ypač atsiskleidė nuostatų ir individualių veiksnių reikšmė dalyvių suvokime, ypač atsižvelgiant į tai, kad tyrimo dalyvių manymu, šios situacijos vyksta ne tik barų ar klubų aplinkoje. Iš esmės suvokiami individualūs veiksniai iš dalies atliepė Racionalaus pasirinkimo teoriją, kurioje pabrėžiamas įvertinimas galimos naudos ir pasekmių bei poreikių patenkinimas priimant sprendimą vienaip ar kitaip elgtis. Barų ir klubų darbuotojai kaip individualų veiksnį suvokia būtent asmeninių poreikių patenkinimą, o lankytojos, patyrusios seksualinį priekabiavimą apskritai išskiria pasekmių nebuvimą dėl egzistuojančio nebaudžiamumo, kurį įvertinęs asmuo priima sprendimą atitinkamai elgtis. Veiksnių dalyje atsispindėjo ir Rutininės veiklos teorijos elementai: motyvuotas pažeidėjas, kuris suvokiamas kaip siekiantis patenkinti savo poreikius, įtvirtinti ego, libido, negerbiantis ribų ir pan., potenciali auka, kuri matoma, kaip turinti žemesnį statusą bei veiksmingos apsaugos nebuvimas, kuomet barų ir klubų aplinka yra suvokiama kaip nepakankamai apsaugota, nepalanki pastebėjimui ir reagavimui dėl didelės žmonių koncentracijos, tamsumo, garsumo, uždarumo. Iš feministinės kriminologijos perspektyvos, taip pat galima įžvelgti, kad tyrimo dalyvių suvokimu, seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose yra susijęs su vyrų siekiu išreikšti galią bei aukštesnį savo statusą, o toks elgesys yra normalizuojamas visuomenėje dėl stereotipinio požiūrio į socialinių lyčių vaidmenis bei skirtumus. Atliekant mokslinės literatūros analizę pastebėta, jog seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose kontekste, alkoholis yra akcentuojamas kaip svarbus veiksnys naktinio pasilinksminimo vietose (Dobryninas, Pocienė 2021; Graham et. al. 2017), tai atsispindėjo ir šiame tyrime. Visos trys tiriamųjų grupės, antrinant anksčiau atliktiems tyrimams, alkoholį suvokia, kaip galintį apriboti moterų gebėjimą reaguoti ir atpažinti pavojingas situacijas, o potencialiems kaltininkams – sumažinti savikontrolę bei suteikti drąsos.

Analizuojant tiriamųjų grupių suvokiamą barų ir klubų lankytojų, darbuotojų bei teisėsaugos vaidmenis ir atsakomybę, paaiškėjo, jog tyrimo dalyviai vieni kitus suvokia, kaip labiau galinčius veikti bei labiau atsakingus seksualinio priekabiavimo kontekste. Vienas pagrindinių išryškėjusių dalykų yra tai, jog darbuotojai bei ekspertai atsakomybę už saugumą baruose ir klubuose perkelia lankytojams, suvokiant juos kaip įpareigotus rūpintis ir prižiūrėti vieni kitus. Taip pat, nors tyrimo grupės darbuotojus suvokia kaip pagrindinius asmenis galinčius ir turinčius užtikrinti saugią aplinką

baruose ir klubuose, tačiau tiek lankytojai, tiek patys darbuotojai yra linkę nuimti atsakomybę nuo darbuotojų, pabrėžiant, kad jų pareigos neapima situacijų stebėjimo bei reagavimo ir, jog apskritai darbuotojai neturi pakankamai laiko reaguoti į tas situacijas. Šis aspektas įdomus tuo, kad galima išvelgti, jog darbuotojai iš esmės pripažįsta, kad seksualinio priekabiavimo situacijos jų darbo vietose yra dažnas reiškinys, ir nors teigia apie aktyvų reagavimą į tokias situacijas, tačiau nesuvokia to kaip prioritetinės srities darbinėje veikloje. Apskritai moksliniai tyrimai rodo, jog seksualinį priekabiavimą patyrusios moterys dažnai yra kaltinamos tiek darbuotojų, tiek teisėsaugos specialistų. Šį aspektą patvirtina ir atliktas tyrimas, darbuotojų suvokime pastebėtas auką kaltinantis požiūris, akcentuojant, kad pačios turi kontroliuoti suvartojamo alkoholio kiekį bei rūpintis savo saugumu. Tyrimo dalyviai kalbėdami apie teisėsaugos vaidmenį akcentuoja lūkestį, kad teisėsaugos pareigūnai teikdami pagalbą neturės auką kaltinančio požiūrio, o lankytojos dalinosi buvusiomis tokiomis patirtimis. Svarbu akcentuoti, kad toks kaltinantis požiūris tiek iš darbuotojų, tiek iš teisėsaugos gali lemti nepasitikėjimą bei vengimą kreiptis pagalbos į institucijas. Turint omenyje tai, kad teisėsaugos atstovai tyrimo metu pabrėžė, jog seksualinio priekabiavimo nemato kaip problemos, kadangi negauna kreipimosi iš visuomenės, nenoras kreiptis į institucijas ir iš esmės nebuvimas galimybių kreiptis į jas dėl seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose nekriminalizavimo, tampa itin svarbiu, teisėsaugos suvokimą apie problemą formuojančiu aspektu.

Ankstesniuose tyrimuose Lietuvoje buvo pabrėžiamas poreikis didinti visuomenės sąmoningumą, bendradarbiavimą, darbuotojų mokymą, rengti informacines kampanijas, taikyti situacinės prevencijos priemones. Remiantis gautais duomenimis, nors ir yra teigiama apie vykstančius darbuotojų mokymus, viešinimo kampanijas, nešališkų darbuotojų įtraukimą į barų ir klubų erdves, didesnę kontrolę bei esamos priemonės vertinamos pakankamai teigiamai, tačiau išvelgiami įvairūs su jomis susiję trūkumai, tačiau taip pat yra pažymimas socialinės prevencijos reikalingumas, aktyvesnis darbuotojų įsitraukimas, mokymų organizavimas, aktyvesnė komunikacija, reagavimo algoritmų nustatymas, atsižvelgimas į aplinkos veiksnius galinčius didinti riziką nukentėti nuo seksualinio priekabiavimo bei atsakomybės užtikrinimas. Taigi nors tyrimo grupės išvelgia prevencinių priemonių poreikį, tačiau kai kurie tyrimo dalyviai mano, jog veiksminga prevencija yra neįmanoma, kas gali reikšti, jog tyrimo dalyvių supratimu, seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose yra giliai įsišaknijusi ir sunkiai kontroliuojama problema susijusi su platesnėmis socialinėmis/kultūrinėmis normomis.

Apskritai galima teigti, kad žmonės iš gatvės, t. y. lankytojos, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose, seksualinį priekabiavimą daugiausia suvokė ir suvokimą grindė per asmeninės bei artimos aplinkos patirties, kasdienėse situacijose susiformavusių nuostatų prizmę, tuo tarpu gerai informuotų piliečių, t. y. barų ir klubų darbuotojų suvokimas rėmėsi per profesinėje praktikoje įgytą žinojimą, susiduriant su seksualinio priekabiavimo situacijomis arba

apie jas išgirstant iš kolegų. Vis dėl to, galimas dažnesnis kontaktas su tokiomis situacijomis nebūtinai gali lemti platesnį seksualinio priekabiavimo suvokimą. Ekspertų grupėje išryškėjo, jog tyrimo dalyviai vengė remtis savo asmenine nuomone ir buvo linkę argumentuoti savo atsakymus remiantis oficialiais duomenimis, o suvokimą apie seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose atskleidė per esamas struktūrines problemas bei institucijų poziciją.

Pagrindiniai darbo ribotumai yra tokie, kad dėl jautraus temos pobūdžio tyrimo dalyviai galėjo nenorėti atvirai kalbėti apie buvusias patirtis ir detalizuoti savo suvokimą apie seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose. Taip pat, barų ir klubų darbuotojai galėjo vengti dalintis esama situacija jų darbovietėse ir pateikti socialiai pageidaujamus atsakymus dėl pastaruoju metu skiriamo didelio dėmesio medijose. Kaip vienas iš tyrimo trūkumų gali būti įvardinamas ir platesnio rato grupių neįtraukimas į tyrimo imtį, kaip pavyzdžiui, seksualiai priekabiaujančių asmenų ar barų ir klubų savininkų perspektyva, todėl ateityje, būtų aktualu nagrinėti seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose suvokimą iš jų perspektyvos. Taip pat svarbu pažymėti, kad gauti tyrimo duomenys atspindi tik Vilniaus ir tik moterų patiriamo seksualinio priekabiavimo kontekstą, todėl siekiant plačiau išnagrinėti seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose reiškinių, ateityje būtų pravartu nagrinėti ir kitų miestų kontekstą, taip pat ir seksualinio priekabiavimo baruose bei klubuose suvokimą iš vyrų bei homoseksualių asmenų, kaip tokį elgesį patyrusių asmenų, perspektyvos. Taip pat siekiant plačiau išnagrinėti suvokimą apie šį reiškinį, būtų aktualu nagrinėti vyrų ir moterų suvokimo panašumus ir skirtumus, kurių nebuvo siekiama išanalizuoti šio tyrimo kontekste. Svarbu pažymėti, kad nors tyrimu pagrindinis dėmesys yra skiriamas tiriamųjų grupių suvokimui apie barų ir klubų lankytojų, darbuotojų bei teisėsaugos vaidmenį ir atsakomybę, nėra siekiama sumenkinti seksualiai priekabiaujančių asmenų atsakomybę.

IŠVADOS

Išanalizavus pasirinktąją magistro darbo temą, galima daryti tokias išvadas:

1. Seksualinis priekabiavimas naktinio pasilinksminimo vietose yra suvokiamas kaip seksualinio pobūdžio fiziniai, verbaliniai ar neverbaliniai veiksmai, kurie sukelia neigiamus padarinius tai patyrusioms moterims bei yra nepageidaujami – neatsakant tuo pačiu arba išreiškiant nesutikimą. Barų ir klubų darbuotojai neverbalinių veiksmų neidentifikuoja kaip seksualinio priekabiavimo, tačiau kaip ir dalis ekspertų, apsvaiginimą narkotinėmis medžiagomis priskiria seksualiniam priekabiavimui. Iš esmės skirtingų visuomenės grupių suvokiamas apibrėžimas neatitinka šiuo metu esančiam seksualinio priekabiavimo apibrėžimui baudžiamojoje teisėje.

2. Tiek lankytojos, kurios yra patyrusios seksualinį priekabiavimą baruose ar klubuose, tiek šių vietų darbuotojai seksualinį priekabiavimą suvokia kaip neatsiejamą nuo barų ir klubų problemą moterims, kuriai jos ruošiasi prieš lankantis šiose vietose. Šios abi tiriamųjų grupės ir dalis ekspertų mano, kad toks elgesys yra itin paplitęs, tačiau išryškėjo išsiskirianti teisėsaugos atstovų pozicija, nulemta esamo teisinio tokių veikų reguliavimo.

3. Tiriamųjų grupių suvokimu, seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose veiksniai apima individualius, socialinius/kultūrinius, aplinkos bei kitus riziką didinančius veiksnius. Kaip svarbiausi veiksniai yra suvokiami – seksualiniai priekabiuojančio asmens ego, ribų negerbimas, visuomenėje vyraujantis elgesio normalizavimas bei stereotipinis požiūris į socialinius lyčių vaidmenis, uždaros erdvės, didelė žmonių koncentracija bei alkoholis.

4. Barų ir klubų lankytojų vaidmuo yra suvokiamas kaip reagavimas, pagalbos teikimas, tarpusavio priežiūra, taip atsakomybė dėl saugumo užtikrinimo perkeliant lankytojams. Tuo tarpu darbuotojų vaidmuo yra suvokiamas kaip saugios aplinkos užtikrinimas, kontrolė bei pagalba. Ir nors jie yra laikomi atsakingais už tai kas vyksta jų darbo vietoje, tačiau atsakomybė nėra suvokiama kaip absoliuti. Apskritai tarp darbuotojų pasireiškė seksualinį priekabiavimą patyrusį asmenį kaltinantis požiūris. Teisėsaugos vaidmuo yra suvokiamas kaip tinkamo reagavimo vykdymas, bendradarbiavimas, pagalbos teikimas, o jų atsakomybė yra suprantama, kaip visuomenės švietimas bei tinkamas darbuotojų paruošimas.

5. Tiriamųjų grupės įvardina įvairias esamas seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose socialines ir situacines prevencijos priemones ir nors jos yra vertinamos, kaip pakankamai veiksmingos, tačiau išvelgiami jų trūkumai bei didesnės sąsajos su įvykusios situacijos valdymu bei lankytojų apsisaugojimu, o ne paties elgesio prevencija. Didžiąja dalimi prevencijos galimybės yra siejamos su socialine prevencija – visuomenės švietimu, komunikacija, mokymais bei atsakomybės užtikrinimu.

LITERATŪRA

Moksliniai šaltiniai:

1. Ball, K. S., & Wesson, C. J. 2017. Perceptions of unwanted sexual behaviour on public transport: exploring transport density and behaviour severity. *Crime prevention and community safety*, 19, 199-210.
2. Becker, S., & Tinkler, J. E. 2021. “This is my girl”: How men’s desires obscure women’s sexual aggression experiences in public drinking settings. *Social Currents*, 8(1), 86-101.
3. Bendau, A., Michnevich, T., Petzold, M. B., Piest, A., Schmolke, R., Jakobson, D., ... & Betzler, F. 2025. Spiking versus speculation? Perceived prevalence, probability, and fear of drink and needle spiking. *Journal of drug issues*, 55(1), 89-103.
4. Bulovec, T., & Eman, K. 2020. Nightlife entertainment spots in cities as a potential criminogenic focus of sexual harassment. *Journal of Criminal Justice and Security*, (3), 255-285.
5. Burrell, A., Woodhams, J., Gregory, P., & Robinson, E. 2023. Spiking: Prevalence and Motivation. *National Crime Agency*.
6. Button, K., Coomber, K., De Andrade, D., Taylor, N., Koukounas, E., Quigg, Z., & Miller, P. 2025a. The Consequences of Sexual Harassment in Australian Nightlife Settings. *Journal of Interpersonal Violence*, 08862605251341281.
7. Button, K. M., Taylor, N., Coomber, K., de Andrade, D., Quigg, Z., & Miller, P. G. 2025b. Examining Sexual Harm in a Nightlife Precinct in Victoria, Australia. *Archives of Sexual Behavior*, 54(9), 3531-3540.
8. Button, K., Taylor, N., Guala, T., De Andrade, D., Coomber, K., Quigg, Z., & Miller, P. 2024. Preventing sexual harm in nightlife settings: a scoping review. *Archives of Sexual Behavior*, 53(7), 2597-2627.
9. Cohen, L. & Felson, M. 1979. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608.
10. Cornish, D. B. and R. V. Clarke. 1986. *The Reasoning Criminal: Rational Choice Approaches on Offending*. New York: Springer-Verlag
11. Davies, E. L., Piatkowski, T., Frankovitch, A., Puljević, C., Barratt, M. J., Ferris, J. A., & Winstock, A. R. 2025. Exploring experiences of drink and needle spiking incidents among global drug survey respondents from 22 countries. *Journal of drug issues*, 55(4), 672-687.
12. Dobryninas, A. & Pocienė, A. 2021. Sexual harassment at nightlife entertainment spots in Vilnius. Prieiga per internetą: http://nightlify.eu/wp-content/uploads/2023/10/Lithuanian-Report_Final.pdf.

13. Fernandes, D., Meeûs, M., & Coene, G. 2025. Down the “Black Hole” of Sexual Violence in the Brussels Nightlife: A Qualitative Exploration of Social Media Testimonials. *Violence against women*, 10778012241307335.
14. Fung, E. C., Santos, M. G., Sanchez, Z. M., & Surkan, P. J. 2021. Personal and venue characteristics associated with the practice of physical and sexual aggression in Brazilian nightclubs. *Journal of interpersonal violence*, 36(7-8), NP3765-NP3785.
15. Graham, K., Bernards, S., Abbey, A., Dumas, T. M., & Wells, S. 2017. When women do not want it: Young female bargoers’ experiences with and responses to sexual harassment in social drinking contexts. *Violence against women*, 23(12), 1419-1441.
16. King, L. L. 2019. Perceptions about sexual offenses: Misconceptions, punitiveness, and public sentiment. *Criminal Justice Policy Review*, 30(2), 254-273.
17. Kipane, A. 2018. Criminological characteristics of sexual violence. SHS Web of Conferences, 51, 01010.
18. Krishnakumar, A. & Verma, S. 2021. Understanding Domestic Violence in India During COVID-19: a Routine Activity Approach. *Asian J Criminol* 16, 19 – 35.
19. Latcheva, R. 2017. Sexual harassment in the European Union: A pervasive but still hidden form of gender-based violence. *Journal of interpersonal violence*, 32(12), 1821-1852.
20. Leclerc, B., Reynald, D., Wortley, R., Cook, A., & Cale, J. 2022. An examination of noncompleted sexual offences, offenders’ perceptions of risks and difficulties and related situational factors. *Journal of research in crime and delinquency*, 59(6), 791-819.
21. McPhail, B. A. 2016. Feminist framework plus: Knitting feminist theories of rape etiology into a comprehensive model. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(3), 314-329.
22. Mellgren, C., Andersson, M., & Ivert, A. K. 2018. “It happens all the time”: Women’s experiences and normalization of sexual harassment in public space. *Women & Criminal Justice*, 28(4), 262-281.
23. Muehlenhard, C. L., Humphreys, T. P., Jozkowski, K. N., & Peterson, Z. D. 2016. The complexities of sexual consent among college students: A conceptual and empirical review. *The Journal of Sex Research*, 53(4-5), 457-487.
24. Munro, V. E. 2017. Shifting sands? Consent, context and vulnerability in contemporary sexual offences policy in England and Wales. *Social & Legal Studies*, 26(4), 417-440.
25. Peterson, Z. D., Carver, D. N., Klann, E. M., Gesselman, A. N., Akers, B. M., & Garcia, J. R. 2023. Sexual harassment and assault in public spaces: Individual vulnerability and contextual risk factors. *Sex Roles*, 89(11), 685-701.
26. Powell, A., Henry, N., Powell, A., & Henry, N. 2017. Sexual violence: A feminist criminological analysis. *Sexual violence in a digital age*, 23-47.

27. Recalde-Esnoz, I., Prego-Meleiro, P., Montalvo, G., & Del Castillo, H. 2024. Drug-facilitated sexual assault: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(3), 1814-1825.
28. Schutz, A. 1946. The well-informed citizen: An essay on the social distribution of knowledge. In *Collected papers II: Studies in social theory* (pp. 120-134). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Nezu, C. M., Nezu, A. M., Klein, T. L., & Clair, M. 2007. Sex offending behavior. *Handbook of intellectual and developmental disabilities*, 635-655.
29. Sirvent Garcia del Valle, E. 2020. Acceptability of sexual violence against women in Spain: Demographic, behavioral, and attitudinal correlates. *Violence against women*, 26(10), 1080-1100.
30. Stephenson, L., Tzani, C., Ioannou, M., Synnott, J., Williams, T. J. V., & Morelli, M. 2024. 'No One Believed Me, and I Have No proof': An Exploration into the Experiences of Spiking Victims. *Deviant Behavior*, 45(5), 642-655.
31. Quigg, Z., Bates, R., Butler, N., Smith, C., Wilson, C., Atkinson, A., & Bellis, M. A. 2024. Sexual violence in nightlife and positive bystander intervention in an English city. *BMC public health*, 24(1), 157.
32. Quigg, Z., & Bigland, C. 2020. The Good Night Out Campaign: evaluation of a nightlife worker training programme to prevent sexual violence in Liverpool.
33. Walton, K. A., & Pedersen, C. L. 2022. Motivations behind catcalling: Exploring men's engagement in street harassment behaviour. *Psychology & Sexuality*, 13(3), 689-703.
34. Williamson, J. 2024. Sexual assault labels, compassion for others, self-compassion, and victim blaming. *Violence against women*, 30(11), 2981-3004.
35. Wrightson-Hester, A. R., Allan, A., & Allan, M. 2022. Kissing, grabbing and grinding: Young Australians' personal and social norms regarding nightlife sexual behavior. *Deviant Behavior*, 43(8), 959-975.

Teisės aktai:

36. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. liepos 5 d. direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/54/oj?locale=lt>.
37. Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. liepos 7 d. direktyva 2010/41/ES dėl vienodo požiūrio į savarankiškai dirbančius vyrus ir moteris principo taikymo, kuria panaikinama Tarybos direktyva 86/613/EEB. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/41/oj/eng>.
38. Europos Sąjungos Tarybos 2004 m. gruodžio 13 d. direktyva 2004/113/EB įgyvendinanti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių

tiekimu bei paslaugų teikimo. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32004L0113>.

39. Europos Tarybos 2011 m. gegužės 11d. konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija). Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/Stambulo%2Bkovencija_LT2023%2B06%2B02.pdf.
40. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, priimtas 2015 m. birželio 25d., įsigaliojo 2015 m. liepos 11d. TAR, 2015-07-10, Nr. 11216 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
41. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, priimtas 2000 m. rugsėjo 26d., įsigaliojo 2003 m. gegužės 1d. Valstybės žinios, 2000-10-25. Nr. 89–2741 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
42. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, priimtas 2016 m. rugsėjo 14 d., įsigaliojo 2017 m. liepos 1 d. TAR, 2016-09-19, Nr. 23709 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
43. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, priimtas 1998 m. gruodžio 1d., įsigaliojo 1999m. kovo 1d. Valstybės žinios, 1998-12-23, Nr. 112-3100.
44. Lietuvos Respublikos Seimas. „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 13, 60, 95, 149, 150, 151, 152, 1521, 1531, 1532 straipsnių pakeitimo ir 1511 straipsnio panaikinimo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589, 590 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 4891 straipsniu įstatymų projektų, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 167 ir 225 straipsnių pakeitimo, Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo nr. Xi-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymų projektų“, 2026 m. gegužės 13 d., Nr. XVP-1500 [prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d61598804e9111f18091f24c9e0d719a?positionInSearchResults=90&searchModelUUID=8198647c-e06c-4027-a24e-8d9562d28a36>].
45. Lietuvos Respublikos Seimo valdyba. „Dėl Darbo grupės seksualinio priekabiavimo ir smurto prevencijos bei užkardymo teisiniam reguliavimui tobulinti sudarymo“ sprendimas Nr. SV-S-189, 2025 m. gegužės 14 d., TAR, 2025-05-14, Nr. 2025-08600.

Statistiniai duomenys:

46. European Union Agency for Fundamental Rights. 2014. Violence against women: An EU-wide survey—Main results. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
47. Nusikalstamų veikų žinybinis registras, 2026. Duomenų rinkinys pagal Baudžiamojo kodekso straipsnius. Prieiga per internetą: <https://www.ird.lt/lt/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-atviri-duomenys-paslaugos/nusikalstamumo-duomenu->

<rinkiniai/dimension.BK?BK%5B%5D=BK152&DT%5B%5D=2025-12&DT%5B%5D=2024-12&DT%5B%5D=2023-12&DT%5B%5D=2022-12&DT%5B%5D=2021-12&cols=DT>

[žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d.].

Kita medžiaga:

48. Aleknevičienė, J., Pocienė, A., & Šupa, M. 2020. Kaip parašyti mokslinį rašto darbą. *Mokomoji priemonė Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto kriminologijos ir sociologijos studentams*.
49. Center for Crime Prevention in Lithuania. Sexual Harassment in Nightlife Entertainment Venues (SHINE). Prieiga per internetą: <https://nightlify.eu/>. [žiūrėta 2025 m. gegužės 3 d.]

PRIEDAI

1 priedas. INTERVIU GAIRĖS

Interviu gairės lankytojoms patyrusioms seksualinį priekabiavimą naktinio pasilinksminimo vietose (žmonės iš gatvės)

Sveiki, esu Benita Reivytytė, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Taikomosios ir teorinės kriminologijos magistrantūros studijų 2 kurso studentė. Atlieku magistro baigiamojo darbo tyrimą apie seksualinį priekabiavimą Vilniaus naktinio pasilinksminimo vietose. Jūsų patirtis ir nuomonė man yra labai vertinga, tad prašau leisti šį pokalbį įrašyti. Noriu patikinti, jog įrašas su jūsų atsakymais bus naudojamas tik duomenų analizei, tyrimo tikslais - po magistro darbo atlikimo įrašas bus ištrintas. Jūsų asmeniniai duomenys nebus skelbiami, tad anonimiškumą ir duomenų konfidencialumą garantuoju. Jeigu interviu metu pasijusite nepatogiai ar dėl kitų priežasčių nenorėsite kalbėti, turite teisę nutraukti pokalbį. Taigi, jei sutinkate, galime pradėti.

Bendrieji klausimai ir suvokimas apie naktinio pasilinksminimo vietas

1. Papasakokite, kaip dažnai lankotės naktinio pasilinksminimo vietose (klubuose/baruose)?
2. Kaip apibūdintumėte naktinio pasilinksminimo vietas, jų kultūrą? Kokiu tikslu baruose ir klubuose lankosi žmonės? Kaip manote, kiek lankytojai susimąsto apie seksualinį priekabiavimą lankydamiesi ten?

Seksualinio priekabiavimo apibrėžimas

1. Kaip manote kas yra seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose? Kokius konkrečius veiksmus galėtumėte įvardinti kaip tokius?
2. Ar Jums asmeniškai yra tekę patirti ar girdėti aplinkoje apie tokias situacijas baruose ir klubuose? Jei taip, jei galite papasakokite, kokios (-ia) tai buvo situacijos (-a)? Kokie konkretūs veiksmai Jums signalizuoja apie seksualinį priekabiavimą šiose (-je) situacijose (-oje)? Kaip į jas reagavo aplinka (lankytojai, darbuotojai)?
3. Kaip Jūs manote, kur yra riba, nuo kurios žmogaus veiksmai gali būti suvokiami kaip seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose? O kaip manote, kaip tas ribas suvokia visuomenė?
4. Iš ko atpažintumėte situacijas, kuomet yra seksualiai priekabiuojama prie kito baro/klubo lankytojo?

Suvokimas apie reiškinių

1. Kaip manote, koks yra seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose mastas/paplitimas Vilniuje? Kodėl?
2. Kokios elgesio formos yra būdingos seksualiniam priekabiavimui baruose ir klubuose? Kaip manote, kurios pasireiškia dažniausiai, o kurios rečiausiai?

3. Kokia, Jūsų nuomone, yra sunkiausia seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose forma? Kodėl?
4. Kaip apibūdintumėte asmenį, kuris *įvykdo* seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose? Kaip manote, kodėl taip elgiamasi?
5. Kaip Jūsų manymu, kokie veiksniai baruose ir klubuose gali lemti seksualinį priekabiavimą ir didinti riziką nuo jo nukentėti?
6. Kodėl, Jūsų manymu, apskritai egzistuoja toks reiškinys baruose ir klubuose? Kas lemia, kad visuomenėje tai vyksta?

Suvokiamas suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė

1. Apibūdinkite, koks yra barų ir klubų darbuotojų ar savininkų vaidmuo seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose situacijose? Kaip turėtų reaguoti, kokių veiksmų imtis? O koks vaidmuo lankytojų? Teisėsaugos?
2. Kokia atsakomybė šiose situacijose tenka barų ir klubų darbuotojams/savininkams? Lankytojams? Teisėsaugos institucijoms? Kodėl? Kaip vertinate (ką žinote apie) esamą teisinę atsakomybę už seksualinio priekabiavimo veikas?

Suvokimas apie prevenciją

1. Galbūt teko girdėti apie tai, kokių seksualinio priekabiavimo prevencijos priemonių yra imamasi baruose ir klubuose? Jei taip, kokie yra jų privalumai ir trūkumai?
2. Kaip manote, kokios turėtų būti prevencinės priemonės? Kokios būtų veiksmingiausios?
3. Kaip vertinate teisėsaugos institucijų darbą tokiose situacijose?
4. Kokios, Jūsų manymu, pagrindinės problemos kyla sprendžiant seksualinio priekabiavimo situacijas naktinio pasilinksminimo vietose? Kaip tai pasireiškia skirtingoms pusėms (nukentėjusiems asmenims, darbuotojams/savininkams, teisėsaugai)?

Interviu gairės barų ir klubų darbuotojams (gerai informuoti piliečiai)

Bendrieji klausimai ir suvokimas apie naktinio pasilinksminimo vietas

1. Papasakokite apie savo darbinę patirtį baruose ir klubuose. Kur ir kiek laiko dirbate? Kokios Jūsų pareigos?
2. Kaip apibūdintumėte naktinio pasilinksminimo vietas, jų kultūrą? Kokiu tikslu baruose ir klubuose lankosi žmonės? Kaip manote, kiek lankytojai susimąsto apie seksualinį priekabiavimą lankydami ten?

Seksualinio priekabiavimo apibrėžimas

1. Kaip manote kas yra seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose? Kokius konkrečius veiksmus galėtumėte įvardinti kaip tokius?

2. Ar darbo metu esate matę tokių situacijų? Jei taip, papasakokite apie jas (-ą). Kokie konkretūs veiksmai Jums signalizuoja apie seksualinį priekabiavimą šiose (-je) situacijose (-oje)? Kaip į jas reagavo aplinka (lankytojai, kiti darbuotojai)? Jei ne, ar yra matę kolegos?
3. Kokie buvo Jūsų, kaip darbuotojo, veiksmai šioje (-ose) situacijose (-oje)? Ar egzistuoja nustatytas algoritmas veiksmų, kurių turi imtis darbuotojas pastebėjęs seksualinio priekabiavimo atvejus prieš kitą lankytoją? Jei taip, koks?
4. Kaip Jūs manote, kur yra riba, nuo kurios žmogaus veiksmai gali būti suvokiami kaip seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose? O kaip manote, kaip tas ribas suvokia visuomenė?
5. Iš ko atpažintumėte situacijas, kuomet yra seksualiai priekabiuojama prie kito baro/klubo lankytoją?

Suvokimas apie reiškinį

1. Kaip manote, koks yra seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose mastas/paplitimas Vilniuje? Kodėl?
2. Kokios elgesio formos yra būdingos seksualiniam priekabiavimui baruose ir klubuose? Kaip manote, kurios pasireiškia dažniausiai, o kurios rečiausiai?
3. Kokia, Jūsų nuomone, yra sunkiausia seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose forma?
4. Kaip apibūdintumėte asmenį, kuris *įvykdo* seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose? Kaip manote, kodėl taip elgiamasi?
5. Kaip Jūsų manymu, kokie veiksniai baruose ir klubuose gali lemti seksualinį priekabiavimą ir didinti riziką nuo jo nukentėti?
6. Kodėl, Jūsų manymu, apskritai egzistuoja toks reiškinys baruose ir klubuose? Kas lemia, kad visuomenėje tai vyksta?

Suvokiamas suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė

1. Apibūdinkite, koks yra barų ir klubų darbuotojų ar savininkų vaidmuo seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose situacijose? Kaip turėtų kiti kolegos reaguoti, kokių veiksmų imtis? O koks vaidmuo lankytojų? Teisėsaugos?
2. Kokia atsakomybė šiose situacijose tenka barų ir klubų darbuotojams/savininkams? Lankytojams? Teisėsaugos institucijoms? Kodėl? Kaip vertinate esamą teisinę atsakomybę už seksualinio priekabiavimo veikas?

Suvokimas apie prevenciją

1. Galbūt teko girdėti apie tai, kokių seksualinio priekabiavimo prevencijos priemonių yra imamasi baruose ir klubuose? Jei taip, kokie yra jų privalumai ir trūkumai?
2. Kaip manote, kokios turėtų būti prevencinės priemonės? Kokios būtų veiksmingiausios?
3. Kaip vertinate teisėsaugos institucijų darbą tokiose situacijose?

4. Kokios, Jūsų manymu, pagrindinės problemos kyla sprendžiant seksualinio priekabiavimo situacijas naktinio pasilinksminimo vietose? Kaip tai pasireiškia skirtingoms pusėms (nukentėjusiems asmenims, darbuotojams/savininkams, teisėsaugai)?

Interviu gairės ekspertams

Bendrieji klausimai ir suvokimas apie naktinio pasilinksminimo vietas

1. Papasakokite apie savo darbą. Kuo ir kiek laiko užsiimate? Kaip Jūsų darbas/veikla yra susijęs su seksualinio priekabiavimo naktinio pasilinksminimo vietose tema?
2. Kaip apibūdintumėte naktinio pasilinksminimo vietas, jų kultūrą? Kokiu tikslu baruose ir klubuose lankosi žmonės? Kaip manote, kiek lankytojai susimąsto apie seksualinį priekabiavimą lankydamiesi ten?

Seksualinio priekabiavimo apibrėžimas

1. Kaip manote kas yra seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose? Kokius konkrečius veiksmus galėtumėte įvardinti kaip tokius?
2. Su kokiomis tokio elgesio situacijomis Jums tenka susidurti/girdėti? Kokie konkretūs veiksmai Jums signalizuoja apie seksualinį priekabiavimą šiose (-je) situacijose (-oje)? Kaip į jas (-ą) reagavo aplinka (kiti lankytojai, darbuotojai)?
3. Kaip Jūs manote, kur yra riba, nuo kurios žmogaus veiksmai gali būti suvokiami kaip seksualinis priekabiavimas baruose ir klubuose? O kaip manote, kaip tas ribas suvokia visuomenė?
4. Iš ko atpažintumėte situacijas, kuomet yra seksualiai priekabiuojama prie kito baro/klubo lankytoją?

Suvokimas apie reiškinių

1. Kaip manote, koks yra seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose mastas/paplitimas Vilniuje? Kodėl?
2. Kokios elgesio formos yra būdingos seksualiniam priekabiavimui baruose ir klubuose? Kaip manote, kurios pasireiškia dažniausiai, o kurios rečiausiai?
3. Kokia, Jūsų nuomone, yra sunkiausia seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose forma?
4. Kaip apibūdintumėte asmenį, kuris *įvykdo* seksualinį priekabiavimą baruose ir klubuose? Kaip manote, kodėl taip elgiamasi?
5. Kaip Jūsų manymu, kokie veiksniai baruose ir klubuose gali lemti seksualinį priekabiavimą ir didinti riziką nuo jo nukentėti?
6. Kodėl, Jūsų manymu, apskritai egzistuoja toks reiškinyss baruose ir klubuose? Kas lemia, kad visuomenėje tai vyksta?

Suvokiamas suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė

1. Apibūdinkite, koks yra barų ir klubų darbuotojų ar savininkų vaidmuo seksualinio priekabiavimo baruose ir klubuose situacijose? Kaip turėtų reaguoti, kokių veiksmų imtis, algoritmas? O koks vaidmuo lankytojų? Teisėsaugos?
2. Kokia atsakomybė šiose situacijose tenka barų ir klubų darbuotojams/savininkams? Lankytojams? Teisėsaugos institucijoms? Kodėl? Kaip vertinate (ką žinote apie) esamą teisinę atsakomybę už seksualinio priekabiavimo veikas?

Suvokimas apie prevenciją

1. Galbūt teko girdėti apie tai, kokių seksualinio priekabiavimo prevencijos priemonių yra imamasi baruose ir klubuose? Jei taip, kokie yra jų privalumai ir trūkumai?
2. Kaip manote, kokios turėtų būti prevencinės priemonės? Kokios būtų veiksmingiausios?
3. Kaip vertinate teisėsaugos institucijų darbą tokiose situacijose?
4. Kokios, Jūsų manymu, pagrindinės problemos kyla sprendžiant seksualinio priekabiavimo situacijas naktinio pasilinksminimo vietose? Kaip tai pasireiškia skirtingoms pusėms (nukentėjusiems asmenims, darbuotojams/savininkams, teisėsaugai)?

2 priedas. MAXQDA kodų sistema

Kodų sistema	Dažnis
Kodų sistema	1351
žmonės iš gatvės	0
naktinio pasilinksminimo vietų kultūra	16
seksualinio priekabiavimo apibrėžimas/veiksmas	44
neverbaliniai	2
verbaliniai	18
fiziniai veiksmas	50
seksualinio priekabiavimo riba ir atpažinimas	40
seksualinio priekabiavimo reiškinys	21
elgesio priežastys	37
priekabiaujantis asmuo	20
veiksniai	66
susimąstymas	6
paplitimas	26
suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė	0
lankytojai	28

darbuotojai/savininkai	55
teisėsauga	25
seksualinio priekabiavimo prevencija	0
esamos priemonės ir jų vertinimas	17
prevencijos galimybės	44
pagrindinės problemos	1
lankytojai/nukentėję	24
darbuotojai/savininkai	6
teisėsauga	9
teisinis reguliavimas	8
gerai informuoti piliečiai	0
naktinio pasilinksminimo vietų kultūra	20
seksualinio priekabiavimo apibrėžimas/veiksniai	47
neverbaliniai	0
verbaliniai	14
fiziniai	21
seksualinio priekabiavimo riba ir atpažinimas	28
seksualinio priekabiavimo reiškiny	20
susimąstymas	3
veiksniai	41
elgesio priežastys	28
priekabiaujantis asmuo	29
paplitimas	16
suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė	0
lankytojai	23
darbuotojai/savininkai	92
teisėsauga	30
seksualinio priekabiavimo prevencija	0
esamos priemonės ir jų vertinimas	40
prevencijos galimybės	22
pagrindinės problemos	0
lankytojai/nukentėję	8
darbuotojai/savininkai	2

teisėsauga	3
teisinis reguliavimas	7
ekspertai	0
naktinio pasilinksminimo vietų kultūra	6
seksualinio priekabiavimo apibrėžimas/veiksmas	34
neverbaliniai	5
verbaliniai	7
fiziniai	7
seksualinio priekabiavimo riba ir atpažinimas	10
seksualinio priekabiavimo reiškinys	21
susimąstymas	2
elgesio priežastys	7
priekabaujantis asmuo	3
paplitimas	6
veiksniai	51
suinteresuotų grupių vaidmuo ir atsakomybė	2
lankytojai	14
darbuotojai/savininkai	32
teisėsauga	26
seksualinio priekabiavimo prevencija	0
esamos priemonės ir jų vertinimas	10
prevencijos galimybės	29
pagrindinės problemos	0
lankytojai	4
darbuotojai/savininkai	5
teisėsauga	4
teisinis reguliavimas	9